

**AFET BİLİNCİ VE KADER İLİŞKİSİ:
GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ**

MAZHAR OYANIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Afet Yönetimi Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ekrem CENGİZ
2015**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

AFET BİLİNCİ VE KADER İLİŞKİSİ: GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ
(DISASTER CONSCIOUSNESS AND BELIEF IN FATE: GUMUSHANE
EXAMPLE)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mazhar OYANIK

Danışman: Doç. Dr. Ekrem CENGİZ

GÜMÜŞHANE
Ekim, 2015

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Ekrem CENGİZ danışmanlığında, Mazhar OYANIK tarafından hazırlanan “Afet Bilinci ve Kader İlişkisi: Gümüşhane Örneği” başlıklı çalışma, / / tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Afet Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi (Başkan):	İmza:
.....	
Jüri Üyesi (Danışman):	İmza:
.....	
Jüri Üyesi :	İmza:
.....	

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. /

Doç. Dr. Bayram NAZIR
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Afet Bilinci ve Kader ilişkisi: Gümüşhane Örneği” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐	Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐	Tezim sadece Gümüşhane Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
☐	Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.... / /

İmza

Mazhar OYANIK

ÖNSÖZ

Beni bugünlere getirip yetiştiren ve arkamda daima dualarını ve desteklerini esirgemeyen biricik annem ve babama şükranlarımı sunarım. Hayatını benimle birleştirdikten sonra tüm zorluklara birlikte göğüs geren eşim Esin OYANIK ve doğumlarından bugüne neşe kaynağım olan çocuklarım Erva Talha OYANIK ile Eyyub Selim OYANIK’a göstermiş oldukları sabırdan dolayı teşekkür ederim.

Tezin hazırlanma sürecinde hiçbir desteğini benden esirgemeyen, bir eğitici ve dost olarak daima yanımda olan; bilge kişiliği, ahlakı ve hoşgörüsü ile herkesin saygısını kazanmış yüksek şahsiyet örneği sevgili hocam Doç. Dr. Ekrem CENGİZ’e ve eşi Yrd. Doç. Dr. Sevil CENGİZ’e sonsuz minnetlerimi arz ederim.

Ayrıca tezin hazırlanma sürecinde yardımlarını esirgemeyen başta Arş. Gör. Onur İZMİR olmak üzere mesai arkadaşım Hikmet AKYOL’a, eleştirileri ile yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY ve Yrd. Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN’a, afet istatistik bilgilerinde yardımcı olan Gümüşhane AFAD jeoloji mühendisleri Sabır ve Emre beylere, İşletme Bölümü ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı hocalarıma ve geçen süre zarfında bana sabır göstermiş olan amirlerim ile mesai arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın gelecekte yapılacak araştırmalarda fayda vermesini temenni eder, afet bilincine sahip bir toplum olma yolunda pozitif adımların artarak atılmasını umarım.

Gümüşhane – 2015

Mazhar OYANIK

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	III
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	IV
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	IX
ABSTRACT	X
TABLolar DİZİNİ	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
GRAFİKLER DİZİNİ	XIV
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. AFET VE AFET YÖNETİMİ.....	3
1.1. Afet Kavramı	3
1.2. Afet Türleri.....	5
1.2.1. Doğal Afetler.....	6
1.2.2. Doğal Olmayan Afetler	22
1.3. Gümüşhane Özelinde Afetler	24
1.4. Afet Yönetimi ile İlgili Kavramlar	28
1.4.1. Afet Yönetimi	28
1.4.2. Risk Yönetimi	29
1.4.3. Kriz Yönetimi	30
1.4.4. Afet Yönetimi Aşamaları	31
1.5. Türkiye’ de Afet Yönetimi	34
İKİNCİ BÖLÜM	
2. AFETLERE KADERSEL BAKIŞ.....	39
2.1. Kader Kavramı	39

2.1.1.Kader İnancı.....	40
2.1.2. Kader ve İnsan.....	42
2.1.3. Kaderin Değişmesi Meselesi.....	44
2.2. Afet ve Kader	45
2.2.1. Afetlerin Kaderle İlişkisi.....	46
2.2.2. Afetlerin İnsan İradesiyle İlişkisi	46
2.2.3. Afetlere Karşı Alınacak Tedbirin ve Afet Bilincinin Kadere Etkisi.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	52
3.1. Problemin Durumu	52
3.2. Konunun Önemi	52
3.3. Araştırmanın Amacı	52
3.4. Beklenen Yararlar.....	52
3.5. Araştırmanın Varsayımları	53
3.6. Araştırmanın Kısıtlılıkları	53
3.7. Araştırmanın Modeli	53
3.8. Evren ve Örneklem (Araştırmanın Kapsamı).....	53
3.9. Veri Toplama Araçları ve Yöntem	54
3.10. Hipotez	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI..	55
4.1. Araştırma Bulgularının Analizi	55
4.2. Bulgular ve Yorum.....	55
4.2.1. Demografik Bulgular	55
4.2.2. Kader İnancı İle İlgili Betimsel Analizler	62
4.2.3. Afet Bilinci İle İlgili Betimsel Analizler.....	63

4.3.Kader İnancı ile Afet Bilinci Arası İlişki Analizi.....	94
TARTIŞMA	96
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA	102
EK:1 AFET BİLİNCİ VE KADER İLİŞKİSİ ANKETİ.....	110
EK:2 GÜMÜŞHANE AFAD İL MÜDÜRLÜĞÜ AFET ENVANTERİ	112
ÖZGEÇMİŞ.....	120

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFET BİLİNCİ VE KADER İLİŞKİSİ: GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ

Mazhar OYANIK

2015, XIV+120

Afet; bir toplumu derinden sarsan, ciddi can ve mal kayıpları yaşatan doğal veya insan kaynaklı olaylardır. Ülkemizde meydana gelen çeşitli afetlerden dolayı içinde bulunduğumuz coğrafyada insanlar sürekli afet riski altındadır. Toplumun dini inancı gereği afetlerin meydana gelme sebebi bazıları tarafından kader olarak değerlendirilir. Ancak tüm yaşanan felaketler kader olsa bile dinimizin öğretisi sırtımızı kadere yaslamak değil tedbirli olmayı göstermektedir. Bu bağlamda bölgemizde gerçekleşen afetlerin çeşitliliği ve sıklığı sebebiyle afet öncesi, sonrası ve sonrası yapılacak faaliyetleri bilmek ve daima afet bilincine sahip birey olmak toplumun geleceği için önemlidir.

Bu araştırma, Gümüşhane’de yaşayan bireylerin afet konusunda bilgi ve bilinç düzeyleri ile kader inançları arasındaki ilişki düzeyleri ve afete ne kadar hazır oldukları üzerinedir.

Çalışmamız Gümüşhane ilinde ikamet eden 385 kişi ile yüz yüze yapılan görüşmelerde afet bilinci ile kader inançları arasındaki ilişki kavranmaya çalışılarak, kader inancının afet bilinç düzeylerini ne derece etkilediği ve katılımcıların ne düzeyde afet bilincine sahip oldukları ölçülmeye çalışılmıştır. Afet bilinci ile kader ilişkisi, sorulan üç soruda tespit edilmiş olup genel anlamda bir ilişki tespit edilememiştir. Elde edilen bulgular SPSS 20 paket programında analiz edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Bilinci, Kader, Afet Bilinci ile Kader İlişkisi

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

DISASTER CONSCIOUSNESS AND BELIEF IN FATE: GUMUSHANE
EXAMPLE

Mazhar OYANIK

2015, XIV+120

Disaster is nature or human-induced events, which devastate a society, cause serious death and loss of property. Due to the variety of disasters occurring in Turkey, people in the region we are in are under constant disaster risk. In compliance with the religious beliefs of the society, it is considered by some that the reason lying behind the occurrence of disasters is simply fate. However, even though all disasters are fate, the teachings of Islam suggest not to rely solely on fate but to be cautious. In this context, owing to the variety and frequency of the disasters occurring in our region, knowing the activities to be organized in pre-disaster, during disaster and post-disaster, and being a disaster conscious individual are crucially important for the future of the society.

Basing the sample on the individuals residing in Gümüşhane, this research is concerned with the level of relationship between knowledge and consciousness levels, and beliefs in fate, and also investigates in how prepared they are for disasters.

Striving to have insights into disaster consciousness and beliefs in fate, this study intends to measure to what extent belief affects disaster consciousness level and at what level participants have disaster consciousness through face to face surveys with 385 participants residing in Gümüşhane. Disaster consciousness and fate relationship was identified by three questions asked and a relation could not have been found in general terms. The findings were meant to be analyzed through SPSS 20 and be interpreted, afterwards.

Keywords: Disaster, Disaster Consciousness, Fate, Disaster Consciousness and Belief in Fate

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Başlığı</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1.1.	Afet Türleri ve Etki Faktörleri	6
Tablo 1.2.	Türkiye’ de 2013 Yılında Yaşanmış Bazı Afetler	8
Tablo 1.3.	Türkiye’de Yaşanmış Depremler	11
Tablo 1.4.	Dünyada Yaşanmış Depremler	11
Tablo 1.5.	Heyelan Olayının En Sık Yaşandığı Bölgeler	19
Tablo 1.6.	Gümüşhane Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Sel Afeti Kayıtları.....	25
Tablo 1.7.	Gümüşhane Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Çığ Afeti Kayıtları	27
Tablo 3.1.	Afet Bilinci ve Kader İnancı Soruları	54
Tablo 4.1.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	55
Tablo 4.2.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı	56
Tablo 4.3.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı	57
Tablo 4.4.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	58
Tablo 4.5.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	59
Tablo 4.6.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Mesleki Durumuna Göre Dağılımı ...	60
Tablo 4.7.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Kader Görüşüne Göre Dağılımı	62
Tablo 4.8.	Soru.1	63
Tablo 4.9.	Soru.2	64
Tablo 4.10.	Soru.3	65
Tablo 4.11.	Soru.4	66
Tablo 4.12.	Soru.5	67
Tablo 4.13.	Soru.6	68
Tablo 4.14.	Soru.7	69
Tablo 4.15.	Soru.8	70
Tablo 4.16.	Soru.9	71
Tablo 4.17.	Soru.10	72
Tablo 4.18.	Soru.11	73
Tablo 4.19.	Soru.12	74
Tablo 4.20.	Soru.13	75
Tablo 4.21.	Soru.14	76
Tablo 4.22.	Soru.15	77
Tablo 4.23.	Soru.16	78
Tablo 4.24.	Soru.17	79
Tablo 4.25.	Soru.18	80
Tablo 4.26.	Soru.19	81
Tablo 4.27.	Soru.20	82
Tablo 4.28.	Soru.21	83
Tablo 4.29.	Soru.22	84
Tablo 4.30.	Soru.23	85
Tablo 4.31.	Soru.24	86
Tablo 4.32.	Soru.25	87
Tablo 4.33.	Soru.26	88
Tablo 4.34.	Soru.27	89
Tablo 4.35.	Soru.28	90
Tablo 4.36.	Soru.29	91
Tablo 4.37.	Soru.30	92

Tablo 4.38. Genel Tablo.....	93
Tablo 4.39. Çapraz tablo (s3).....	94
Tablo 4.40. Çapraz Tablo (s12)	94
Tablo 4.41. Çapraz tablo (s13).....	94

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Başlığı</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.1.	Türkiye’ de Doğal Afetler.....	7
Şekil 1.2.	Ülkemizde Tsunami Gözlemlenmiş Olan Bölgeler Haritası	10
Şekil 1.3.	Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	12
Şekil 1.4.	Türkiye Sel Bölgeleri Haritası	14
Şekil 1.5.	Türkiye Heyelan Bölgeleri Haritası	19
Şekil 1.6.	Türkiye Kaya Düşmesi Haritası.....	21
Şekil 1.7.	Türkiye Çığ Afeti Haritası	22
Şekil 1.8.	Gümüşhane İl ve İlçeleri Deprem Riski Haritası	24
Şekil 1.9.	Gümüşhane Heyelan Haritası	26
Şekil 1.10.	Kürtün İlçesinde Meydana Gelen Heyelan Örneği	27
Şekil 1.11.	Afet Döngüsü ve Aşamaları.....	34
Şekil 3.1.	Araştırmanın Modeli	53

GRAFİKLER DİZİNİ

<u>Grafik No</u>	<u>Grafik Başlığı</u>	<u>Sayfa No</u>
Grafik 4.1.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	56
Grafik 4.2.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Medeni Durumuna Göre Dağılımı ...	57
Grafik 4.3.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı	58
Grafik 4.4.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	59
Grafik 4.5.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	60
Grafik 4.6.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Mesleki Durumuna Göre Dağılımı .	61
Grafik 4.7.	Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Kader Görüşüne Göre Dağılımı	62
Grafik 4.8.	Soru.1.....	63
Grafik 4.9.	Soru.2.....	64
Grafik 4.10.	Soru.3.....	65
Grafik 4.11.	Soru.4.....	66
Grafik 4.12.	Soru.5.....	67
Grafik 4.13.	Soru.6.....	68
Grafik 4.14.	Soru.7.....	69
Grafik 4.15.	Soru.8.....	70
Grafik 4.16.	Soru.9.....	71
Grafik 4.17.	Soru.10.....	72
Grafik 4.18.	Soru.11.....	73
Grafik 4.19.	Soru.12.....	74
Grafik 4.20.	Soru.13.....	75
Grafik 4.21.	Soru.14.....	76
Grafik 4.22.	Soru.15.....	77
Grafik 4.23.	Soru.16.....	78
Grafik 4.24.	Soru.17.....	79
Grafik 4.25.	Soru.18.....	80
Grafik 4.26.	Soru.19.....	81
Grafik 4.27.	Soru.20.....	82
Grafik 4.28.	Soru.21.....	83
Grafik 4.29.	Soru.22.....	84
Grafik 4.30.	Soru.23.....	85
Grafik 4.31.	Soru.24.....	86
Grafik 4.32.	Soru.25.....	87
Grafik 4.33.	Soru.26.....	88
Grafik 4.34.	Soru.27.....	89
Grafik 4.35.	Soru.28.....	90
Grafik 4.36.	Soru.29.....	91
Grafik 4.37.	Soru.30.....	92

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlık afetlerle mücadele etmiştir. Bir kısım toplum afetlerin etkisiyle tarihten silinmiş, arkeologların ve tarihçilerin çalışmaları ile de yaşanan felaketler gün yüzüne çıkarılmıştır. İnsanlık yaşamını etkileyen bu felaketler günümüzde yaşanmaya devam etmektedir ve edeceği beklenmektedir. Bunlardan kimi önlenebilirken kimi de etkisi azaltılabilir ya da önlenemeyebilir türlerdendir. Durum böyle olunca insanlar, yaşamlarını etkileyen bu afetlere karşı bekleyip görmek yerine bir dizi faaliyetler içinde olarak davetsiz gelebilecek afetlerle mücadele içinde olmalıdır. İşte bu bağlamda insanların afetler için girişeceği mücadele ve faaliyetler dizisi afet bilincini oluşturmaktadır.

İnsanların felaketler karşısında savunmasız olması afet bilincinin önemini arttırmaktadır. Şüphesiz insanlar doğada en savunmasız varlık olarak yaratılmıştır. Ancak mevcut akılları bu eksikliği gidererek diğer canlılardan daha güçlü ve korunaklı yapabilmektedir. Bu bağlamda akıllı kullanmak insanların zayıflığını güçlü kılabilir. İnsan akıllı ve şuurlu bir varlıktır. Kur’ an’ da bazı ayetler de Allah, “Ben size akıl vermedim mi?” diye sorarak insanları düşündürmekte ve bu gerçeği bildirmektedir. Her ne kadar yaşadığımız ve yaşayacağımız olaylar “kader” kavramı ile ilgili olsa da Allah her şeyi kadere yüklemememizi, yaşadıklarımızın kendi fiillerimizle kazandıklarımızı belirtmektedir. Bazı hadislerde ise tedbirli olmanın önemi vurgulanmış, tevekkülün alınacak tedbirlerden sonra olması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. Bu anlattıklarımızdan anlaşılacağı üzere bize düşen olayları salt teslimiyetçilikle karşılamak yerine aklımızı kullanarak afetlere her daim hazırlıklı olup önlemlerimizi aldıktan sonra tevekkül etmektir. Felaketler olmadan evvel gerekli tedbirleri almalıyız. Yoksa geldikten sonra hiçbir şey fayda vermemektedir.

Yaşanan felaketlerden ülkemizde on binlerce insan yaşamını yitirmekte, yüzbinlerce insan mağduriyet yaşamaktadır. Toplumun kalkınma ve gelişmişlik düzeyini etkileyerek ekonomik kayıplar yaşatmakta, bireylerin psikoloji ve sağlığını etkileyerek yaşam düzenlerini bozmaktadır.

Bireylerin kader inançlarının afet bilinç düzeylerini ne düzeyde etkilediği çalışmamızın varsayımını oluşturmuştur. Yaptığımız bu çalışma Gümüşhane ili ile sınırlıdır. Gümüşhane’ de yaşanmış felaketler incelenmiş, Gümüşhane Afet ve Acil İl

Müdürlüğü ile bilgi alışverişinde bulunularak gerekli raporlara ulaşılmış ve Gümüşhane ilinin afet potansiyelliği çıkarılmıştır. Bölge insanların kader inanç düzeyi ile afetlere karşı bilgi düzeyleri araştırılmıştır.

Çalışmamızda amacımız insanların afet bilgileri ölçülerek hayatın ne kadar ucuz yaşandığı gösterilmeye çalışılmıştır. Afet bilincinde olmayıp her suçu kadere yükleyen bireylerin aslında kaderin değil kendilerinin suçlu olduğu gösterilmek istenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AFET VE AFET YÖNETİMİ

1.1. Afet Kavramı

Afet sözcüğü köken olarak Arapça bir kelime olup, kimi yerlerde “büyük felaket, bela, yıkım¹” şeklinde ifade edilmektedir. Günümüze kadar değişik şekillerde tanımlanan afetin, hangi sebeple ve ne şekilde tanımlanabileceği konusunda çeşitli açıklama ve tanımlamalar mevcuttur. En basit ifadeyle Türk Dil Kurumu tarafından tanımlanan afet, “*Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, insan eliyle önlenemeyen sel, fırtına, deprem, dolu vb. felaketlerin her biri*²” şeklinde tanımlanmıştır.

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’unda ise afet; “toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylardır³” şeklinde tanımlanmıştır.

Bir başka tanıma göre ise afet, toplum sistemini ve yaşayışını çok kısa zamanda altüst eden, ciddi can kayıplarına, yaralanmalara ve ekonomik yitimlere sebebiyet veren, çoğu zaman etkisi altında kalınabilen doğal veya insan faktörüyle meydana gelen her hadisedir⁴.

Afeti belli bir tanım içinde tutmak neredeyse mümkün değildir. Toplumların sosyolojik, kültürel ve coğrafi şartları ile değişen ve gelişen yaşam şartları afet algılama ve tanımlama şeklinde belirleyici rol oynamaktadır. Örneğin aktif volkan dağlarının çevresinde yerleşik olan kişiler için volkanik dağlar afet unsuru sayılırken ülkemizde

¹ Abdullah Yılmaz, **Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara: 2003, s.1.

² Türk Dil Kurumu (TDK); “Güncel Türkçe Sözlük”, 2006, <http://www.tdk.gov.tr/>, (04.03.2015).

³ T.C. Resmi Gazete; “**Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**” 17 Haziran 2009, Sayı: 27261, Başbakanlık Basımevi, Ankara, s.10449.

⁴ Çağatay Güler ve Zakir Çobanoğlu, **Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi: 39**, 1.Baskı, Ankara: 1997, s.9

volkan dağlarının sönmüş olması dolayısıyla çevresindeki yerleşkeler için bir afet unsuru değildir. Bir başka örnek olarak günümüzde sık yaşanan zincirleme trafik kazaları afet kabul edilebilirken yaklaşık yüz elli yıl ve öncesi otomobil icat edilmediği için bu olay için afet kavramı düşünülemezdi.

Her doğa olayını afet olarak kabul etmek doğru değildir. Doğa olaylarının yol açtığı negatif sonuçlar bu olayları afete yönelten öğelerdir. Bu bağlamda salt doğa olayı neticesi ile değil insan odaklı nedenlerle gerçekleşen olay afet boyutunu kazanmaktadır. Şöyle ki; mimari yapılar depreme dayanıklı yapılsalardı yaşanan orta şiddetli bir deprem sonucu bina yıkımı olmayacak ve afetten söz edemeyecektik. Burada asıl düşünülmesi gereken afetlerin doğa olayları ile değil, insan faktörünün etkisi ile boyut kazanmasıdır. O halde afetlere insan faktörlü bir vakıa da denilebilir⁵.

Birleşmiş Milletler Afet Azaltma ve Strateji (United Nations International Strategy for Disaster Reduction - UNISDR) afeti; etkilenen toplumun, kendi kaynaklarını kullanarak mücadele etme kabiliyetini aşan geniş ölçüde insan, malzeme ve doğal kayıplara sebep olan, toplumun işleyişindeki ciddi bir bozulma olarak tanımlamıştır⁶.

En genel açıklamayla insanlara sosyal ve fiziksel kayıplar yanında ekonomik kayıplarda yaşatan, normal yaşamın yanı sıra insan faaliyetlerini de engelleyerek ya da aksatarak toplumu tesir altına alan her türlü doğal, teknolojik veya insanların doğrudan kaynağını oluşturduğu olayların sonuçlarına afet denilmektedir⁷. Bu tanımda da belirtildiği gibi doğal, teknolojik veya insanların doğrudan kaynağını oluşturduğu olayların afet olarak değerlendirilmesi için, insanlar, doğa kaynakları ve yerleşkeler üzerinde kayıplar meydana getirmesi sonucu beşeri faaliyetleri bozarak veya aksatarak birimleri etkilemesi gerekmektedir⁸. Ayrıca Abdallah ve Burnham (2000), bir olayın afet sayılabilmesi için üç önemli durumun varlığından bahsetmiştir. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- 1- Belli bir topluluğun günlük hayatının normal işleyişi bozulmalıdır,

⁵ Wolf R. Dombrowsky, "Again and Again: Is a Disaster What We Call a Disaster?", **What is a Disaster**, (ed.) E. L. Quarantelli, Routledge, New York, 1998, p.24 - 25.

⁶ United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR), Terminology and Disaster Risk Reduction 2009; [http://www.unisdr.org/\(12.05.2015\)](http://www.unisdr.org/(12.05.2015)).

⁷ Oktay Ergünay, "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?", **TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 15-16 Şubat 1996, s.263.

⁸ Ergünay, "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır? ", **Türk Psikoloji Bülteni**, Deprem Özel Sayısı, S.14, 1999, s.3-4.

2- Etkilenen topluluk afetin yarattığı yıpratıcı ve bozucu etkilerle mücadele edememelidir,

3- Dışsal bir müdahale olmadan normal işleyiş kendi kendine geri gelmeyecek düzeyde olmalıdır⁹.

Nihayetinde afetler; kırılğan insan toplumuyla bir doğa olayının karşılıklı etkileşimiyle tanımlanır. Tüm afetler nüfus yönelimlidir, yani insansız afet olmaz¹⁰.

Bir olayın afet olarak nitelendirilmesi için yukardaki tanımlamalara ilaveten felaketlerin ortak bir takım özellikleri de olması gerekmektedir.

- ❖ Olayın kısmen beklenmemesi veya öngörülememesi,
- ❖ Hazırlık için ikaz ya da fırsatın olmaması,
- ❖ Mevcut personel ve acil servisler kendi servislerinin ihtiyaçları nedeniyle felaketin ilk anlarında mevcut olmaması,
- ❖ Yaşamın, sağlığın ve çevrenin risk altında olması¹¹.
- ❖ Meydana geldikleri bölgenin alt yapısını, ekonomik düzenini bozmaları,
- ❖ İnsanlarda şok tesiri oluşturmaları şeklinde sıralanabilir¹².

1.2. Afet Türleri

Afetlerin kaynağı yönünden iki türü vardır. Doğal afetler ve insan kaynaklı (doğal olmayan) afetlerdir. Ancak erozyon, deprem vs. gibi doğal olan ama insan faktörünün etkisiyle afet boyutu artan afetler vardır. Literatürde bu afetler doğal kaynaklı afetlerde değerlendirilmektedir.

Doğal olmayan afetler ise insan ve teknolojik kaynaklı (terör, sivil kargaşa, endüstriyel kazalar, KBRN kazaları gibi) olan afetlerdir. İnsanın direkt etkisiyle olan bu afetlerin önlenebilir olması doğal afetlerden ayrılan en önemli özelliğidir.

Afetlerin, etki kaynağını oluşturduğu faktör bazlı ayrım Tablo 1.1' de gösterilmiştir.

⁹ Saade Abdallah ve Gilbert Burnham, Public Health Guide for Emergencies, The Johns Hopkins School of Hygiene and Public Health and The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Boston: 2000.

¹⁰ Evren Balta ve Murat Paker, "Afet: Doğal mı, Toplumsal mı?", **Birikim**, Sayı: 125 - 126, Eylül-Ekim - 1999, s. 39-40.

¹¹ İTÜ Afet Yönetim Merkezi; **Toplum Acil Müdahale Ekipleri (TAME) Eğitimi: Katılımcı El Kitabı**, İstanbul: İTÜ Press, 2005, s. 1-3.

¹² Hakan Kutluay (2014), "Doğal Afetler Nelerdir?", <http://www.makaleler.com/do%C4%9Fal-afetler-nelerdir> (13.06.2015).

Tablo 1.1. Afet Türleri ve Etki Faktörleri

Doğal Kaynaklı Afetler	İnsan Faktörü Etkisiyle Oluşan Afetler	Doğrudan İnsanların Sebep Olduğu Afetler
Tropik fırtınalar	Ormansızlaşmadan kaynaklı toprak kaymaları	Savaş ve terör olayları
Sel baskınları	Kıtlık	Endüstriyel olaylar: Patlamalar, tehlikeli maddeler ve kirlilik
Kuraklık	Çölleşme	Taşımacılık kazaları
Aşırı sıcak ya da soğuk		
Volkanlar		
Depremler		
Heyelanlar		

Kaynak: Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health, <http://www.jhsph.edu>, (15.06.2015).

1.2.1. Doğal Afetler

Doğal afet, genellikle insan kontrolü dışında ve gerekli önlemler alınmadığında büyük ölçüde can ve mal kayıplarına sebebiyet verebilecek doğa olaylarıdır¹³. Bu olaylar çok kısa sürelerde gerçekleşebilen ve başladıktan sonra insanlar tarafından engellenemeyen doğa olaylarıdır¹⁴.

Doğa olayları, insan yaşamına zarar vermediği sürece afet olarak değerlendirilmez.

100 den fazla ülkede milyonlarca insan periyodik olarak doğal felaketlere maruz kalmaktadır¹⁵ ve dünya genelinde tespit edilmiş yaklaşık 30 tane doğal afet olayı vuku bulmuştur¹⁶. Warren (2010), dünya geneline doğal felaket sıklığının arttığı yönünde kanıtlar bulunduğunu iddia etmektedir¹⁷ ve bu iddia Kusumasari vd. (2010)'nin tespit ettikleri sonuçlara göre 1900-1909 yılları arasında 73 tane doğal felaket meydana gelmişken 2000-2005 yılları arasında ise bu sayı toplamda 2.788'e yükselmiştir¹⁸.

Dünya üzerinde en sık görülebilen, yerkürenin ve atmosferin etkisiyle meydana gelen bu doğa olayları şunlardır:

¹³ Machiko Louhisuo, Teppo Veijonen ve Jussi Ahola "A Disaster Information And Monitoring System Utilising Earth Observation", Management of Environmental Quality, 18(3), 2007, pp. 246–262.

¹⁴ Kutluay, a.g.m.

¹⁵ Moe, T. L., Gehbauer, F., Sentz, S. and Mueller, M., "Balanced Scorecard For Natural Disaster Management Projects", **Disaster Prevention and Management**, 16(5), 2007, pp. 785–806.

¹⁶ Ravindra Deshmukh ve diğerleri, "Earthquake Risk And Knowledge Management", Journal of Knowledge Management Practice, 9(3), 2008.

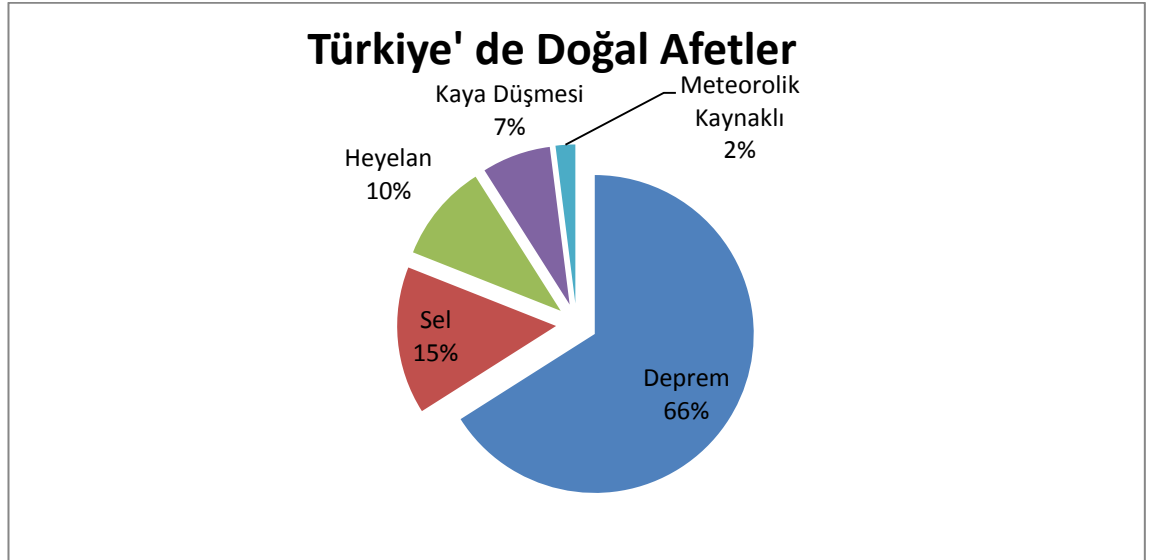
¹⁷ Clive M.J. Warren, "The Role Of Public Sector Asset Managers In Responding To Climate Change", Property Management, 28(4), 2010, pp. 245– 256.

¹⁸ Bevaola Kusumasari ve diğerleri, "Resource Capability For Local Government In Managing Disasters", Disaster Prevention and Management, 19(4), 2010, pp. 438–451.

- Depremler
- Sel ve taşkınlar
- Heyelanlar
- Kuraklık ve Erozyon
- Çığ
- Kaya Düşmesi
- Tsunami
- Kasırgalar ve hortumlar
- Volkanik patlamalar
- Tayfunlar

Ülkemizin yer şekillerinin yüksek, eğimli ve fay hatları üzerinde olması doğal afet potansiyelinin de yüksek olmasına sebep olmaktadır. Yukarıda belirtilen afetlerin bir kısmı ülkemiz dışında görülmekte iken Türkiye’de meydana gelen doğal afetler Şekil 1.1’ de de gösterildiği gibi %66’sı depremlerden, %15’ini sellerden, %10’unu toprak kaymasından (heyelan), %7’si kaya düşmesinden ve %2’si de meteorolojik kaynaklardan oluşmaktadır¹⁹.

Şekil 1.1. Türkiye’ de Doğal Afetler

Kaynak: Fatma Neval Genç, “Türkiye’de Doğal Afetler Ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**.

¹⁹ Fatma Neval Genç, “Türkiye’de Doğal Afetler Ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, (5.-9), Şubat 2007, s. 204-205.

Sadece 2013 yılı afet raporuna göre ülkemizde yaşanmış bazı afetler Tablo 1.2’de gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Türkiye’ de 2013 Yılında Yaşanmış Bazı Afetler

Afet Türü	Yeri	Zamanı	Kayıp
Heyelan	Hatay	19 Temmuz 2013	5 ölü, 8 yaralı
Sel	Trabzon	20 Ağustos 2013	2 ölü, Maddi Hasar
Deprem	Muş	17 Eylül 2013	5,1 şiddetinde. Can ve mal kaybı yok
Sel	İzmir	25 Kasım 2013	Maddi Hasar

Kaynak: Şükrü Ersoy, “2013 Afet Raporu: Dünya ve Türkiye”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Doğa Bilimleri Araştırma Merkezi, 2013, s.13-20

İstatistik arşivlerine göre Ülkemizde 1970-2012 yılları arasında yaşanan doğal afet sayısı 5434’tür²⁰.

Doğal afetlerin genel etkilerini şöyle sıralayabiliriz:

- Afetlerin çok sayıda can ve mal kaybına sebep olması,
- Gerçekleştirilemeyen konut, sağlık ve eğitim faaliyetleri ve akabinde işsizlik oranının artması,
- Su, elektrik, iletişim, ulaşım gibi temel alt yapı faaliyetlerinde aksaklık yaşanması,
- Temel gıda ile tarım ve sanayi ürünlerin hammadde temininde yaşanan kıtlık,
- Afet sonrası arama-kurtarma faaliyetleri ile yeniden yapılanma çalışmalarındaki artışın etkisiyle istihdam dengesinin değişmesi ve sonucunda ihracatta azalış, ithalatta artışın kamu maliyesinde açık oluşturarak ekonomiyi dengesizliğe götürmesi,
- Yukarda belirtilen etkiler sonucunda da ekonominin büyüme, enflasyon ve istihdam üzerinde negatif etkilere sahip olmasıdır²¹.

²⁰ Emre Özşahin, “Türkiye’ de Yaşanmış (1970-2012) Doğal Afetler Üzerine Bir Değerleme”, 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, Hatay, 25-27 Eylül 2013, s. 3.

²¹ Eclac, “Manual For Estimating The Socio – Economic Effects of Natural Disasters”, **United Nations Economic Commission for Latin America and The Caribbean Programme Planning and Operations Division**, 1991, s. 17.

Afetlerin can kaybı, fiziksel ve ekonomik kayıplarının yanında psikolojik etkileri de vardır. Afetler toplumun psikolojisini ve ruh sağlığını da önemli ölçüde etkilemektedir²².

1.2.1.1. Deprem

Depremler, yeryüzünün içinde bulunan fayların aniden yer değiştirmesi ile meydana gelir. Deprem, sismik dalga şeklinde saklanmış gerilme enerjisinin yayılmasıdır. Bu dalgalar yeryüzü boyunca ve dışı doğru yayılır. Yani, yeryüzünün hareketidir. Büyük depremler, yeryüzünün sarsılması ile binalara ve altyapılara ciddi zararlar verir. Yeryüzündeki kırık fay hatları önemli derece zararlara yol açabilir. Fakat bu zarar genellikle faylara yakın olan yerlerle sınırlıdır²³.

Depremler sadece can ve mal kaybına yol açmamaktadır. Çökmeler, heyelan ve çığlar, yangınlar, zemin sıvılaşması, tsunami, gel-gitler ve seller gibi diğer bir doğal afetlere de yol açmaktadır²⁴.

Depremlerde oluşumlarına göre ayrılırlar. Bu oluşumlar depremin nedenini gösterir. Bu türler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

➤ Yer kabuğunu oluşturan levhaların hareketi sonucu oluşan depremler tektonik depremlerdir. Dünyada meydana gelen depremlerin %90'nı, ülkemizde ise geneli tektonik kökenlidir.

➤ Yeraltında oluşan ergimiş maddenin yeryüzüne çıkışı sırasında meydana gelen gaz sıkışmalarının patlaması sonucu meydana gelen depremler volkanik depremlerdir ve yanardağ ağızlarında püskürmeler meydana getirir. Etki alanları dardır ve sadece bulundukları yeri etkilerler. Ülkemizde ki yanardağların hepsi sönmüştür. Daha çok İtalya ve Japonya'da aktif yanardağların mevcut olmasından dolayı bu tür depremlere bu bölgelerde rastlanır.

➤ Yeraltı boşluklarının tavan bloklarının çökmesi ile oluşan depremler ise çöküntü depremleridir.

²² Emsal İbiş ve Bedrettin Kesgin, "Türkiye'de Sosyal Hizmet ve Medikal Kurtarma Açısından Yalova, Van ve Simav Depremlerinin İncelenmesi", **Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 41, 2014, s. 227

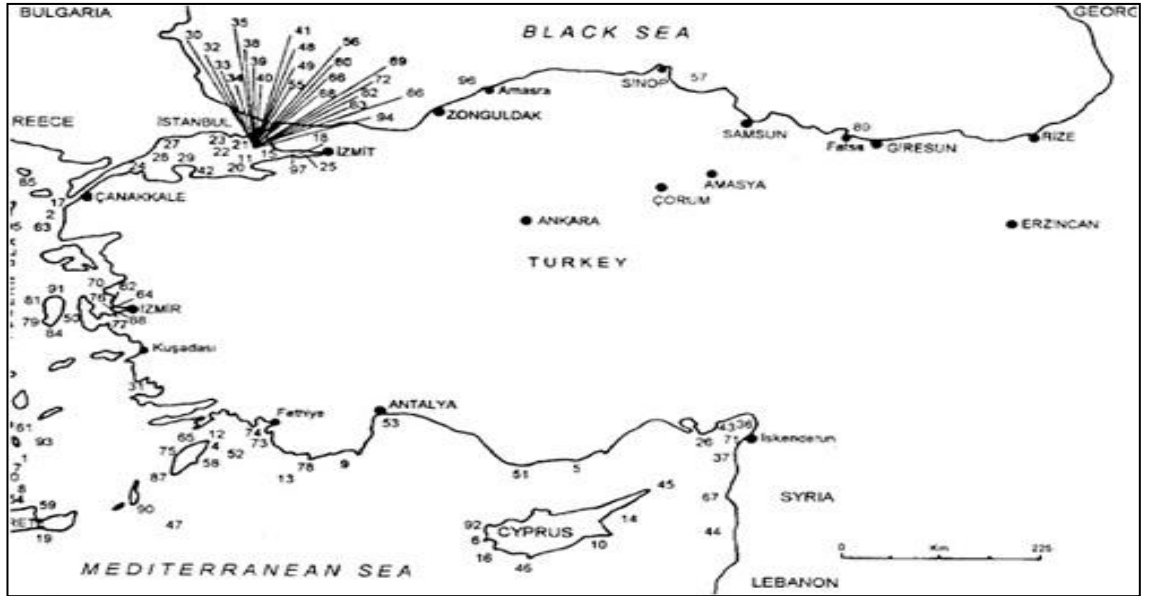
²³ Notional Research Council of The National Academies, "**Preventing Earthquake Disasters: The Grand Challenge in Earthquake Engineering**", Washington, DC: The National Academies Press, 2003, s.12

²⁴ T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD); Müdahale, İyileştirme ve Sosyoekonomik Açından 2011 Van Depremi Raporu, Ankara: 2014

➤ Denizin derinliklerinde meydana gelen hareketlenme sonucu deniz dalgalarının yükselmesine sebep olan ve kıyılara zarar veren bu depreme de tsunami diye bilinen derin deniz depremi denir²⁵. Tsunami, deprem dolayısıyla oluşan dev dalgalara verilen Japonca bir isimdir. Japonya, Filipinler, Papua Yeni Gine ve Endonezya tsunamilerin en sık yaşandığı yerlerdir²⁶.

Şekil 1.2’ de de görüldüğü gibi geçmişten günümüze ülkemizde yaşanmış tsunami olayları mevcuttur. Son dört bin yüz yıldan beri, yıkıcı deprem sayısı Marmara Denizi’nde 300’den fazla olup 40 tanesi tsunami yaşanmasına sebep olmuştur²⁷.

Şekil 1.2. Ülkemizde Tsunami Gözlemlenmiş Olan Bölgeler Haritası

Kaynak: Bölgesel Tsunami İzleme Ve Değerlendirme Merkezi (BTİM)

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik yapı ve bulunduğu coğrafya itibarıyla dünyanın en faal deprem kuşaklarından birine sahiptir. Dünyanın “yüksek riskli” olarak nitelenebilecek bölgelerinden birisidir. Yüzölçümümüzün %92’si deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır. Nüfusumuzun ise yaklaşık %95’i deprem tehlikesi altında yaşamaktadır. Ortalama beş yılda bir büyük şiddetli depremler yaşanan ülkemizde, can ve mal kayıplarının yanı sıra ülke gündemini de meşgul etmektedir. Son yaşanan 7,2

²⁵ Coşkun İşçi, “Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz?”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi-Journal of Yasar University**, 3(9), 2008, s. 959-983

²⁶ Ramazan Özey, **Çevre Sorunları**, 3. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi, 2009 s. 78.

²⁷ Bölgesel Tsunami İzleme Ve Değerlendirme Merkezi (BTİM); <http://www.koeri.boun.edu.tr/>, (16.06.2015).

şiddetinde Van depremiyle; 36.203 konut, 2.884 işyeri ve 9.602 ahır yıkılmış ya da ağır hasar görmüş, merkeze bağlı köylerde yapıların %89'u hasar görmüş, 644 kişi hayatını kaybetmiş ve 1.966 kişi de yaralanmıştır²⁸.

Ülkemizde yaşanmış büyük deprem felaketlerinin boyutunu aşağıdaki Tablo 1.3' de gözler önüne sermektedir.

Tablo 1.3. Türkiye’de Yaşanmış Depremler

Tarih	Yer	Şiddeti	Can Kaybı
1930	Hakkâri	7,2	2514
1939	Erzincan	7,9	32968
1942	Tokat (Erbaa)	7,0	3000
1943	Samsun (Lâdik)	7,2	4000
1944	Bolu (Gerede)	7,2	3959
1966	Muş (Varto)	6,9	2396
1970	Kütahya (Gediz)	7,2	1086
1975	Diyarbakır (Lice)	6,6	2385
1976	Van (Muradiye)	7,5	3840
1983	Erzurum-Kars	6,9	1155
1999	İzmit-Marmara	7,4	15250

Kaynak: Aygören Dirim, İlk Yardım ve Deprem ve Depremden Korunma Yolları, 1. Baskı, İstanbul, Esin Yayınları, 1999, s. 109-110

Dünyada yaşanmış büyük deprem felaketlerinden bazıları ise Tablo 1.4’ de gösterilmiştir.

Tablo 1.4. Dünyada Yaşanmış Depremler

Tarih	Yer	Şiddeti	Can Kaybı
1929	Tokyo	8,3	99000
1970	Kuzey Peru	7,8	66794
1976	Çin	7,8	240.000
1976	Guatemala	7,5	22778
1985	Mexico City	8,1	10000
1988	Ermenistan	6,9	25000
1990	İran	7,7	50000
1997	İran	7,1	1500
1998	Afganistan	6,1	5000
1999	Kolombiya	6,1	1171

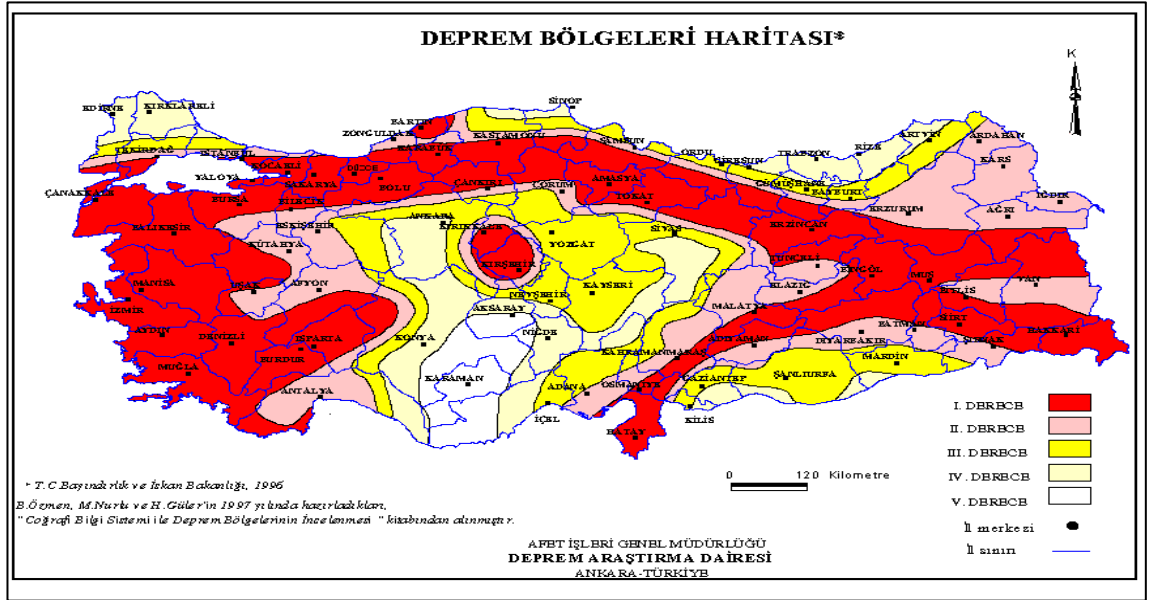
Kaynak: Aygören Dirim, İlk Yardım ve Deprem ve Depremden Korunma Yolları, 1. Baskı, İstanbul, Esin Yayınları, 1999, s. 109-110

²⁸ AFAD (2014), a.g.r.

Tablolarda da gösterildiği gibi deprem, dünyada ve ülkemizde en çok can kaybına sebep olan doğal afetlerin başında gelmektedir. Ülkemiz, deprem riski yüksek yerlerden biridir ve tarih boyunca belli aralıklarla şiddetli depremlere maruz kalmaktadır.

Şekil 1.3' de görüldüğü gibi ülkemiz doğu-batı uzantılı deprem riskine sahip bir ülkedir. Kentleşmenin hızlı ve yüksek olması, nüfus yoğunluklarının deprem riski olan yerlerde yüksek olması, hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişme gibi etkenler deprem etkilerini minimize etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak deprem bilincine toplum olarak sahip olmak deprem zararını azaltacaktır.

Şekil 1.3. Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Kaynak: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı, <http://www.deprem.gov.tr/>, (23.03.2015).

Ülkemizde gerçekleşen son depremler hazırlıksız yakalanmamız deprem bilincine sahip olmadığımızın göstergesidir. Depremin vermiş olduğu zararın en büyük sebebi ise binaların yıkılması ile altyapı sistemlerinin çalışamayacak düzeyde hasar görmesidir. Diğer yandan ikincil etki olan yangın, tsunami, toprak kaymalarıdır. Depremin ilk etkilerini azaltabilmek içinde zemin etüdü yapılmış uygun alanlarda depreme dayanıklı olan malzemelerle mütenasip yapı teknikleriyle binalar

yapılmalıdır²⁹. Ayrıca inşaatı yapan firma ve mühendislerin uygun proje ve tekniklerle yapıyı yapıp yapmadığının da yapı denetim firmaları ile inşaat mühendisleri odası tarafından sağlıklı şekilde denetlenmesi ile depreme dayanıklı güvenli yapıların yapılmasına yardımcı olacaktır³⁰.

Deprem bölgesi olan ülkemizde, kaçınılmaz bir felaket olan deprem için gerekli tedbir ve eğitimleri alarak her zaman depreme hazır bir toplum olmalıyız. Dolaylı afetlerde can ve mal kayıplarının büyük kısmı depremlerden meydana gelmektedir. Bu yüzden felaketin ekonomik yönü ve sosyoekonomik boyutu dışında insanlarda özellikle daha çok çocuklarda etkisini gösterecek psikolojik boyutu da düşünülmelidir ve gerekli önlemleri alarak sağlıklı nesiller yetiştirmek adına çocuklarımıza güzel bir gelecek sunmak için deprem bilincine sahip bir toplum olmalıyız.

1.2.1.2. Sel

Mal ve can kayıplarına sebep olan, Ülkemizde ve genellikle Karadeniz Bölgesinde yaşanan doğal afetlerden ikincisi sel, su baskını ve taşkınlardır³¹. Aşırı yağışların ortaya çıkardığı bir sorun olan sel ve selin sebep olduğu su baskınlarının temel nedeni; aşırı yağışla birlikte akarsuların su seviyesinin aniden yükselerek yatağından çevreye dağılması ve tüm alanı kaplamasıdır³². Ayrıca baraj yıkılması, kasırga ve kıyı fırtınaları, aşırı kar erimesi ve taban suyu seviyesinin yükselmesine bağlı su baskınları da gerçekleşebilir³³. Yağış yoğunluklarının bölgeler arası farklı olması sel olaylarının yaşanma sıklığı ve yoğunluklarında da farklılığa neden olabilmektedir³⁴. Aşağıdaki Şekil 1.4' de ülkemizin sel felaketi potansiyelini gözler önüne sermektedir.

²⁹ Aygören Dirim, **İlk Yardım ve Deprem ve Depremden Korunma Yolları**, 1. Baskı, İstanbul: Esin Yayınları, 1999, s. 109-110

³⁰ Barış Özkul ve A. Erkan Karaman, "Doğal afetler için risk yönetimi", **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 2007, s. 259.

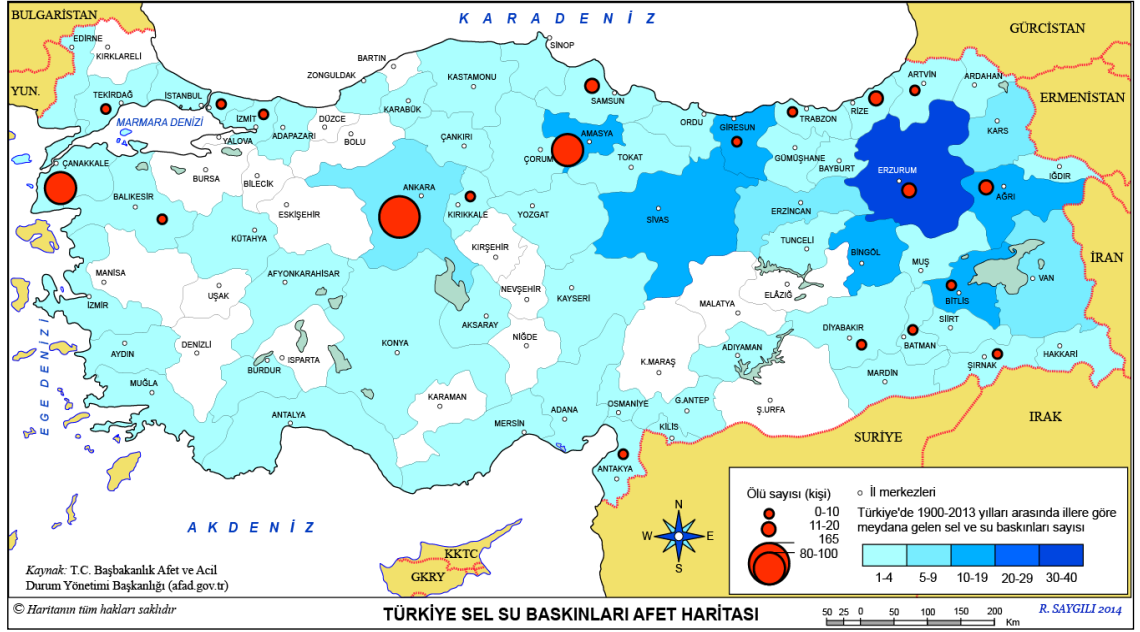
³¹ M. Emin Sönmez ve Ökkeş Kesici, "İklim Değişikliği ve Plansız Şehirleşmenin Kilis Şehrinde Yol Açtığı Sel Felaketleri", **Eastern Geographical Review**, 28, 2012, s. 59.

³² Özey, **Günümüz Dünya Sorunları**, 4. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi, 2009, s. 63.

³³ İTÜ Afet Yönetim Merkezi (2005), **a.g.e.**, s. I-11

³⁴ Japonya Uluslar Arası İşbirliği Ajansı, (JICA); **Türkiye'de Doğal Afetler Konulu Ülke Strateji Raporu**, T.C. İçişleri Bakanlığı, Ankara: 2004, s. 8.

Şekil 1.4. Türkiye Sel Bölgeleri Haritası

Kaynak: Ramazan Saygılı, Türkiye Doğal Afet Haritaları, <http://www.cografyaharita.com/>, (25.03.2015).

Sellere sadece akarsular neden olmaz. Akarsu yataklarının çevresinde çeşitli nedenlerle oluşan daha çukur yerlerde de sel olayı görülür. Aşırı yağış, kar yağışı ve buzların erimesi gibi sebeplerle akarsuyun taşıdığı su miktarı artarak yatağından taşmasıyla çevresinde bulunan çukur bölgelere dağılarak burada birikir ve sele neden olur. Ayrıca, atmosfer ve tektonik kaynaklı olaylarla normalinden büyük dalgaların olduğu okyanus ve deniz sularının meydana getirdiği tsunamiler, oluşan hasar dolayısıyla barajların mevcut suyunu serbest bırakması, kar erimelerinin ve taban sularının yükselişinin ani oluşu gibi sebeplerle deniz ve göl kıyılarının alçak alanlarında sel olayı olabilmektedir. Sel olayının olmasında temel faktörler ise iklimsel olaylar, yeryüzü şekilleri ile yapısı, bitki örtüsü, toprak yapısı ve insanlardır³⁵.

Günümüz dünyasında en çok yaşanan ve büyük zarar veren doğal afetlerin ilk sıralarında yer alan sel olayları ülkemizde de yaşanan doğal afetlerin en önemlilerindendir. Belli düzeyde yaşanan sel olayı çevre dengesi için normal kabul edilebilecek düzeyde gerçekleşmesi olağan kabul edilebilir. Fakat önlemi alınmadığında gelişmemiş veya gelişmekte olan bölgelerde can ve mal kaybına sebep olacak şekilde yaşanacak sel ve taşkın afete sebebiyet verebilmektedir. Oluşabilecek sel olayı ile afetin

³⁵ Esin Özcan, Sel Olayı ve Türkiye, Gazi Üniversitesi, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, Sayı 1 35-50, 2006, s. 36-37

yaşanması ve ülkelerin ekonomik, doğal ve insan kaynaklarına zarar vermesi insanların faaliyetleriyle alakalıdır. Yaşanacak sel olayı, yanlış arazi kullanımı, ormanların tahrip edilmesi, yerleşim ve sanayi bölge seçimlerinin yanlış yapılması, nüfusun hızlı artışı, yetersiz alt yapı, sele karşı teknolojik imkânların kullanılmaması gibi sebeplerle özellikle gelişmekte olan ülkeler için daha vahim sonuçlar doğurmakta, doğal afetlerde ilk sırayı almaktadır³⁶.

Sel felaketlerinin son yıllarda artış göstermesi yapılan birçok çalışmayla yanlış ve plansız şehirleşmenin büyük etkisi ile de olduğu ortaya konulmuştur³⁷. Sel baskınları, can kayıpları yaşatması yanı sıra tarım alanlarının tahribi, sanayi tesislerinin ve binaların yıkılması, ulaşım sisteminin aksamaması ve çevrenin kirlenmesi ile toprak kayması, göçükler ve heyelanların oluşumu gibi birçok maddi ve manevi sorunları meydana getirmektedir³⁸. Bu sebeple ekonomik ve can kayıpları yaşamamak ya da asgari seviyede tutmak adına sel ve su baskınlarına karşı önlemler almamız gerekmektedir. Alacağımız bu önlemlerin başında da bitki örtüsü olmayan bölgeyi ağaçlandırmak ile akarsu yataklarında set ve göletler yapılması gelmektedir. Ayrıca sel ve su baskını olabilecek alanlarda yerleşim birimi kurulmamalıdır. Yaz aylarında şiddetli sağanak yağışlardan kaynaklanan sel ve su baskınlarına karşı da, bitki örtüsü step ise aşırı otlatma yapılmamalıdır³⁹.

2002’de Avrupa’nın farklı bölgelerinde yaşanan on beş büyük sel felaketi birçok Avrupa ülkesinin ciddi sel felaketi tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu göstermiştir. Sellerin meydana gelme sıklığı ve bununla birlikte yaşanan can kayıplarının sayısı sel felaketlerinin geçmişe kıyasla daha büyük afetlere yol açtığını kanıtlar niteliktedir⁴⁰.

Sel afetinin yol açtığı etkileri azaltabilmek inşaat mühendisliği ve yer bilimlerinin disiplinler arası çalışmalarının varlığını gerekli kılmaktadır. Bu disiplinlerin ortak bir anlayışla çalışmalarının sonucu göstermiştir ki sel afetinin yarattığı felaketlerin yıkıcı sosyal, ekonomik ve çevresel sonuçları olmaktadır ve özellikle de sel afetinin etkilerini azaltabilmek için bazı mali kaygıların geri planda bırakılıp baraj, sel duvarları,

³⁶ Özcan, a.g.m., s. 40

³⁷ Sönmez ve Kesici, a.g.m., s. 60.

³⁸ Shahar Rozalis ve diğerleri, “Flash Flood Prediction Using An Uncalibrated Hydrological Model And Radar Rainfall Data In A Mediterranean Watershed Under Changing Hydrological Conditions”, **Journal of Hydrology**, no. 394, 2010, s. 245

³⁹ Özey, **Günümüz Dünya Sorunları**, s. 64

⁴⁰ Frank Messner, “Evaluating Flood Damages: Guidance And Recommendations On Principles And Methods”, **Helmholz Umweltforschungszentrum (UFZ)**, 2007.

nehirlerin ıslahı gibi sel zararlarını azaltıcı projelere ekonomik yatırımların yapılması gerekli olmaktadır. Böylece ilerideki daha büyük kayıplar ve zararlar azaltılabilecektir⁴¹.

Gelişen şehirleşmeyle birlikte yerleşim alanlarını bina ve yollar kaplamakta bunun neticesinde de yağmur sularını emecek yeterli arazinin daralmasıyla yağın yağmurların debisini yükseltmektedir⁴². Ülkemizdeki Ankara, İzmir, Bursa, Adana, İstanbul gibi benzeri nüfus yoğunluğu fazla illerde şehir planlamasının hatalı yapılması ile arazinin yanlış kullanılması ve yeterli olmayan yağmur suyu drenaj sistemleri, öngörülemeyen sel felaketlerinin artması sonucunu doğurmaktadır⁴³.

Son 30 yılda Ülkemizde inşa edilmiş büyük ölçekli barajlardan dolayı pek çok baraj gölü oluşmuştur. Mevcudiyette enerji, sulama ve taşkın kontrolü gibi amaçlarla yapılmış fazla miktarda barajımız bulunmaktadır. Bu barajların çoğunun da deprem riski yüksek bölgelerde inşa edilmesi, yaşanabilecek olası bir büyük bir depremle hasar görerek sel ve taşkın felaketinin riskini daha da yükseltmektedir⁴⁴.

DSİ verilerine göre, Ülkemizdeki 1955 ile 1969 yılları arasındaki süreçte, yıllık ortalama akarsu kaynaklı seksen kadar sel olayı olurken, 1970 ile 2000 yılları arasında da yıllık ortalama yirmi dört sel olayı meydana gelmiştir. İki farklı dönemde yaşanan ortalama sel olaylarının azalmasında temel neden ise DSİ Genel Müdürlüğü' nün 1970-1980 yılları arasında su baskını ve taşkınların verebileceği zararları azaltmak ve önlemek için yoğun bir şekilde kontrol programı uygulamasıdır. 1955 yılından 2007 yılına kadar Ülkemizde sel ve su baskınlarından korunmak ve önlemine almak amacıyla DSİ Genel Müdürlüğünce 4390 adet mühendislik yapısı inşa edilmiş ve böylece 3300 yerleşim alanı taşkınlardan korunmuştur⁴⁵.

Sel felaketlerini önlemek ve zararlarını en aza indirmek amacıyla sel felaketi ile mücadelede Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Devlet Su İşleri Genel

⁴¹ National Research Council (US); **Committee on Risk-Based Analysis for Flood Damage Reduction**, Risk Analysis And Uncertainty In Flood Damage Reduction Studies, Natl Academy Pr., 2000.

⁴² Ergünay, "Türkiye'nin Afet Profili", **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 2007, s. 5-7.

⁴³ Şükrü Ersoy, **2013 Afet Raporu: Dünya ve Türkiye**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Doğa Bilimleri Araştırma Merkezi, 2013, s.6

⁴⁴ Ergünay (2007), a.g.e., s. 7-8.

⁴⁵ Ergünay (2007), a.g.e., s. 7-8.

Müdürlüğü (DSİ) 2014-2018 yıllarını kapsayan taşkın eylem planı hazırlayarak yayımlamıştır⁴⁶.

1.2.1.3. Heyelan (Toprak Kayması)

Çeşitli nedenlerle bir takım olayların peş peşe gerçekleşmesi sonucu gelişen ve sınıflandırılması güç olan kütle hareketleri; hareketli malzemenin cinsi, hareket hızı ve şekli, hareket sebebi, kayan yüzeyin biçimi, yaşı, aşaması, türü gibi pek çok özellikten dolayı heyelan, göçme, toprak kayması, kaya çığları, asıl heyelan, göçmeler, lahar akıntıları, çamur akıntıları (hızlı kütle hareketleri), sünme, akma (yavaş kütle hareketleri) gibi farklı şekil ve isimlerle anılırlar. Bu kütle hareketleri içinde heyelanın ne olduğunun belirlenmesi gerekmektedir⁴⁷.

Kil tabakası gibi bazı tabakalar, yağmur sularını emmesiyle şişer ve suya doyma noktasında kayganlaşır. Eğimi fazla arazilerde suya doymuş ve kayganlaşmış tabaka, üzerinde bulunan kütleyi taşıyamaz hale gelir. Kayganlaşmanın ve yerçekiminin vermiş olduğu etkiyle de aşağıya doğru ani ve büyük miktarda kütle hareketi meydana gelir. Bu olaya toprak kayması (heyelan) denir⁴⁸.

Heyelan oluşumuna sebebiyet veren farklı etkenler vardır. Genel itibariyle bu etkenleri doğal ve beşeri etkenler olarak sınıflandırabiliriz⁴⁹.

Doğal Etkenler:

➤ Yağışların sağanak halinde sık olması ve kar erimeleri ile toprağın suya doygunluğunun artması sonucu tabana suyun sızması ile kayaçların doygun hale gelmesi örtünün ağırlığını arttırarak dengeyi azaltması kayganlaştırmayı kolaylaştırmaktadır.

➤ Arazide killi yapı mevcudiyeti kayaçların suyu hızlıca emmesine neden olur. Bu da kayganlaşmayı arttırır. Kil miktarı ne kadar yüksekse heyelan riski de o kadar yüksektir. Bazalt ve kalkerli kayaçlarda ise risk daha azdır⁵⁰.

➤ Eğim yoksa heyelan olayı gerçekleşmez. Toprak örtüsünün eğimli olması ise heyelan olayının yaşanmasında en büyük faktördür. Yağışların sıklığı ile kayacın

⁴⁶ Orçun Taşkın, “Taşkınlarla Daha Etkin Mücadele İçin: Taşkın Eylem Planı”, **Devlet Su İşleri Vakfı Su Dünyası Dergisi**, 132(52-61), Temmuz 2014, s. 52

⁴⁷ Kemal Öztürk, “Heyelanlar ve Türkiye’ye Etkileri”, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2 (35-50), 2002, s. 37.

⁴⁸ Özey, “Çevre Sorunları”, s. 80-82.

⁴⁹ Öztürk, a.g.m., s. 38

⁵⁰ Öztürk, a.g.m., s. 38-39

killi yapıda olması ve yamaç eğimine paralel olan tortul tabakaların mevcudiyeti heyelanın daha kolay olmasına sebep olur⁵¹

➤ Kar erimelerinin gerçekleşmesi, bitki örtüsünün cılız olması, erozyon ve deprem gibi olaylar heyelanın meydana gelmesinde diğer önemli etkenlerdir⁵².

Beşeri Etkenler:

➤ Yamaç topuğunun (yamaç alt sınırı) yol ve tünel yapım çalışmaları ile baraj ve kanal yapımı gibi mühendislik çalışmaları sonucunda eğiminin değişikliğe uğratılması,

➤ Gerek yukardaki mühendislik çalışmaları gerek maden ocağı işletilmesi sırasında yapılan patlatmalar sonucu yapay sarsıntılarının olması ile tabakalardaki denkliliği bozulması,

➤ Çeşitli amaçlarla yapılan hafriyat çalışmaları ile bitki örtüsünün tahribi ile toprağın tutunmasının azaltılması⁵³.

Heyelanın doğal bir afet olarak kabul edilmesinin sebebi şunlardır:

- ✓ Büyük bir heyelan ile birlikte bölgedeki bitki örtüsü tamamen tahrip olur,
- ✓ Doğal hayat bozulur,
- ✓ Geniş çaplı çevre felaketi yaşanır,
- ✓ Yerleşim yerlerinde can ve mal kayıpları yaşanır,
- ✓ Verimli tarım alanları tahrip olur ya da yok olmasına neden olur,
- ✓ Hayvanların telef olmasına yol açar,
- ✓ Ulaşımı olan yollar kapanır⁵⁴.

Genellikle ilkbahar aylarında yağışların artması ve toprağın suya doygunluk derecesi ile heyelan riskinin eğimli arazilerde artmasından dolayı Ülkemizde en çok heyelanlar Şekil 1.5’ de gösterildiği gibi Doğu Karadeniz ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yaşanır.

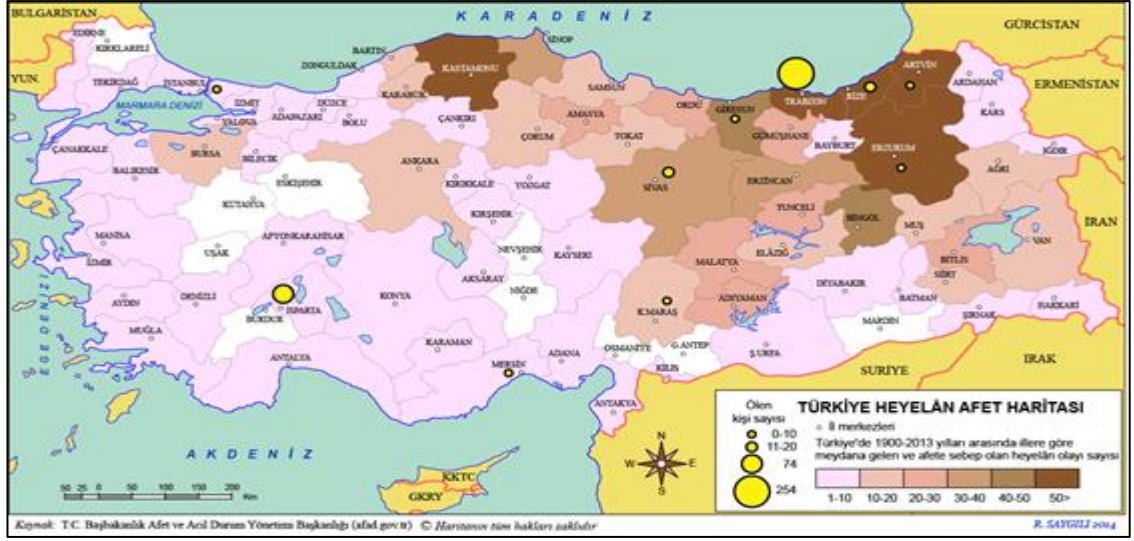
⁵¹ Filiz Mümin ve Hatice Avcı, “Trabzon İlinde Meydana Gelen Heyelanlar ve Heyelanların Bölgeye Etkileri”, **SDU International Journal of Technologic Sciences**, 5, 2013, s. 31-38,

⁵² Öztürk, a.g.m., s. 38-39

⁵³ Öztürk, a.g.m., s. 38-39

⁵⁴ Özey, “Çevre Sorunları”, s. 80-82

Şekil 1.5. Türkiye Heyelan Bölgeleri Haritası

Kaynak: Ramazan Saygılı, Türkiye Doğal Afet Haritaları, <http://www.cografyaharita.com/>, (25.03.2015).

Bu bölgede yerleşmenin de dağlık ve yamaçlarda olması heyelanların genelde afet boyutunda yaşanmasına neden olur⁵⁵. Tablo 1.5’ de ülke genelinde heyelan olayının en sık yaşandığı bölgelerin durumu verilmiştir.

Tablo 1.5. Heyelan Olayının En Sık Yaşandığı Bölgeler

İl	Olay Sayısı	Riskli Nüfus
Trabzon	272	16,500
Kastamonu	229	13,800
Zonguldak	204	12,500
Kahramanmaraş	201	12,100
Gümüşhane	182	9,300
Rize	151	9,100
Malatya	141	8,500
Sivas	137	8,200
Ankara	131	7,900
Erzincan	125	7,500
Sinop	120	7,300
Çorum	117	7,200
Bingöl	115	6,900
Artvin	114	6,850
İçel	108	6,500
Toplam	2,212	133,400

Kaynak: Temel Bayrak ve diğerleri, “Gümüşhane Heyelanları”, Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi, 2(1), www.teknolojikarastirmalar.com, (14.02.2015).

⁵⁵ Özey, **Doğal Bölgeler Coğrafyası**, 1. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi, 2012, s. 407

Verilerde de görüldüğü gibi Gümüşhane ili heyelan olaylarının sık yaşanmasından dolayı bir afet bölgesi olarak kabul edilebilir. Yaşanan heyelan olayları il genelinde sosyo-ekonomik etkilere de sahiptir⁵⁶.

Heyelanları önlemek için aşağıdaki çalışmalar yapılmalıdır.

- Yamaçların alt bölümüne taş veya betonarme duvar yaparak ya da çelik veya beton kazıklar çakarak kütle hareketlerini durdurmak,
- Yamaç şevlerine teraslama yaparak suyu emen, dayanıklı çalı ve bodur ağaçlar dikmek yüzeyi su sızmalarından korumak,
- Şev yüzeyleri çimenlendirilerek püskürtme beton ve harç ile sıvamak,
- Yer altı ve yer üstü sularının yüzeyden uzaklaştırılması için iyi planlanmış drenaj sistemlerini inşa etmek,
- Yamaç eğimlerini azaltmak için tıraşlama yapmak,
- Kütle hareketine sebep olacak yerin kazılması,
- Kimyasal madde kullanımı veya çimentolama gibi tekniklerle zemini sertleştirmek,
- Kütle hareketlerinin olduğu ya da olma riski olan yerlerle devamlı çalışma ve araştırmalar yapmak⁵⁷.

Ayrıca yerleşim alanları ve yol güzergâhları belirlenirken heyelana karşı duyarlı olup olmadığı araştırılarak heyelana duyarlı alanların kullanıma açılmaması heyelanın vereceği zararları azaltabilecek en temel bir çalışmadır.

1.2.1.4. Kaya Düşmesi

Deniz ve göl kenarlarında bulunan dik yamaçlardan ya da falezlerden, mağara tavanları veya dağın doruklarından aşağıya doğru yerçekiminin etkisiyle değişik tür ve özellikteki taş ve kaya parçalarının hareketidir. Kaya, moloz veya toprak düşmesi gibi düşen malzemenin cinsine göre isimlendirilirler⁵⁸.

Ülkemizde Doğu Anadolu ile İç Anadolu Bölgesinin bazı yerlerinde görülen doğal afet türlerinden biri de kaya düşmesidir. Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 1958-2007 yılları arasında ülke çapında 750 adet kaya düşmesi olayı yaşanırken sonucunda 34 can kaybı meydana gelmiş ve 26 bin 500 bina etkilenerek

⁵⁶ Temel Bayrak ve Diğerleri, a.g.m.

⁵⁷ Öztürk, a.g.m., s. 48-50

⁵⁸ Yozgat İl Afet Müdürlüğü; "Heyelan ve Kaya Düşmesi", s. 22, <https://tabb-dokuman.afad.gov.tr/>, (26.06.2015).

yerleri değiştirilmiştir⁵⁹. Ülkemizde kaya düşme olaylarının yaşandığı bölgeler Şekil 1.6' da gösterilmiştir.

Şekil 1.6. Türkiye Kaya Düşmesi Haritası

Kaynak: Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü resmi internet sitesi, İlimizin Afetselliği, <http://gumushane.afad.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=4>, (24.06.2015).

Kaya düşmelerinin önüne geçmek için aşağıda belirtilen bazı önlemler alınabilir:

- Yamaç ve eğimlerin düzenlenerek eğimli yapıda mevcut kaya parçalarının çelik levha ve tel ile örtülmesi,
- Kaya kütlelerini stabilize etmek için çimento, bulonlama gibi sistemlerle sabitlenmesi,
- Büyük kütle parçalarını kırma, patlatma veya yontarak küçültme,
- Eğimli arazi üzerinde hendek açarak hareketini durdurma⁶⁰.

1.2.1.5. Çığ

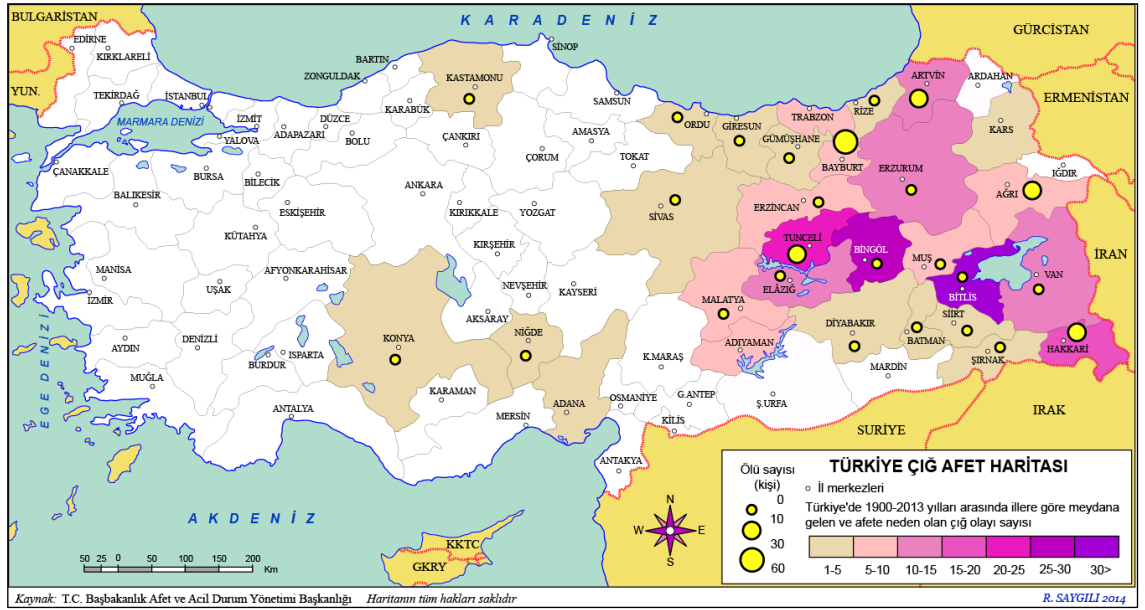
Cılız bitki örtüsünün olduğu dağlık, eğimli ve engebeli arazinin yamaçlarında birikmiş kar kütlelerinin iç ve dış kuvvetlerin tetiklemesiyle yukardan aşağıya doğru hızlıca kaymasına çığ denir⁶¹.

⁵⁹ Ergünay (2007), a.g.e., s. 7-8.

⁶⁰ Yozgat İl Afet Müdürlüğü, a.g.e. s.23-24

Meteorolojik kaynaklı doğal afetlerden en çok karşılaştığımız bir diğer afet türü olan çığ düşmeleri ani gelişen doğal afetlerdendir⁶². Çığ olayı Şekil 1.7.' de gösterildiği gibi ülkemizde daha çok, kar yağışı yoğunluğun fazla olduğu Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile Karadeniz Bölgesinin iç kısımlarında görülmekte olup özellikle Kars, Erzurum, Bitlis, Tunceli, Bingöl gibi illerde çığ düşme tehlike ve riskinin yüksek olduğu yerlerdendir⁶³.

Şekil 1.7. Türkiye Çığ Afeti Haritası

Kaynak: Ramazan Saygılı, Türkiye Doğal Afet Haritaları, <http://www.cografyaharita.com/>, (25.03.2015).

Kış aylarında aşırı miktarda yağan karlar ve dondurucu soğuklar bu bölgelerde çığ riskini doğal olarak arttırmaktadır⁶⁴. Fakat insanlar yüksek ses, spor faaliyetleri gibi etkilerle çığa sebep olmaktadır⁶⁵.

1.2.2. Doğal Olmayan Afetler

Doğanın ve yeryüzünün doğrudan kaynağını oluşturmadığı, insanların faaliyetleri sonucu bilerek ya da bilmeyerek sebebiyet verdiği, gerekli tedbirler alınarak

⁶¹ İbrahim Güler ve Ömer Murat Yavaş, "Anadolu'da Çığ Sorunu", **Sivil Savunma Dergisi**, Ankara: Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayını, Yıl: 36, S: 135, Ocak- Subat- Mart – 1994, s. 15.

⁶² Çağdaş Koçkan, **Uluslararası Burdur Deprem ve Çevre Sempozyumu**, 7-9 May 2015, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 2015, s. 369

⁶³ Ergünay (2007), a.g.e., s.10.

⁶⁴ JİCA, a.g.r., s.37

⁶⁵ Şerif Barış, **Temel Afet Bilgileri**, Kocaeli Üniversitesi Yer ve Uzay Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi, pdf, s.168, <http://tekirdag.meb.gov.tr/ss/otae/1Temel%20Afet%20Bilgileri.pdf>, (22.06.2015).

önlenmesi mümkün olabilen ve teknolojinin kullanılmasıyla da ortaya çıkabilen afetlere doğal olmayan afetler denir. Terör saldırıları, biyolojik ve kimyasal silahlar, büyük can ve maddi kayıplı trafik kazaları, nükleer tesis kazaları sonucu radyasyon salınımı bu tür afetlere verebileceğimiz başlıca örneklerdir.

Teknolojik afetlerin bir kısmında etki aniden olurken bir kısmı zamana yayılarak meydana gelir. Baraj çökmesi, petrol dökülmesi, uçak düşmesi gibi afetlerin oluşması anidir, etkisi arasındaki süre kısadır ve bu tür afetler devamlılık arz etmez. Küresel ısınma, kuraklık, nükleer kaza gibi yavaş ortaya çıkan afetler genellikle sürekli ve etkisi yıllar boyu devam eder⁶⁶. Çernobil nükleer tesis kazasında olduğu gibi kazadan seneler sonra bile kanser olayları toplumda etkisini göstermektedir. Kaza sebebiyle ortaya çıkacak kanser olayları sayısı ilerleyen yıllarda da meydana geleceği tahmin edilmektedir⁶⁷.

Doğal olmayan afetlerin özelliklerini yukardaki açıklamalardan yola çıkarak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- İnsan kaynaklı afetler beşeri faktörün etkisi ile gerçekleşir.
- Doğal afetlere nazaran gerekli tedbirler alınması ile önlenabilir ya da zararı minimize edilebilir.
- Öngörülebilir.
- Etkisi yıllara yayılabilir.
- Bu afetler devamlılık arz etmez.
- Bazı doğal afetlerin tetikleyicisi olabilir.
- Etkisi çok geniş alanlara yayılabilir.
- Toplumun genelini sarsabilir ve toplumsal psikolojik ve sosyolojik travmaların yaşanmasına sebep olabilir.
- Çok büyük ekonomik kayıplara sebep olabilir.
- Doğanın dengesini altüst edebilir ve küresel felaketlere sebep olarak doğal afetlere yol açabilir.

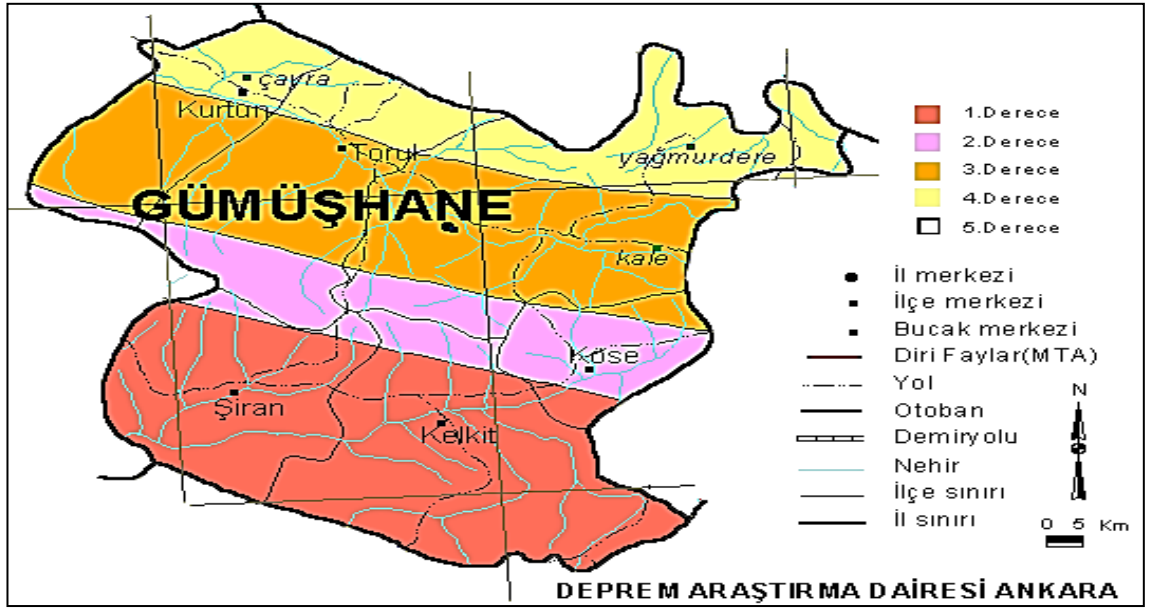
⁶⁶ Hayriye Şengün, “Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

⁶⁷ Ulvi Adaloğlu, “Enerji Üretim Sistemleri ve Risk”, Çetin Algüneş ve Gökay Bozkurt (Ed.), **I. Ulusal Nükleer Enerji ve Çevre Sorunları Sempozyumu**, Trakya Üniversitesi Türkan Sabancı Kültür Merkezi, Edirne, 1996.

1.3. Gümüşhane Özelinde Afetler

Gümüşhane ilimiz Türkiye'nin kuzeydoğusunda aktif fay hatlarının geçtiği coğrafyada bulunan ve sahip olduğu jeolojik yapı itibariyle Bakanlar Kurulunun 18.04.1996 tarih ve 96/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Deprem Bölgeleri haritasında Şekil 1.8' de gösterildiği gibi Kelkit ve Şiran İlçeleri 1'inci derece deprem riski, Köse İlçesi 2'nci derece deprem riski, Gümüşhane Merkez ile Torul İlçesi 3'üncü derece deprem riski ve Kürtün İlçesi de 4'üncü derece deprem riski altındadır⁶⁸.

Şekil 1.8. Gümüşhane İl ve İlçeleri Deprem Riski Haritası

Kaynak: <http://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/gumushane-deprem-fay-hatti-riskharitasi.html>, (26.03.2015).

Gümüşhane ili sınırları içerisinde 1979 yılında 5 şiddetinde ve 1985 yılında 5.1 şiddetinde depremler olmuştur Erzincan'da 1939 yılında yaşanan 7.9 büyüklüğündeki deprem ile 1992 yılında meydana gelen 6.8 büyüklüğündeki deprem ilimizde de hissedilmiştir. Ayrıca 2008 yılı ile 2010 yılları arasında Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerini de kapsayan alanda büyüklükleri 2.6 ile 3.3 arasında değişen küçük depremler meydana gelmiştir⁶⁹.

⁶⁸ T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı, Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, <http://www.deprem.gov.tr/sarbis/Doc/INDEKS.pdf>, (23.03.2015).

⁶⁹ Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü, <http://jeofizik.gumushane.edu.tr/GDR-95.html>, (22.04.2015).

Sel felaketleri genelde Gümüşhane merkezinde ve çevre köylerinde yaşansa da farklı zamanlarda Tablo 1.6’ da da gösterildiği gibi Kelkit, Torul ve Şiran ilçelerinde de olmuştur. Geçmişte 1890 ile 1910 yılları arasında sekiz sel felaketi olayı yaşanmıştır⁷⁰. Gümüşhane’de sel olaylarında genel sebep yağış rejimidir. Ayrıca yükselti, yamaç eğimleri, drenaj sistemleri gibi coğrafi etkenler yanında yanlış arazi kullanımı, dere yatakları civarında yanlış yapılaşma gibi beşeri etkenlerde sebep olmaktadır⁷¹.

Tablo 1.6. Gümüşhane Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Sel Afeti Kayıtları

Afetin Türü	Etüd Tarihi	Yer	Belde-Köy	Mah.	Sonuç
Sel	08.10.83	Merkez	Gökçepınar Köyü		Ağaçlandırma yapılması önerilmiştir.
Heyelan+Sel	24.03.04	Merkez	Kale Köyü		48 konutun nakli önerildi.48 kişi hak sahibi oldu. Konutları teslim edildi.
Kaya Düşmesi+Sel	08.10.83	Merkez	Pirahmet Köyü		Kaya ıslah çalışması yapıldığı için konutların nakline gerek olmadığı kararı alınmıştır.
Sel	19.09.84	Merkez	Yağlıdere Köyü	Cami Mah.	Arazi kaybı.
Heyelan+Sel	22.09.84	Kelkit	Aydoğdu Köyü		32 konutun nakli önerildi. Hak sahipliği çalışması yapıp konutları teslim edildi.
Sel	12.03.07	Kelkit	Bindal Köyü		71 konutun nakli önerildi. Afete Maruz Bölge İlan Edildi.
Sel	19.07.78	Kelkit	Cemallı Köyü		Genel hayata etkili görülüp. D.S.İ etüt raporunda 5 konutun nakli önerildi.
Heyelan+Sel	09.06.98	Kelkit	Çömlecik Köyü		Arazi kaybı
Sel+Heyelan	08.05.07	Kelkit	Kömür Köyü	Aşağı-Yukarı Mah.	24.09.97 etüt tarihli raporda söz edilen 5 konutun bulunduğu alan Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.
Sel	19-20.06.1990	Kürtün	Taşlıca Köyü		8 konutun nakli önerildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.
Heyelan+Sel	03.03.89	Kürtün	Üçtaş Köyü		12 konutun nakli önerilip hak sahipliği çalışması yapılmış olup konutları teslim edilmemiştir.
Heyelan+Sel	1990-20.04.1993	Torul	Aksüt Köyü	Kıran Mah.	15 konutun nakli önerildi. Konutlar teslim edildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.
Sel	1990	Torul	Harmancık Köyü		1 kişinin konutunun nakli önerildi ve hak sahibi oldu.

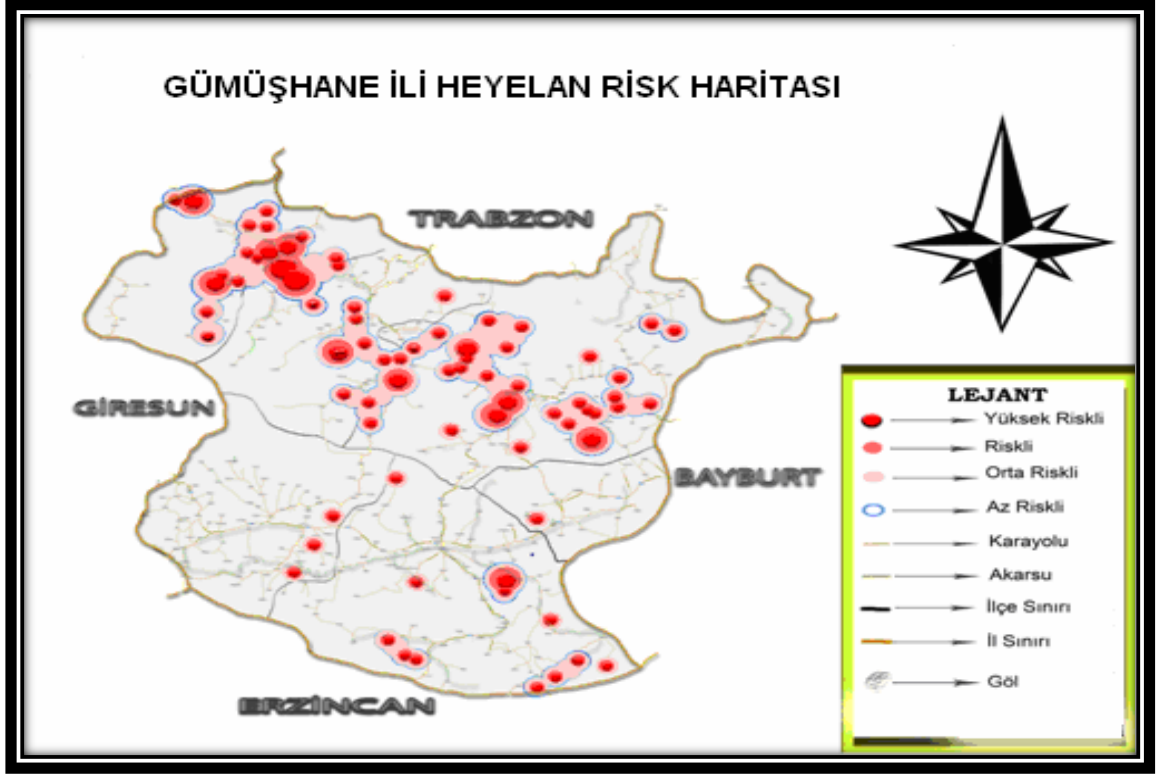
Kaynak: Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Envanteri.

Gümüşhane ilinin güney taraflarında heyelan risk azdır. Heyelanların genelde ilin merkezinden kuzeyde bulunan Giresun iline doğru olan alanlarda olduğu Şekil 1.9’ da görülmektedir.

⁷⁰ Alpaslan Demir ve Esat Aktaş, **Gümüşhane Sancağı’nda Doğal Afetler(1888-1910)**, s. 23-31, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1348/15616.pdf>, (21.05.2015).

⁷¹ Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, “Gümüşhane Sel Yönü”, **Afet Raporu**.

Şekil 1.9. Gümüşhane Heyelan Haritası

Kaynak: Temel Bayrak ve diğerleri, a.g.e.

Bu alanlarda fazla yamaç eğimi yanı sıra kayaç yapılarında fazla aşınmış olması risk düzeyini daha da arttırmaktadır. Ayrıca bu riskin yüksek olmasında fazla yağışların olmasıyla birlikte zeminin suya doygunluğunun artması ve kayganlaştırmayı kolaylaştırmasıdır⁷².

Heyelan raporlarına göre heyelanın yaşanmasında yağışların %99 oranında etken olduğu belirtilmiştir. Heyelan oluş nedenleri ise %42 suyun etkisi, %26 ayrışma, %26 kazı, %4 bitki değişmesi ve %2 'de diğer sebeplerin olduğu görülmüştür⁷³.

Yerleşim alanlarının heyelana karşı duyarlı olup olmadığı araştırılarak heyelana duyarlı yerleşim yerlerinin ve yol güzergâhlarında açılmaması heyelanın vereceği zararları azaltabilecek bir çalışmadır. Şekil 1.10' da yol güzergâhında heyelanın verdiği etki görülmektedir..

⁷² Bayrak ve diğerleri (2010), a.g.m.,

⁷³ Bayrak ve diğerleri (2010), a.g.m.,

Şekil 1.10. Kürtün İlçesinde Meydana Gelen Heyelan Örneği

Kaynak: Temel Bayrak ve diğerleri, a.g.e.

Bir diğer afet olan çığ, Tablo 1.7’ de gösterilen Torul ve Kürtün ilçeleri ile Gümüşhane merkezinde açılması planlanan kayak merkezi çığ için riskli alanlar olduğu tespit edilmiştir⁷⁴.

Tablo 1.7. Gümüşhane Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Çığ Afeti Kayıtları

Afetin Türü	Etüd Tarihi	Yer	Belde-Köy	Mah.	Sonuç
Çığ+Heyelan	14.08.1979	Şiran	Ardıçlı Köyü		Ağaçlandırma yapılması önerilmiştir.
Çığ	14.09.1979	Merkez	Erdemler Köyü	Balabanlı ve Gâvurlu M.	Meskûn mahallin dışında gelişt. Ağaçlandırma yapılması önerildi.
Çığ	29.08.1983	Merkez	Örenler Köyü		Afete maruz bölge ilan edildi.
Çığ	27.03.2002	Kürtün	Aş. Karadere K.		Meskun mahallin dışında gelişt. Çığın geldiği anda geçmekte olan 2 kişi hayatını kaybetti.
Çığ	09.07.2008	Merkez	Akocak Köyü		Afete maruz bölge ilan edildi.
Çığ	25.01.2009	Torul	Köstere Köyü		10 dağcı çığ altında kalıp ölmüş 7dağcıda yaralanmıştır.
Çığ	06.09.2012	Merkez	Aslanca Köyü	Küçükçimen Yaylası	Afete maruz bölge ilan edildi.

Kaynak: Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Envanteri.

Gümüşhane’de şuana kadar yaşanmış en feci çığ felaketi 2009 yılında Torul ilçesine bağlı Köstere Köyü mevkiinde Zigana Dağında yaşanmıştır. Burada yaşanan çığ felaketi sonucu on yedi dağcıdan on dağcı ölmüş ve yedisi ise yaralanmıştır⁷⁵.

⁷⁴ Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü resmi internet sitesi, İlimizin Afetselliği, <http://gumushane.afad.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=4>, (24.06.2015).

⁷⁵ Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Raporu.

Kaya düşmesi olayları, Gümüşhane merkez ile Kürtün, Torul, Şiran ve Kelkit ilçelerine bağlı köylerde meydana gelmiştir. Yaşanan bu olaylarda can kayıpları yaşanmamış olup risk taşıyan bölgelerde konutların nakli önerilmiştir⁷⁶.

1.4. Afet Yönetimi ile İlgili Kavramlar

Afet yönetiminin ne olduğu ve afet yönetimini oluşturan unsurlar aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

1.4.1. Afet Yönetimi

Afet, bir toplumun kuraklık, yangın ya da savaş durumlarına maruz kalması sonucu her durumda ortaya çıkmayabilir, çünkü afetin sonuçları, afetin yarattığı tehlikenin büyüklüğüne bağlı olduğu gibi risk altındaki topluluğun savunmasızlık ve afete hazırlık düzeyiyle de ilgilidir. Bazı toplumlar afetin getirdiği yıkıcı etkilerle mücadele etmede diğerlerine kıyasla daha hazırlıklı durumdadır. Azalan sağlık, eğitim ve sosyal servisler ve çevrenin bozulması gibi faktörlerin tümü artan savunmasızlık ve risk, şok ve stres gibi faktörlerde artışa sebep olmaktadır⁷⁷.

İnsanlar, doğa olayları üzerinde çok büyük bir etkide bulunmamasına rağmen doğa olaylarının etkisini azaltmada rol oynayabilirler. Bir doğa olayı ile öngörülemeyen bir afeti yönetemeyebiliriz fakat etkileme boyutunu azaltarak önleyici tedbirler alabiliriz. Örneğin sağlam yapılaşma yoluyla depremin etkileri, barajlar ve dere yatağı ıslahlarıyla sel baskını etkileri azaltabiliriz⁷⁸. Afet yönetiminin önemi insan odağında gerekli olup etkili ve verimli bir yönetim ile can ve mal kayıplarını azaltabilir hatta önleyebiliriz. Buradan “Afet Yönetimi Nedir?” sorusuna, karşılaşılan bir afetin araştırma, gözlemlleme ve planlama yaparak etki alanını minimize etmeye ve önlemeye yönelik hazırlıkların tamamlanmasına çözüm sunmaya çalışan bir disiplindir şeklinde cevap verebiliriz⁷⁹.

İnsanlar her ne kadar bilgi ve teknoloji olarak gerekli donanıma sahip olsalar da doğa olayları sonucu meydana gelen olayların meydana gelmesinde pek fazla bir etkiye sahip değil ve önlenmesi için insanoğlunun yapabilecekleri sınırlıdır. Ancak bu tabiat

⁷⁶ Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Afet Raporu.

⁷⁷ Johns Hopkins, Bloomberg School of Public Health, Disaster Definitions, http://www.jhsph.edu/research/centers-and-institutes/center-for-refugee-and-disasterresponse/publications_tools/publications/_CRDR_ICRC_Public_Health_Guide_Book/Chapter_1_Disaster_Definitions.pdf (15.06.2015)

⁷⁸ Johns Hopkins, a.g.e.

⁷⁹ Ergünay, **Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi**, AİGM, Şubat- 1998 Ankara s.37.

olaylarının etkisini kırmak ve toplumun maruz kalacağı etkiyi en aza indirebilmek için araştırmalar yaparak gerekli planlarla bunu uygulamaya koyabilir. Kişilerin afetlerden haberdar olmaları, bunları ayrıntılı tanımaları, tekrarlanması durumunda ya hiç etkilenmemeleri ya da en az etki ile sonuçlandırabilmek amacıyla afet öncesi hazırlık, zarar azaltma ve önleme ile afet sonrası acil yardım, iyileştirme, yeniden inşa ve kalkınma aşamalarından oluşan çalışmaların tümüne afet yönetimi denir⁸⁰.

Afet yönetimi, afetlerde ve acil durumlarda kontrolü elde tutmak, hayati risk altındaki insanlara yardım sağlamak, kısaca, bir afetin etkisinden kaçınmak ya da afetle meydana gelen olumsuzlukları düzeltmek için tasarlanmış faaliyetlerin tamamıdır⁸¹.

Afet yönetimi, iki afet arasında yapılan kriz ve risk yönetim çabalarının tümüdür. Daha geniş ifadeyle afet yönetimi; afetleri önlemek ve zararlarını azaltabilmek için, afete sebep olacak olaylara afet olmadan etkili bir şekilde ve hızlıca önlem alınması ile afet riski taşıyan toplumun güvenilir ve yaşanabilir bir çevreye kavuşabilmesi adına yapılması gereken bir mücadele sürecidir. Bu süreç toplumun tüm kuruluş ve kurumlarının belirlenmiş stratejiler ve öncelikli hedefleri ile beraber imkân ve kaynaklarını afetleri önlemek ve zararlarını minimize etmek için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası alınması ve yapılması gereken önlem ve çalışmaların yönlendirilme, destekleme, planlama ve koordine etme faaliyetleri ile kullanma ve etkin uygulayabilme sürecidir⁸².

Afet yönetiminin ulaşmaya çalıştığı amaçları ise şunlardır:

- İnsan kayıplarının, fiziksel ve ekonomik kayıpların azaltılması ya da bu kayıplardan kaçınılması,
- İnsanların acısının azaltılması,
- Normale dönme sürecini hızlandırılmasıdır⁸³.

1.4.2. Risk Yönetimi

Afet riski; tehlike, savunmasızlık ve maruziyetin birlikte meydana gelmesidir ve afet öncesi dönemle daha çok ilgilidir. Bu sebeple afeti önlemek, etkisini azaltmak veya

⁸⁰ Tefik Erkal ve Mehmet Değerliurt, Türkiye’de Afet Yönetimi/Disaster Management Of Turkey, **Doğu Coğrafya Dergisi**, 22, 2009, s. 151

⁸¹ Frederick C. Cuny, Aim and scope of disaster management, Wisconsin University, Disaster Management Center, 1986.

⁸² Oktay Ergünay ve diğerleri, “Afet Yönetimi ile İlgili Terimler Açıklamalı Sözlük”, **Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri**, (Ed.: Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar), JICA Türkiye Ofisi, Yayın No:2, 2008, 328.

⁸³ Cuny, a.g.e.

doğabilecek zararları küçültmek için toplumun savunmasızlık ve maruziyetini azaltmamız gereklidir⁸⁴.

Toplumu ve çevreyi etkisi altına alabilecek olayların tüm olumsuz sonuçları risk kavramıyla ilgilidir. Bu kavramdan bahsedebilmek için belli bir toplumun ve yerin büyük ve tehlikeli bir olay yaşaması ile mevcut durumun bundan zarar görerek etkilenmesi ya da etkilenme oranının şiddetinin öngörülebilir olması gerekmektedir. Olabilecek afetlerin belirlenerek, gerçekleşme ihtimallerinin analizi, bu ihtimalin gerçekleşmesi halinde toplumun ne şekilde etkileneceğinin tespiti ve sonucunda riski azaltacak çalışma, plan ve programların yapılmasına risk yönetimi denir⁸⁵.

Belirlenen risklerin afet boyutuna dönüşmeden yok edilmesi ya da azaltılması iyi bir risk yönetimi ile mümkün olabilecektir. Bu bağlamda iyi bir risk yönetimi ile tehlikeler ve oluşturacağı riskler belirlenerek afet senaryoları hazırlanır, harita ve grafiklerden yararlanarak afetten korunma ve afete müdahaleyi verimli kılma adına mevcut kaynakların belirlenip uygun öncelikler ve kararların uygulamaya geçilmesi sağlanmış olur⁸⁶.

1.4.3. Kriz Yönetimi

Afet dönemlerinde yaşanan evre kriz sürecidir. Krizler; telaş, kargaşa ve karışıklığa sebep olup müdahaleleri uzun sürelidir. Bu yüzden her ülke, olağandışı durumların yaşanmasından evvel bu durumları belirleyip sınıflandırarak çözüm üretmeleri için kendilerine has krizleri tanımlayacak kriz yönetim sistem ve organları geliştirmelidir⁸⁷.

Kriz yönetimi, olağanüstü durumlarda mağduriyeti ve olumsuzlukları önlemek ve etkisini en aza indirmek için yapılması planlanan ve düzgün bir şekilde uygulanmasına yardımcı olacak faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, aşamalı şekilde sistemli olarak karar vermeyi ve verilecek kararları uygulayacak olan ekiplerin oluşturularak yeni kararları hızlı şekilde uygulanmasını içerir⁸⁸.

⁸⁴ Miktađ Kadioğlu, **Afet Yönetimi: Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek**, 1. Baskı, İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, 2011, s. 29-30.

⁸⁵ Özkul ve Karaman, a.g.m., s. 256

⁸⁶ Özkul ve Karaman, a.g.m., s. 256

⁸⁷ Mehmet Aktel ve Nedret Çağlar, "Isparta İli Afet (Kriz) Yönetim Yapılanması Üzerine Bir Çalışma", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 12(3), 2004, s. 150.

⁸⁸ Melek Tüz, **Kriz Yönetimi**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s. 85

Krizlerin olumsuz etkilerine maruz kalmamak veya krizleri savuşturmak iyi bir kriz yönetimi ile mümkün olabilir. Kriz yönetimini; öncesi, sırası ve sonrası olan bir süreç olarak sınıflandırabiliriz. Bu yüzden bu süreçlerde yapılacak olan çalışmalarla kriz başarılı şekilde atlatılabilir. Kriz öncesinde; krize karşı planlama, iç ve dış çevre analizi, esnek örgüt yapısı, bilgi yönetimi ve erken uyarı sistemleri ile kriz ekibi oluşturulmalıdır⁸⁹. Kriz döneminde; alınan önlemlere rağmen krize maruz kalındıysa bir dizi tedbirler alınmalıdır. Krizin boyutlarının belirlenerek etkisinin analizi, alınacak etkin kararların sadece kriz yöneticilerine bırakılmayarak oluşturulacak bir ekip ile ana stratejilerin belirlenmesi, iş paylaşımın plan ve programlarının yapılması, iyi bir iletişim ağı alt yapının temini, halkla ilişkiler birimi kurularak iletişim planları oluşturulması ve bilgi aktarımlarının sağlanmasıdır⁹⁰. Kriz sonrasında ise; yaşanan krizden sonra krizin tekrarlanmaması ya da en uygun şekilde atlatılabilmesi adına kriz sonrasında gözden geçirilip analizinin yapılarak kriz anında gerekli ve acil olarak uygulanacak çalışmalar tespit edilir. Olağan dönem faaliyetlerin sürekliliği içinde kısa ve uzun dönemli programlar hazırlanarak kriz öncesi yapıya geçilir⁹¹.

1.4.4. Afet Yönetimi Aşamaları

Afet yönetimi, bir afetin öncesinde, sürecinde, ya da sonrasında meydana gelen olaylarla ilgilenir. Afet öncesi ve sonrasında yapılacaklar kadar afet sırasındaki çalışmalarda önemlidir⁹².

A.Şahin Özcan (2011) afet yönetimini bir döngü olarak açıklamaya çalışarak, *“günümüz anlayışıyla, daha çok afet olayları meydana gelmeden önce öncelikle afet risklerinin tespit edilmesi ve bu risk ile zararların azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılması, afetin meydana gelmesi halinde ilk yardım, kurtarma ve müdahale faaliyetlerinin yürütülmesi ile afet sonrası iyileştirme çalışmalarının uygulanması, yönlendirilmesi ve koordine edilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda planlanarak yönetilmesidir”*⁹³ olarak açıklamıştır. Bu

⁸⁹ Tüz, “Kriz Öncesi Çalışmalar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (58-77), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2013.

⁹⁰ Tüz, “Kriz Anında Yapılacak Çalışmalar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (78-93), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2013

⁹¹ Tüz, “Kriz Sonrası Yönetim ve Örnek Olaylar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (94-109), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2013

⁹² Erkal ve Değerliyurt, a.g.m., s. 151-152

⁹³ Ahmet Şahin Özcan, Afet ve Acil Durum Yönetimi, **İdarecinin Sesi Dergisi**, Mart-Nisan 2011, s.12

bağlamda afet yönetimi aşamaları ve bu aşamaların amacı aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Afet Öncesi (*Hazırlık Süreci*): Belli bir afet riski potansiyeli durumunda can ve mal kayıplarını azaltmak için yapılan faaliyetlerin tamamı afet öncesi hazırlık sürecine dâhildir. Örneğin, farkındalık kampanyaları, zayıf yapıları güçlendirme, hane ve toplum düzeyinde afet yönetimi planları gibi hazırlıklar afet öncesi hazırlık dönemini kapsar⁹⁴. Afet öncesi dönemde yapılacaklar şöyledir:

- Toplumun afete maruz kalmasını veya karşılaşılabilecek bir olay karşısında can ve mal kaybını önlemek ya da en aza indirmek için gerekli yasal düzenlemeler ile idari ve teknik iş planlamaları yaparak önceden önlem almak ve gerekli eğitimlerle toplumun gerekli bilgi donatımını sağlayacak programlar yaparak afet kültürü bilinci oluşturmak,
- Önlenmesi mümkün olan afet olayını defetmek, önlenemeyen olaylar için ise arama-kurtarma, ilk müdahale ve iyileştirmelerin etkili ve verimli olacak şekilde vaktinde ve hızlı şekilde yapılabilmesine olanak sağlamak için tatbikat ve gerekli hazırlıkları yapmak,
- Mevcut riskin daha da artmasını önlemek ve kalkınmanın sürekliliği için risk analizleri yaparak zarar azaltma çalışmalarını kalkınmanın her aşamasına dâhil ederek kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlamak⁹⁵,
- Olası bir afet durumunda yaşanabilecek kargaşayı önlemek için müdahalede bulunacak ekip organizasyonu yapmak.

Afet Sırası (*Afet Süreci*): Kriz dönemi olarak da bilinen bu süreçte afetzedelerin ihtiyaç ve arzularının karşılanması ve çekilen ıstırapın en aza indirilmesi girişimlerinden oluşur. Bu aşamadaki faaliyetler acil müdahale faaliyetleri olarak adlandırılır⁹⁶.

Bu süreçte;

- Alt yapı olanaklarından istifade ederek iletişim ve ulaştırma imkânlarından yararlanmaya çalışmak,
- İlk yardım ve arama-kurtarma çalışmalarını hızlı bir şekilde başlatmak,

⁹⁴ Natural Hazards and Disaster Management: A Supplementary Textbook in Geography for Class XI on Unit 11: Natural Hazards and Disasters, Delhi: Central board of secondary education - Preet Vihar, Delhi, 2006

⁹⁵ Erkal ve Değerliyurt, a.g.m., s. 151-152

⁹⁶ Natural Hazards and Disaster Management, a.g.e.

- Gerekli tahliye işlemleri yapılarak riskli yapıda bulunan hasarlı binalardan insanların boşaltılması ve doğabilecek zararların etkisinden toplumu korumak,
- Güvenli bir alanda kurulabilecek geçici yerleşim yeri kurarak insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve sahra hastaneleri kurarak sağlık hizmetleri sağlamak,
- Afet alanı çevresinde gerekli sağlık önlemleri alarak bulaşıcı hastalık, patlama ve yangın gibi ikinci bir afete sebebiyet verebilecek unsurları önlemek,
- Oluşan hasarları ve kayıpları tespit etmek gerekir⁹⁷.

Afet Sonrası (*Normale Dönme Süreci*): Afet öncesi normallik haline geri dönüş ve felaketten etkilenen topluluğun rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla yapılan girişimler ve faaliyetler afet sonrası sürecini oluşturur. Bu faaliyetler müdahale ve iyileştirme (normale dönme) faaliyetleri olarak adlandırılır⁹⁸ ve bu süreçte aşağıdaki çalışmalar yapılır.

- Acil yardım ile yaralı ve mağdur insanların iyileştirmelerini yaparak yeniden sağlıklarına kavuşturmak,
- Doğabilecek ek tehlike riskleri için gerekli tedbirleri alarak can ve mal güvenliğini korumaya çalışmak,
- Afet sonrası yapı ve binaların yeniden inşası ile afetten etkilenen toplumun hayatını normale döndürme çalışmaları ile gereksinimlerini karşılayacak gelişmiş ve güvenli bir yaşam alanı sağlamak,
- Sosyal ve ekonomik kayıpların etkilerini azaltacak faaliyetlerde bulunmak şeklinde sıralanabilir⁹⁹.

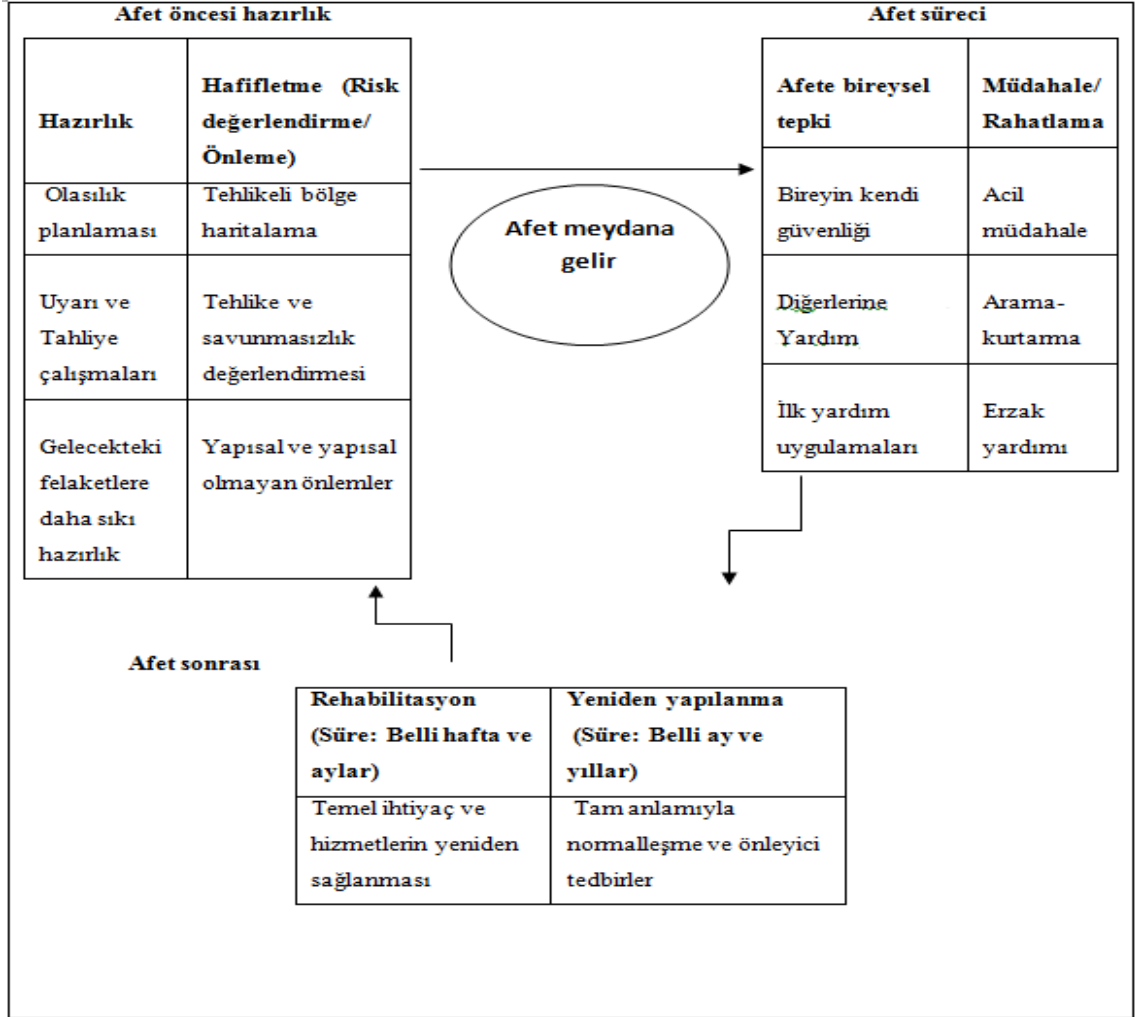
⁹⁷ Erkal ve Değerliyurt, a.g.m., s. 151-152

⁹⁸ Natural Hazards and Disaster Management, a.g.e.

⁹⁹ Erkal ve Değerliyurt, a.g.m., s. 151-152

Afet yönetimi döngüsü Şekil 1.11’ deki gibi gösterilebilir.

Şekil 1.11. Afet Döngüsü ve Aşamaları

Kaynak: Natural Hazards and Disaster Management: A Supplementary Textbook in Geography for Class XI: Central Board of Secondary Education <http://www.preventionweb.net/>

1.5. Türkiye’ de Afet Yönetimi

Ülkemiz, coğrafi ve jeolojik yapısı nedeniyle başta deprem ve heyelan, iklimsel çeşitliliği ve özellikleri dolayısıyla da sel ve çığ olaylarına sıklıkla maruz kalmaktadır. Doğu-batı uzantılı yüksek deprem riski oluşturan aktif fay hatlarına sahip olan ülkemiz genellikle büyük şiddetli deprem riskiyle karşı karşıyadır. Bu risk her beş yılda bir yıkıcı deprem olma olasılığını yüzde 63’ lere çıkarmaktadır. Ayrıca sık yaşanan yıkıcı doğal afetler büyük can ve mal kayıplarına yol açarak ülkemizde yüksek bir maliyete de

neden olmuştur¹⁰⁰. Bu etkilerden dolayı ülkemiz, afet ile mücadele kapsamında yasal yükümlülükleri gereğince bazı önlem ve tedbirleri almaya çalışarak, milletimizin birliğini, beraberliğini ve esenliğini sağlamak adına çıkarmış olduğu kanun ve yönetmeliklerle kurum ve kuruluşlar arası işbirliği ve dayanışma ile koordineli bir mücadele içinde olmaya çalışmış ve bu kapsamda yasal çalışmalar yapılmıştır.

Şuan yürürlükte olan mevcut yasal düzenlemeler ise aşağıda belirtilmiştir.

➤ 15 Mayıs 1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun: 25 Mayıs 1959 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, *“deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar¹⁰¹”* amacıyla hazırlanmıştır.

➤ 25 Mayıs 2009 tarihli 5902 sayılı Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun: *“Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetleri yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulması, teşkilatı ile görev ve yetkilerini düzenlemek¹⁰²”* ile *“afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması¹⁰³”* amacıyla hazırlanmıştır.

➤ 31 Ocak 2011 tarihli 2011/1377 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği: 29/05/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu’na dayanarak 19 Şubat 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı; *“yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlara ulusal ve yerel düzeyde müdahalenin ve buna*

¹⁰⁰ Oktay Gökçe ve diğerleri, **Türkiye’de Afetlerin Mekânsal Ve İstatiksel Dağılımı Afet Bölgeleri Envanteri**, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Afet Etüt ve Hasar Tespit Daire Başkanlığı, 2008, s. 2

¹⁰¹ T.C. Resmi Gazete, **“Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun”**, Başbakanlık Basımevi, Ankara: 25 Mayıs 1959, Sayı: 10213, s. 3203.

¹⁰² T.C. Resmi Gazete; **“Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”** 17 Haziran 2009, Sayı: 27261, Başbakanlık Basımevi, Ankara, s.10449.

¹⁰³ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10449.

ilişkin hazırlık faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesine yönelik, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi ile afet ve acil durum yönetim merkezlerinin kuruluşu, görev ve sorumlulukları ile bunlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğine ilişkin esasları belirlemek¹⁰⁴” olarak açıklanmıştır. 30/09/1996 tarih ve 96/8716 sayılı “Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği” bu yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır¹⁰⁵.

➤ 26/08/2013 tarihli 2013/5703 sayılı Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği: 18 Aralık 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin hazırlanmasının amacı; *“afet ve acil durumlara müdahalede ihtiyaç duyulacak tüm güç ve kaynakları ulusal ve yerel düzeyde planlamak, bu güç ve kaynakların olay bölgesine hızlı ve etkin bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak, müdahale hizmetlerini ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu ana ve destek çözüm ortaklarının ve yerel düzeyde sorumlu birimlerin görev ve sorumlulukları ile planlama esaslarını belirlemek¹⁰⁶”* olarak gösterilmiştir. Bu yönetmelik ile Bakanlar Kurulu Kararı ile 8 Mayıs 1988 tarihinde yürürlüğe girmiş, 01/04/1988 tarih ve 88/12777 sayılı “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” yürürlükten kaldırılmıştır¹⁰⁷.

Ülkemizde olası bir afet durumuna karşı öncesi, sonrası ve sonrası için yapılacak plan, hazırlık, müdahale ve iyileştirme gibi çalışmaları yapmak üzere üç tane kurul mevcuttur. Bu kurullar 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’da aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

➤ Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu: 5902 sayılı kanunun üçüncü maddesinde açıklanan bu kurulun görevleri *“afet ve acil durumlarla ilgili olarak hazırlanan plan, program ve raporları onaylamak¹⁰⁸”* şeklinde açıklanmış ve Başbakan veya görevlendireceği Başbakan Yardımcısının başkanlığında Maliye Bakanı, Millî Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı, Millî Eğitim Bakanı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, Sağlık Bakanı,

¹⁰⁴ Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, (30.06.2015)

¹⁰⁵ Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, (30.06.2015)

¹⁰⁶ Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, (30.06.2015)

¹⁰⁷ Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, (30.06.2015)

¹⁰⁸ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10450.

Çevre ve Şehircilik Bakanı, Kalkınma Bakanı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ile Orman ve Su İşleri Bakanından oluşturulan kurul toplantılarına ilgili bakanın temsilcileri kurum ve kuruluşlar ile konu ile ilgili uzman ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de çağırılabilir. Yılda en az iki defa toplanan kurul, başkanın gerekli gördüğü hallerde de toplanabilir¹⁰⁹.

➤ Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu: 5902 sayılı kanunun dördüncü maddesine açıklanan bu kurulun görevleri “*afet ve acil durum hâlleri öncesinde hazırlık ve zarar azaltma, afet ve acil durum hâlinde müdahale, sonrasında ise iyileştirme çalışmalarını değerlendirmek, bunlara ilişkin alınacak önlemleri belirlemek, bu önlemlerin uygulanmasını sağlamak ve denetlemek, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak*”¹¹⁰ olarak belirtilmiştir. Bu kurul, Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında,

- ✓ İçişleri Bakanlığı,
- ✓ Dışişleri Bakanlığı,
- ✓ Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı,
- ✓ Kalkınma Bakanlığı,
- ✓ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- ✓ Sağlık Bakanlığı,
- ✓ Milli Eğitim Bakanlığı,
- ✓ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- ✓ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,
- ✓ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
- ✓ Maliye Bakanlığı,
- ✓ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
- ✓ Orman ve Su İşleri Bakanlığı müsteşarları ile
- ✓ Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı,
- ✓ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı tarafından oluşmaktadır¹¹¹.

Bu kurula afet veya acil durumun türüne göre Kurul Başkanınca görevlendirilecek diğer bakanlık ve kuruluşların üst yöneticilerinde katılabilir. Yılda en az dört defa toplanan kurul, başkanın gerekli gördüğü hallerde de toplanabilir¹¹².

¹⁰⁹ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10450.

¹¹⁰ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10450

¹¹¹ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10450

➤ Deprem Danışma Kurulu: 5902 sayılı kanunun beşinci maddesinde bu kurul “*Depremden korunmak, deprem zararlarını azaltmak, deprem sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak ve depremle ilgili araştırmalar için politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla Başkanın başkanlığında, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Temsilcisi, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürü, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Müdürü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı, deprem konusunda çalışmaları bulunan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından bildirilecek en az on üniversite öğretim üyesi arasından Başkan tarafından belirlenecek beş üye ile akredite edilmiş ilgili sivil toplum kuruluşlarından Başkan tarafından belirlenecek üç üyeden kurulmuştur*”¹¹³. Yılda en az dört defa toplanan kurul, başkanın gerekli gördüğü hallerde de toplanabilir¹¹⁴.

İlgili kanun gereği Bakanlar Kurulu kararı ile diğer afetler için de afet danışma kurulları oluşturulabilir¹¹⁵.

¹¹² T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10450

¹¹³ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10451

¹¹⁴ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10451

¹¹⁵ T.C. Resmi Gazete (2009), a.g.e., s. 10451

İKİNCİ BÖLÜM

2. AFETLERE KADERSEL BAKIŞ

2.1. Kader Kavramı

Kader konusu soyut bir kavram olup bu konuyla ilgili yüzlerce eser yazılmış, her dönemde ciddi tartışmalar yaşanmış ve günümüzde bile tartışılan bir konu özelliğini taşımaktadır. Kader ile alakalı bugüne kadar farklı görüşler öne sürülmüş ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Lügatta; takdir etme, şekillendirme, ölçme, biçime koyma gibi manalara gelen kader, Arapçada “kadera” fiili ile hisselere ayırma, herkese paylarını bölüştürme ve güç yetirme anlamlarına gelir¹¹⁶. Ayrıca, Allah’ın ezeli ilmiyle bütün nesne ve olayları bilip belirlemesi şeklinde de ifade edilebilir¹¹⁷. Bir başka tanıma göre kader, Allah’ın, evrende olmuş ve olacak olan her şeyi, ilmi ile ezelde bilmesi ve daha fiili yaratmadan önce levh-i mahfuz denilen kitapta yazmış olmasıdır¹¹⁸.

Allah, evreni ve içindeki varlıkları belli bir ölçü ve nizam içerisinde ezeldeki ilmi ile her şeyi bilmesi ve belli bir ölçüye göre takdir etmesiyle yaratmıştır. Bu bağlamda Allah sonsuz ilmiyle her şeyi yaratmadan bilmiştir. Buradan da kader için Allah’ın sonsuz ve sınırsız ilmi akla gelir. Kur’an-ı Kerim’de Hadid suresinde bu durumu Allah şöyle açıklamaktadır: “Yeryüzünde ve sizin başınıza gelen her hangi bir olay yoktur ki, biz onu yaratmadan önce o, kitapta bulunmasın. Doğrusu bunu bilmek Allah’a kolaydır¹¹⁹”. O halde Allah kâinatta meydana gelecek olan en ufak bir olayı bile bildiğini ve kendisinin iradesi ve bilgisi dışında herhangi bir şeyin olmayacağını ifade etmiştir.

¹¹⁶ Neda Armaner, **İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi**, Milli Eğitim Bakanlığı, 1967, s. 47

¹¹⁷ Ömer Neseî, **İslam İnancının Temelleri**, Akaid, (Çev.: M. Seyyid Ahsen), İstanbul: 2001, s. 140.

¹¹⁸ Sinan Yılmaz, **İman Hakikatleri Serisi – 1:İlahi Sır Kader**, İstanbul: Feyyaz Yayınları, 2011, s.12.

¹¹⁹ Hadid 57/22

Kaderin bir parçası olan kazanın kelime anlamı, yaratma, emir ve hükümdür¹²⁰. Kavramsal manada ise; hükmetmek, sağlam yapmak, yerine getirmek ve emretmek anlamaları bulunmaktadır¹²¹. Kaza, Allah'ın ezeli ilmiyle yazmış olduğu kaderi belli bir vaktin ve şartın gerçekleşmesi ile yaratmasıdır¹²². Bu bağlamda Allah'ın nesne ve olaylara karşı ezeli planını uygulama tarzında tarifi yapılmıştır ve kader ile kaza kelimelerinin zorunluluk ve gereklilik gibi anlamalara geldiği de kabul görmüştür¹²³.

Kaderle alakalı bir başka önemli kavram ise tevekküldür. Tevekkül, sözlükte herhangi bir işi elinden geleni yaptıktan sonra işi Allah'a bırakmak, işi başkasına ısmarlamak anlamına gelmektedir¹²⁴. Buradan tevekkülün çalışma ve gayreti bırakmak anlamı çıkarılmaması gereklidir. Asıl ifade edilmesi gereken nokta şudur ki, işin yerine getirilmesinin Allah'a bırakılması değil, emir ve kararın Allah tarafından alınması için Allah'a havale edilmesi mevzudur¹²⁵. Örneğin; bir kişi hastalandığında doktora gitmeden, gerekli tıbbi ve ilaç takviyeleri almadan tevekkül ederek şifa bulması pek mümkün değildir. Hasta, doktorun muayenesinden sonra uygun ilaçları aldıktan ve doktorun tavsiye ettiği şekilde kullanılmasından sonra şifayı Allah'tan dilemesi tevekkülün ifadesidir. Burada görevi Allah'a bırakmayarak gerekli görevleri yaptıktan sonra kararın ve şifanın Allah'tan beklenmesi tevekkülün göstergesidir.

Allah ayetinde, “İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder¹²⁶” buyurmuştur. Peygamber Efendimiz, devesini başıboş bırakıp, tevekkül ettiğini söyleyen bir kişiyi “Önce deveni bağla, sonra Allah'a tevekkül et¹²⁷” şeklinde uyarmıştır. Bu bağlamda tevekkülü; bir sonuca ulaşmak için gerekli vazifeler yapıldıktan sonra muvaffakiyeti Allah'tan beklemek ve kararına rıza göstermek şeklinde açıklayabiliriz.

2.1.1.Kader İnancı

Peygamber Efendimiz, “*Kul, hayrıyla, şerriyle kadere inanmadıkça, kendine (hayır ve şerden) isabet edecek şeyi atlatamayacağını, (hayır ve şerden) kaçacak olan*

¹²⁰ İbn Manzur ve Muhammed Cemalüddin, **Lisanu'l-Arap**, Beyrut: Daru's-Sadr Yayınları, 1990

¹²¹ Yusuf Şevki Yavuz, **Kader, Diyanet İşleri Ansiklopedisi** içinde, İstanbul: 2001, XXIV/58.

¹²² Yılmaz, a.g.e., s. 12

¹²³ Saduddin Taftazani, **Şerhu'l-Makasid**, C. III, Beyrut: 1998, 1409-1989.

¹²⁴ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55c8ccbc2d32e5.97146142 (15.06.2015)

¹²⁵ Yazır, IV.2566

¹²⁶ Necm 53/39

¹²⁷ Tirmizî, Sıfatu'l-kıyame, Bab 60, Hadis no:2517

*şeyi de yakalayamayacağını bilmedikçe iman etmiş olmaz*¹²⁸” buyurmaktadır. Hadisten de anlaşılacağı üzere kader inancı İslam dininde imanın şartlarından ve ne olduğu konusunda farklı görüşler öne sürülmüştür. Bu görüşlerden bazıları aşağıda ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.1.1. Kaderiyye İnanışı

Bu görüş, Emeviler döneminde halka yapılan zulmün Allah’ın kaderi olduğunu belirterek meşru gösteren zamanın yöneticilerine tepki olarak¹²⁹ Ma’bed el-Cüheni ve Ğaylan ed-Dımaşki tarafından ortaya çıkarılmıştır¹³⁰.

Kaderin olmadığını inkâr eden bu görüş halka yapılan zulümlerden Emevileri sorumlu tutarak Allah’ın böyle bir şey emretmediğini belirtmiş ve zulümlerin sadece Allah’ın takdiri olduğu mevzusunu kabul etmemişlerdir¹³¹.

Bu görüşe göre insan fiillerinde hür olduğu için kaderi kişilerin iradelerinin belirlediği, iyilikleri Allah’ın verdiğini şer ve kötü işlerin ise kullardan kaynaklandığını benimseyerek Allah’ın önceden her şeyi bilip takdir etmesini de inkar etmiş olmaktadırlar¹³².

2.1.1.2. Cebriyye İnanışı

Kader konusunda bir başka düşünce geliştiren grup ise cebriyyecilerdir ve Cehm b. Safvan tarafından başlatıldığı düşünülmektedir. Bu yüzden bu düşünceye de kurucusundan ötürü Cehmiyye de denilmektedir¹³³.

Düşüncesinin kaynağı olarak “İşte Rabbiniz Allah budur. O’ndan başka ilah yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır¹³⁴” ayeti ile “Sizi de yaptıklarınızı da Allah yaratmıştır¹³⁵” ayetini delil göstererek insanların hür iradelerinin olmadığını, yapılan tüm fiillerin zorunlu bir şekilde mecburiyetten yapıldığını kabul etmişlerdir¹³⁶.

¹²⁸ Tirmizi, Kader 10, 2145.

¹²⁹ Hüseyin Atay, **Ehl-i Sünnet ve şia**, Ankara: 1983, s. 165.

¹³⁰ Muhammed b. Abdülkerim Sehristanî, **el-Milel ve’n-Nihal**, c:I, Beyrut: 1948, s.57

¹³¹ Ahmet Akbulut, Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkileri, 1992, s. 285

¹³² Muhammed Abid el-Cabiri, Arap-İslam Siyasal Aklı, (trc. Vecdi Akyüz), İstanbul: Kitabevi Yay., 2001, s. 383-386.

¹³³ Muhammed Ebu Zehra, İslam’da Siyasi İtikadi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi, (çev. Sıbgatullah Kaya), İstanbul: Sûra Yay., 1996, s. 111

¹³⁴ En’am, 6/102

¹³⁵ Saffat, 37/96

¹³⁶ İrfan Abdülhamid, “Cebriyye”, DİA, 1993,VII, s.205.

Cebriyye' ye göre Allah, insanın yapacağı bütün eylemleri ilmi ezelisinde takdir edip bildiği için, çalının akan derede sürüklenmesi gibi insanı da kader, çemberinde sürüklemektedir¹³⁷. Bu düşünce, insanların hiçbir davranışından sorumlu tutulamayarak kaderi suçlayabileceği için ayet ve hadislerle çelişmesinden dolayı önemini yitirmiştir¹³⁸.

2.1.1.3. Ehl-i Sünnet İnanışı

Peygamber efendimizin hadisleri ile Kuran-ı Kerim'i rehber edinerek bu yolda olanlara Ehl-i Sünnet denmektedir¹³⁹. Ehl-i Sünnete tabi Ebu'l-Hasan el-Eş'ari ve Ebu Mansur el Maturidi kader konusunu sistemleştirerek geliştirmişlerdir¹⁴⁰.

Ehl-i Sünnet'in kader inancına göre bütün canlıların fiillerini yalnızca Allah yaratmıştır¹⁴¹. Fakat insanın bir iradesi olduğunu ve kendi fiillerini oluşturacaklarını¹⁴², davranış ve eylemlerinden dolayı da mükâfatlandırılacak ya da cezalandırılacaklarını savunmuşlardır¹⁴³. Buna göre kaderi tamamen ne Cebriyye inancı gibi insanın her şeyi kadere bağlayarak iradesi olmadığını ne de Kaderiyye inancı gibi Allah'ın iradesinin kısıtlı olduğunu ve insanın kendi iradesiyle olayları yaşadığını kabul etmişler, iki görüşün arasında akla ve mantığa uygun orta bir yol izleyerek olaylara göre mutlak iradeyle insan iradesinin mevcut olduğunu kabul etmişlerdir¹⁴⁴.

2.1.2. Kader ve İnsan

İnsanların yaratılmadan önce kaderinin yazılıp yazılmadığı, eylem ve davranışlarında hür iradelerinin tam mı yoksa kısıtlı mı olduğu, iradeleri bir gücün etkisiyle mi gerçekleştiği, kaderin etkisi altında yaşayıp yaşamadığı gibi pek çok soruyu tarih boyunca insanlar zihinlerinde sorgulamışlar ve İslam ile birlikte bu sorulara cevaplar aramışlardır¹⁴⁵.

¹³⁷ Cihat Tunç, Kader ve Kaza Hakkında Düşünceler, **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 5(4), 1987, s.6

¹³⁸ Keskin, Halife, **İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza**, İstanbul: Beyan Yayınları, 1997, s.199

¹³⁹ A. Saim Klavuz, **Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam'a Giriş**, 1987, s.297

¹⁴⁰ Ethem Ruhi Fırlı, **Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri**, İstanbul: Birlesik Yayınları, 1999 s. 74

¹⁴¹ Nureddin Ahmed b. Mahmud b. Ebi Bekir Sabunî, **el-Bidâye fi Usûli'd-Din/Mâtürîdiyye Akâidi**, (Çev.: Bekir Topaloğlu), 3. Baskı, Ankara :DİB Yay., 1978, s. 134.

¹⁴² Muhammed bin Mahmud Ebu Mansur Semerkandî Matürîdî, **Kitabu't-Tevhid Tercümesi**, (Çev.: Bekir Topaloğlu), Ankara :İSAM Yayınları, 2003, s. 225.

¹⁴³ Ali Arslan Aydın, **İslam İnançları ve Felsefesi (Tevhid ve İlm-i Kelam)**, 5. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1979, s.331-333

¹⁴⁴ Şehristani, a.g.e., s. 167.

¹⁴⁵ Aktepe, Orhan (2012), a.g.e., s. 69-72

Kader inancı kısmında açıklamaya çalıştığımız Ehl-i Sünnet inanışına göre Allah'ın her şeyi bilmesi, insanların irade özgürlüğü ile fiillerini gerçekleştirmesine mani değildir. İsteyen istediği fiili yapmada özgür kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de "Muhakkak ki, Biz ona hidayet yolunu gösterdik, şimdi ister şükredici ve ister nankör olsun¹⁴⁶" ayetinde belirtildiği gibi Allah fiillerde zor koşmadan tercihi kullarına bırakmış ve "(Onlara şöyle denir): İşte bu sizin bir mükâfatınızdı. Gayretiniz karşılığını bulmuştur¹⁴⁷" ayetinde de insanların kendi iradeleri ile yaptıkları davranışlarının karşılığı belirtmiştir. Bu bağlamda sorumluluk insanlar da olmaktadır.

İrade hususunda karşımıza cüz-i irade ve küll-i irade kavramları çıkmaktadır. Lügatta belirtilen tanıma göre cüz- i irade "*insanda bulunan sınırlı irade, bir şeyi yapmak veya yapmamak konusunda Allah tarafından insanın elinde bırakılmış istek*¹⁴⁸" olarak tanımlanırken, küll-i irade ise "*Allah'ın her istediğini yapabilme gücü, kudreti ve her şeye şamil olan emri ve iradesi*¹⁴⁹" olarak belirtilmektedir. Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, insanların ten rengi, şekli, cinsiyeti, ırkı, ne zaman öleceği gibi insanın gücü ve ilmi yetmediği hususlar küll-i iradeyi, konuşmak, elimizi havaya kaldırmak, oturmak, düşünmek, inanmak, istediğimiz yere gitmek gibi insanların tercihine göre oluşan eylemlerde cüz-i iradeyi oluşturur.

İnsan, evrende akıl ve irade sahibi olarak yaratılan ve bu bağlamda yaşamından da sorumlu olan varlıklardan biridir. İnsanların özgür iradesi ile seçimini kendisinin yaptığıyla ilgili Kuran da bahsi geçen ayetler aşağıda belirtilmiştir.

1. "Kendi iradeleri ile kazandıklarına az gülsün çok ağlasınlar¹⁵⁰".
2. "Müşrikler 'Allah bize bunu emretti' diyerek atalarının yanlış yolarına devam ederler. Ey Resulüm sen de ki: 'Allah çirkin şeyleri emretmez'¹⁵¹".
3. "Dileyen iman etsin, dileyen küfrü seçsin¹⁵²".
4. "Ey Resulüm sen de ki: İster inansınlar isterlerse inanmasınlar¹⁵³".
5. "Ona iki yolu gösterdik¹⁵⁴".

¹⁴⁶ İnsan 76/3

¹⁴⁷ İnsan 76/22

¹⁴⁸ Risale-i Nur Enstitüsü; **Lügat**, <http://www.risaleinurenstitusu.org/shared/lugat/lugat.asp> (05.08.2015)

¹⁴⁹ Risale-i Nur Enstitüsü; **Lügat**, <http://www.risaleinurenstitusu.org/shared/lugat/lugat.asp> (05.08.2015)

¹⁵⁰ Tövbe, 9/82

¹⁵¹ A'raf, 7/28

¹⁵² Kehf, 18/29

¹⁵³ İsra, /107

¹⁵⁴ Beled, 90/10

6. “Hayrı ve şerri ve bu ikisinin hallerini öğretip bunlardan birini yapabilmesi için, insana seçme hakkı(irade) verene yemin olsun ki¹⁵⁵”.

Ayrıca imanın altı şartını ifade eden Amentü duasında “Ve bil kaderi hayrihi ve şerrihi minallahi Teâlâ= hayır ve şerrin Allâh-ü Te’âlâ’nın yaratmasıyla olduğuna inandım” denilerek kişilerin hür iradesi ile iyilikten ya da fenalıktan birini tercih ettikten sonra Allah’ın o işi yarattığına inanması gerektiği ifade edilmektedir. Buna göre tercih kula bırakılarak, tercihten sonra işi Allah yaratmaktadır. Bu bağlamda insanlar seçim yaptıktan sonra yaptığı ya da yapmadığı işten ötürü o işin yaratılmasından sorumlu olmaktadırlar¹⁵⁶.

Dinimiz kadere inanmayı farz saymasının yanında kişinin kusur işleyip “kaderim bu şekilde yazılmış” gibi kendisini kaderiyle savunmayı ve tedbirsizliği elden bırakmayı uygun görmemiştir. Biz insanların cüz-i irademiz ile iyi veya kötü olan şeyleri tercih ederek yaptığımız fiiller bizim kaderimiz olmaktadır¹⁵⁷. Bu bağlamda insan kaderle ilgili özgürlüğü hususunda sorumlu olunan şeylerde olumlu ya da olumsuz davranışları yapmakta serbest bırakılmıştır. “Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan ayrılırsa kendine zarar vermiş olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üstlenmez¹⁵⁸” ayetinde de belirtildiği gibi Allah insanları kendi iradesi ile yaptığı fiillerinden dolayı sorumlu kılmaktadır.

2.1.3. Kaderin Değişmesi Meselesi

Kader konusunda cevabı merak edilen sorulardan biride hiç şüphesiz insanın kaderinin değişip değişmediği meselesidir.

Kaza, kaza-i muallak ve kaz-i mübrem olarak ikiye ayrılır. Kaza- i muallak, belli şartlarda yaratılacak şeylerin şeklinin değişip yeniden yazılması ya da hiç yaratılmaması demektir. Burada kaderin kazaya dönüşmesi belli şartlara bağlı olmasından dolayı bu şartların yerine getirilmemesi ile kader kazaya dönüşmez ve değişiklik olmuş olur. Ra’ d Suresi 39. Ayetinde de “Allah dilediğini imha eder, dilediğini de yerinde bırakır. Ana kitap O’nun katındadır” diyerek de kaza-i muallak belirtilmiştir. Kaza-i mübrem ise, hiçbir şekilde değişmeden ve şart olmadan yaratılacak olan şeylerin mutlaka

¹⁵⁵ Şems, 91/8

¹⁵⁶ Abdullah Bekir, Din, Akıl ve Cüzi İrade (Kulun Dilemesi), **İslam Dergisi**, 2013, <http://www.islamdergisi.com/genel/din-akil-ve-cuzi-irade-kulun-dilemesi/> (29.07.2015)

¹⁵⁷ Muhammed Altaytaş, İslam İnancı Açısından Çağımızda İnsanın Kaderi Ve Özgürlüğü Meselesine Bir Bakış, **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 13(1), 2015 s. 23-59

¹⁵⁸ İsra, 17/15

yaratılmasıdır. Allah, Kaf Suresi 29. ayetinde “Benim huzurumda söz değiştirilmez. Ve ben kullara asla zulmedici değilim” diyerek kaza-i mübremin belirtmiştir¹⁵⁹. Yukardaki ayette sözü geçene ana kitap Levh-i Mahfuzdur ve burada yazılı olan kader değişmemektedir yani sabittir¹⁶⁰. Ancak ayette sözü geçen “Allah’ın dilediği şeyi imha etmesi” ifadesi ile yapılan değişiklik, bu levhada olmaktadır. Ayet bize kazanın değişmesinden bahsetmektedir. Zira kader değişmemektedir, değişen ise kaderin sonucudur. Bu durumu Bediüzzaman Said Nursi Sözler adlı eserinin otuzuncu sözünde; ““Levh-i Mahv-İsbat” ise, sabit ve devamlı olan en büyük Levh-i Mahfuz’ un kâinatta, ölüm ve hayata, varlığa ve yokluğa dair değişen bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, zamanının gerçeği odur¹⁶¹” diyerek belirtmektedir.

Kaderin sonucu olan kazanın değişebileceğine dair yaşanmış örnek olarak Hz. Ömer ve Hz. Ebu Ubeyde bin Cerrah arasında geçen bir olay şöyle nakledilmiştir: Hz. Ömer Şam'a doğru gitmişti ve yolda Ebu Ubeyde bin Cerrah ve arkadaşları Yermuk yakınlarında onu karşıladı. Ebu Ubeyde Şam’da veba olduğunu Hz. Ömer’e bildirdi. Hz. Ömer bunu duyar duymaz orduyu derhal Medine’ye dönme emri verdi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde "Allah’ın kaderinden mi kaçırıyorsun?" diye sordu. Hz. Ömer, "Evet. Allah’ın bir kaderinden yine Allah’ın kaderine kaçırıyoruz. Eğer senin develerin olsaydı, onları iki yamacı olan vadiye indirselerdin, o yamaçlardan birinin otu fazla, diğeri ise çorak olsa ve sen develerini otlak yerde gütsen Allah’ın kaderiyle gütmüş, otsuz yerde gütsen yine Allah’ın kaderiyle gütmüş olmaz mısın?" dedi. Bu arada Abdurrahman bin Afv geldi ve Peygamber Efendimiz’den şu hadisi söyledi: “Bir yerde veba hastalığının bulunduğunu işittiğiniz zaman oraya gitmeyiniz. Eğer hastalık bulunduğunuz yerden çıkarsa kaçmak için sakın oradan ayrılmayınız¹⁶²”.

2.2. Afet ve Kader

Buraya kadar kader ile ilgili temel açıklamaları yaptıktan sonra afetlerle olan ilişkisini açıklamaya çalışacağız.

¹⁵⁹ Müellif: İmam-ı Rabbani Ahmed-i Faruki Sermendi, “217. Mektup”, **Mektubat Tercemesi**, (Çev.: Hüseyin Hilmi Işık), Tercüme ve Tahrir Çalışması, İstanbul: Hakikat Kitapevi, 2014, s. 262.

¹⁶⁰ Mehmed Kırkinci, Atâ, Kaza ve Kader Münasebetleri, 2010, <http://www.mehmedkirkinci.com/index.php?s=article&aid=384> (15.08.2015)

¹⁶¹ Said Nursi Bediüzzaman, **Sözler**, Risale-i Nur Külliyyatından, İstanbul: Cihan Neşriyat ve Matbaacılık, 1995, s. 548

¹⁶² Ebu’l Hüseyin Müslim b.Haccac el-Kuşeyri Müslim, **el-Camiu’s-Sahih**, Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabiye, Beyrut: 1955, s.98

Afetlerin hepsi kader mi, afetlerin kaderle ilişkisi nedir ve afetler için alınan önlem kaderimizi ve hayatımızı nasıl etkiler? Bu sorular, insanoğlunun zihnini meşgul eden, içinden çıkılmaz hale getiren ve cevap bulunamadığında ise teslimiyetçilik duygusunu perçinleyen olgulardır.

Meydana gelen felaketlerin getirdiği sonuçlar insanın kaderinde mi yoksa kendi iradesinde mi olduğu sorusu günümüze kadar net bir şekilde çözüm bulamamıştır. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerim'de bazı ayetlerin cebri, bazı ayetlerin ise hür irade fikrini anlatması, konunun daha da karışık hale gelmesine neden olmuştur¹⁶³.

2.2.1. Afetlerin Kaderle İlişkisi

Kur'an'da afetler genellikle “musibet” kavramıyla ifade edilerek on ayette adı geçmekte ve altmış dört ayette de aynı kökten gelen fiillerle “bela, kötülük, açlık, susuzluk” gibi olumsuz durumlar ifade edilmektedir¹⁶⁴. Allah ayetinde “Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır¹⁶⁵” demektedir. O halde afetlerin hepsinin Levh-i Mahfuz'da yazılı olduğu işaret edilerek sırası ve vakti geldiğinde gerçekleşecek kaçınılmaz bir olay olduğu bildirilmiştir¹⁶⁶.

Allah bazen insanların yaşayışlarından, tutum ve davranışlarından dolayı bazı kavimleri veya memleketleri volkan patlaması, deprem, sel, fırtına gibi doğa olayları ile helak ettiğini Kur'an'da ayetler ile bildirmiştir. Bunlar, gerçekleşmesinde insan iradesi pek bulunmayan Allah'ın ceza olarak verdiği olaylardır¹⁶⁷.

Sonuç olarak afetler Allah'ın izni ve takdiri ile belirlenmiş bir kaderle vukuu bulmaktadır.

2.2.2. Afetlerin İnsan İradesiyle İlişkisi

İnsanın kendi iradesiyle yaptığı işler ve sonucunda ortaya çıkan afetlerde Allah'ın izni ve bilgisi dâhilindedir. Ancak afetler genellikle insanın iradesi dışında gerçekleşir. Allah olayların olacağını da bilir, sonucunu da. İnsan, irade sahibi ve tercih

¹⁶³ Orhan Aktepe, "Kaza-Kader'in Mahiyeti ve Değişip Değişmemesi Problemi", **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 10.2.2012, 69-72.

¹⁶⁴ Mustafa Çağırıcı, “Musibet” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi** içinde, Cilt:31 (255-256), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006.

¹⁶⁵ Hadid 57/22

¹⁶⁶ Elmalılı M. Hamdi Yazır, “Hadid Suresi”, **Hak Dini Kur'an Dili**, İstanbul: Zehraveyn Yay., cilt 7, (434-435),

¹⁶⁷ Ankebut 29/14, 33, 34, 37, 38, Nuh 71/25, Fussilet 41/15-16, Kamer 54/33-36, Neml 27/45, 54, 55, Şems 91/13-14, Enbiya 21/74, Hac22/45.

hakkı bulunduğundan dolayı sorumluluk sahibidir. Bu yüzden kendi iradesi dışında yaşanan bu afetlere tedbir almalıdır. Allah “Başınıza gelen herhangi bir musibet kendi ellerinizle kazandıklarınız yüzündendir. Bununla beraber Allah yine de çoğunu affeder¹⁶⁸” diyerek yaşanan afetleri ve musibetleri insanların gereken önlemleri almayarak yaptıkları kusur, tutum ve davranışlarından kaynaklandığını bizlere bildirmektedir. Nitekim günümüzde gelişen teknoloji ve araştırmalar sayesinde deprem, sel, çığ, heyelan gibi doğal afete maruz bölgelerin tespiti mümkündür. Bu olaylar Allah’ın takdiri ile insan iradesi olmadan gerçekleşen olaylardır. Fakat tedbir almak insan iradesindedir. Nehir kıyısına ev yapıp evi sele maruz kalması, bina yaparken zemin etüdü yapmadan ve dayanıklı malzeme kullanmadan yapılan binaların depremle yıkılması gibi tedbirsizlikler ile can ve mal kaybını önleyici tedbirler almak insan iradesindedir.

Musibetlerin insanların kendi yaptıkları şeylerin sonucu olduğunu Allah ayetleri ile bildirmiş¹⁶⁹ ve müfessirler bunu afeti yaratma fiilinin Allah’a ait olduğunu ve insanın iradesi sonucu ortaya çıkan davranışlarından dolayıda insana ait olduğunu açıklamışlardır¹⁷⁰.

Maruz kaldığı afet ve sonuçlarını kader kabul eden kişiler kendi sorumluluğunu ve tedbirsizliğini görmezlikten gelip kadere sığınarak işin basitine gitmektedirler. Aklını kullanmayan kimseler için gerçekten de sığınma olanağı tanıyan kader, kişilerin kendilerini aldanacak tutumlara sevk etmesine vesile olmaktadır¹⁷¹.

İnsanların gerekli önlem ve tedbirleri almayarak maruz kaldığı bir afet sonucunda yaşadığı can ve mal kayıplarını “alın yazısı” diye karşılaması doğru bir tutum değildir. Bu davranış, suçu Allah’ a atmaktır ve kişileri Allah’a karşıda sorumlu kılmaktadır. İnsanlar akıllarını kullanarak gerekli önlemleri aldıktan sonra tevekkül etmelidir.

Allah evreni yaratırken bir düzen ve sistem içinde yaratmıştır. Ekosistem dediğimiz bu düzeni insanoğlu faaliyetleri ile bozmaktadır. Örneğin, metan (CH₄), karbon dioksit (CO₂), ozon (O₃) ve kloroflorokarbon (CFC) gibi sera gazlarının insan faaliyetleri sonucu yayılımındaki yüksek artış ile küresel ısınmaya neden olur.

¹⁶⁸ Şura 42/30

¹⁶⁹ Kasas 28/47, Nisa 4/62, Al-i İmran 3/165

¹⁷⁰ Çağırıcı, a.g.e.

¹⁷¹ Ahmet Akbulut, Allahın Takdiri-Kulun Tedbiri, **A.Ü.İ.F. Dergisi**, c.33, 1992, s. 131

Beraberinde küresel iklim değişikliği ile nem, yağış, hava hareketleri gibi olaylarda fazla miktarda azalış veya artışlara neden olarak ekosistemde bulunan tüm canlılar için büyük bir tehlike oluşturur¹⁷². Ayrıca bu dengenin bozulması, buzulların eriyerek deniz seviyelerinde artışa, denizlerin ısınarak yağış yapılarının değişmesine ve ortalama sıcaklık artışına sebep olacağı ve bu değişikliğin doğuracağı sonuçlar olarak da bazı bitki ve hayvan türlerinin neslinin yok olacağına, fırtına, sel, kuraklık, kasırga, tayfun vb. iklimle ilişkili doğa afetlerinin miktarında ciddi artışlar olacağına bilim adamları tarafından tahmin edilmiştir¹⁷³.

İnsanlar yaşamsal süreçleri içerisinde kendi iradeleri ile doğanın dengesini bozarak ekolojik dengeyi sarsmakta, canlı ve cansız tüm yaşamın doğal sistemini etkilemektedir. Doğanın Allah tarafından kurulmuş bir dengesi vardır. Milyarlarca yıl devam eden bu denge teknolojik gelişmelerle bozularak insanoğlunun geleceğini felakete sürüklemektedir. Gerek bilimsel alanlarda yapılan araştırmalar ve deneyler gerek insanoğlunun endüstriyel ve kimyasal atıkları ve gereksede aşırı enerji kaynağı kullanma bu dengenin sarsılmasında başlıca unsurlardandır. Örneğin, temelini Sırp asıllı olan A.B.D vatandaşı Nikola Tesla'nın attığı ve A.B.D'de Alaska Eyaleti'nde faaliyet gösteren High Frequency Active Auroral Research (HAARP) adlı çalışma programında bilim adamları iyonosfer ve özellikleri hakkında araştırma yaparak radyo frekans sinyallerinin yaydığı elektromanyetik dalgalarının iyon sfere gidip tekrar yeryüzüne belirlenen yüzeye gönderildiğinde eğimli kaya parçalarını titreşimle hareket ettirdiğini bulmuşlardır. Bu projeye karşı olan ünlü jeofizikçi Prof.Gordon J.F.MacDonald'e göre elektromanyetik dalgalar;

- İklimleri değiştirebilir,
- Ozon tabakası ile oynayabilir,
- Okyanus dalgalarını kontrol edebilir,
- Kutupları eritebilir veya yerinden oynatabilir,
- Dünyanın enerji alanları ile oynayarak, insan beynini kontrol altına alabilir,
- Deprem yaratabilir,

¹⁷² Aynur Demir, "Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi" Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi 1(2), 2009, 37-38

¹⁷³ Alper Değer ve Adem Anbar "Küresel Isınmanın Dünya Ekonomisine ve Türkiye Ekonomisine Etkileri" Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(4), 2007, 16-17.

- Radyasyon yaymayan termonükleer patlama oluşturabilir¹⁷⁴.

Görüldüğü gibi insanların doğaya olan etkisi, yaşadığımız dünya ve insanlık için büyük bir afettir. Şimdi aklımıza şöyle bir soru gelebilir. Bu olaylar kader mi? Kader bölümünde anlattıklarımızdan yola çıkarak bununda bir kader olduğunu ve Allah'ın takdiri ile olduğunu, insan iradesi söz konusu olduğu için de kaza-ı muallak yani değişebilen bir olay ve sonucunda da bu olaya göre Allah'ın fiilleri yaratması ile gelişen bir süreç diyebiliriz. Şöyle ki eğer insanlar doğaya ve çevreye zarar vermezse doğa olarak eko sistem kendiliğinden devam edecek ve muhtemelen yukarıda sıraladığımız riskler yükselmeyecekti.

2.2.3. Afetlere Karşı Alınacak Tedbirin ve Afet Bilincinin Kadere Etkisi

Elmalı Hamdi Yazır, Yusuf Suresini tefsir ederken tedbir ile takdir arasındaki bağlantıyı izah etmeye çalışır. Yazır'a göre tedbirli olmak insanın görevlerindendir. Ancak Allah bir kaza yazmış ve olmasını dilemişse kesinlikle gerçekleşir. Bu yüzden hiçbir tedbir Allah'ın takdirinin önüne geçemez ve engelleyemez. Burada tedbir yardım dilemedir. Bu yüzden alınacak tedbir takdire uygunsa fayda verir değilse takdire engel olamaz¹⁷⁵.

“Eğer Allah sana herhangi bir zarar verecek olsa, onu O'ndan başkası önleyemez ve eğer Allah sana bir hayır dileyecek olsa, O'nun iyiliğinin önüne de O'ndan başkası geçemez. O, iyiliğini kullarından dilediğine ulaştırır. Allah çok bağışlayan ve çok merhamet edendir¹⁷⁶” ayetinde de bildirildiği gibi afetlerin gerçekleşmesine mani olacak, gerçekleştiğinde de koruyacak olan Allah'tır.

Afetler gerek insanların kusurlarıyla gerek kusurları olamadan Allah'ın takdiri ile olsun Allah'ın dilemesi ile gerçekleşmektedir. “Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır¹⁷⁷” ayeti insanın yaşanan afetlere karşı Allah'ın takdiri ile gerçekleştiğine inanmak gerektiğini açıklamaktadır. Ayrıca olaylar Allah'ın insanları yaptıklarından sorumlu tutmasıyla beraber takdir edilmiş kesin

¹⁷⁴ Aydoğan Vatandaş, **Haarp: Kıyamet Teknolojisi**, 7. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2001.

¹⁷⁵ Yazır, “Yusuf Suresi”, **Hak Dini Kur'an Dili**, cilt 5, s. (69-99).

¹⁷⁶ Yunus 10/107

¹⁷⁷ Hadid 57/23.

bir hükmün olmasıyla yaşanacaktır¹⁷⁸. İnsanlar sorunluluklarını unutmamalıdır. Çünkü insanda olan iradeden dolayı tedbiri elden bırakmamalıdır.

Toplumda yaşayan bireyler olarak tedbirli davranmamız kendimiz ve başkalarının mevcudiyeti içinde gereklidir. Ne iş yaparsak yapalım nerde olursak olalım önce tedbiri alıp sonra gerekeni yapmak gereklidir. Tevekkül etmeninde ancak bundan sonraki safhalarda yapılması gerektiği hadislerde de belirtilmiştir. Örneğin; inşaatı yapan mühendis yahut müteahhidin bozuk zeminde ince demir ve gerektiği kalitede malzeme kullanmadan bina inşa ederek tevekkül etmesi aklını kullanan bir insan için mümkün değildir. Ancak gerektiği şekilde özveri ve kaliteli malzeme kullanarak yapılan yapılardan sonra tevekkül edilmesi daha doğru bir davranıştır. İslami anlayışa göre de tevekkül, tedbir almadan olacıklara körü körüne teslimiyet değil, elden gelen şeylerin yapıldıktan sonra işi Allah’a teslim etmektir. Zaten tedbir alınsa da alınmasa da her iki durumunda kader bölümündeki açıklamalardan da yola çıkarak kader olduğunu anlamaktayız. Nasıl ki gemi okyanusta rotasını değiştirmekle yine okyanustaysa insanda tedbir alarak kaderin dışına çıkmamaktadır. Zira dinimiz kadere dayanarak tedbiri elden bırakmayı uygun görmemekte, önce tedbiri sonra ise tevekkülü önermektedir.

Bireylerin yaşadığı coğrafyada meydana gelebilecek afetlerin sebep olacağı tehlikelerin verebileceği zararlardan korunmak için gerekli önlem ve hazırlık çalışmaları yaparak diğer insanlarla bilgi paylaşımında bulunması afet bilincinin gereğidir¹⁷⁹. Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde birçok afet önceden öğrenilebilir hatta gerekli tedbirler alınarak def edilebilir. Bize düşen afet bilincine sahip bireyler olmamızdır. Her an bir afetle karşı karşıya kalınabileceğinin farkında olunarak gerekli önlemlerde alınmalıdır. Afet bilincine sahip olmak kişilerin olaylardaki maruziyetlerini azalatabilir hatta önleyebilir. Bu hem insanın kendisi için bir görevi hem de dinimizin bir gereğidir.

Japonya’da en şiddetli depremlerde bile çok az insan hayatını kaybederken ülkemizde orta ölçekli bir depremde yüzlerce hatta binlerce insan hayatını kaybetmektedir. Bu durum bizde tevekkül anlayışının yanlış anlaşıldığını ve afetlerdeki

¹⁷⁸ Yazır, “Yasin Suresi”, **Hak Dini Kur’an Dili**, cilt 6, s. 403

¹⁷⁹ Leyla Fetihi ve Hülya Gülay, “The Effect of Earthquake Awareness Development Program (EADP) on 6 Years Old Children (Deprem Bilinci Artırma Programı’nın (DEBAP) 6 Yaş Çocukları Üzerindeki Etkisi)”, **International Online Journal of Educational Sciences**, 3(2), 2011, s. 668-669.

can kayıplarının cebriyye inancı gibi sadece Allah' ın takdiri olarak gören bir toplum olduğumuzu göstermektedir¹⁸⁰.

¹⁸⁰ Ali Ercan, “ Türkiye’ de Depremler”, 2010, http://itubirlik.org.tr/wp-content/uploads/ali_ercan_makale.pdf, (12.07.2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Problemin Durumu

Gümüşhane ilindeki bireylerin afet bilinci düzeyini belirlemek ve kader inanışları arasındaki ilişki düzeyini tespit etmek.

3.2. Konunun Önemi

Afetler, toplumu derinden sarsan ve ciddi can ve mal kayıpları yaşatan, etkileri toplumun geneline yayılan olaylardır. Yaşanan afetleri teslimiyetçi zihniyetle karşılamak yerine afet bilincine sahip bireyler olarak hazırlıklı şekilde karşılamak afetin etkilerini azaltabilecek öneme sahiptir. Bu amaçla da ilk yapılması gereken şey var olan mevcut durumun tespit edilmesidir. Yani afet bilinci düzeyinin ölçülmesi ve buna göre önlem alınması gerekir. Ayrıca afet bilincine etki eden başka faktörlerinde incelenmesi fayda sağlayacaktır. Bu etkenlerden biride kader inancı biçimidir.

3.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Gümüşhane ilinde ikamet eden 385 kişiyle yüz yüze yapılan anket çalışmasıyla birlikte kişilerin öncelikle afet bilinci düzeyini tanımlayıcı bir analizle tespit etmek ardından da kadere bakış açısı ve afet bilinci arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

3.4. Beklenen Yararlar

Bu araştırma sonucunda elde edilecek bulgular aracılığıyla kişilerin afet bilinci durumlarını tespit edip bundan sonraki afetle ilgili çalışmalara yol göstermek anlamında faydalı olacağı varsayılabilir. Ayrıca bireysel kader inancı ile afet bilinci arasındaki ilişki durumu irdelenerek bireylerin afet bilinci düzeyini belirleyen psikolojik değişkenlerden biri kontrol edilebilir seviyeye çekilebilir.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu konu ile alakalı literatürde afet bilincinin kader inancı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar hemen hemen yok gibidir. Bu çalışmada bu iki kavramın sadece sınırlı bir kısmına değinilmiştir. Ayrıca anket uygulanan kişilerin değişmesi halinde verilen cevapların değişmeyeceği ve deneklerin doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.

3.6. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Zaman ve maliyet kısıtlı olmasından dolayı araştırma evreni sadece Gümüşhane ilinde yaşayan 385 kişi ile sınırlandırılmış, Türkiye genelini kapsayacak şekilde ele alınmamıştır. Bu çalışmada tesadüfi olmayan örnekleme metodlarından biri kullanılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmanın sonuçları yalnızca kapsam içindeki anket uygulananlar için geçerli olup genelleme yapılamaz.

3.7. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma hem betimleyici hem de çıkarımsal nitelik arz etmektedir. Dolayısıyla betimleyici istatistik teknikleri (frekans analizi, tablo ve grafikler) ve Kikare analizleri kullanılmıştır.

Bu araştırma Gümüşhane ilinde yaşayan kişiler üzerinde 01.07.2015-30.08.2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmacı bizzat kendisi anket sürecini tamamlamıştır. Araştırmanın modelleri Şekil 3,1’de görülmektedir.

Şekil 3.1. Araştırmanın Modeli

3.8. Evren ve Örneklem (Araştırmanın Kapsamı)

Araştırma Gümüşhane ilinde ikamet eden kişilere tesadüfi olmayan örnekleme metodlarından biri olan kolayda örnekleme metoduyla belirlenmiş deneklere uygulanmıştır. Toplamda 385 kişiye ulaşılmıştır. Doldurulan anketlerde eksik ve hata görülmemiş olup analize 385 deneğin hepsi dâhil olmuştur.

3.9. Veri Toplama Araçları ve Yöntem

Birinci bölümde araştırmanın amacı ve kapsamı ile ilgili bilgilere, demografik özelliklerle ilgili sorulara ve kader inancı ilgili soruya yer verilmiştir (7 soru). İkinci bölümde afet bilinci ile ilgili sorulara yer verilmiştir (30 soru). Ankete katılanlardan sorulan her bir ifadeye kendi görüşlerine uygun cevap vermeleri istenmiştir. Demografik bulgular ve afet bilinci tablo ve grafiklerle değerlendirilmiştir. Kader inancı ve afet bilinci ilişkisi ise Kikare vasıtasıyla belirlenmiştir. Afet bilinci sorularında kullanılan seçenekler ikili (Evet-Hayır) derecelendirmeye göre düzenlenmiştir.

Tablo 3.1. Afet Bilinci ve Kader İnancı Soruları

	Soru Numarası
Kader İnancı	Kader İnancı (I. bölüm, 7. Soru)
Afet Bilinci	1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.

Araştırma anketinin hazırlanmasında Kartopu (2013) ve Ok (2011)'dan yararlanılmıştır.

3.10. Hipotez

Bu araştırma kapsamında tek bir hipotez oluşturularak, aşağıda belirtilmiştir;

- Afet Bilinci ile kader inancı arasında ilişki vardır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA KAPSAMINDA VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

4.1. Araştırma Bulgularının Analizi

Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel analiz metodu olarak frekans analizi, kıkare testi, tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir.

4.2. Bulgular ve Yorum

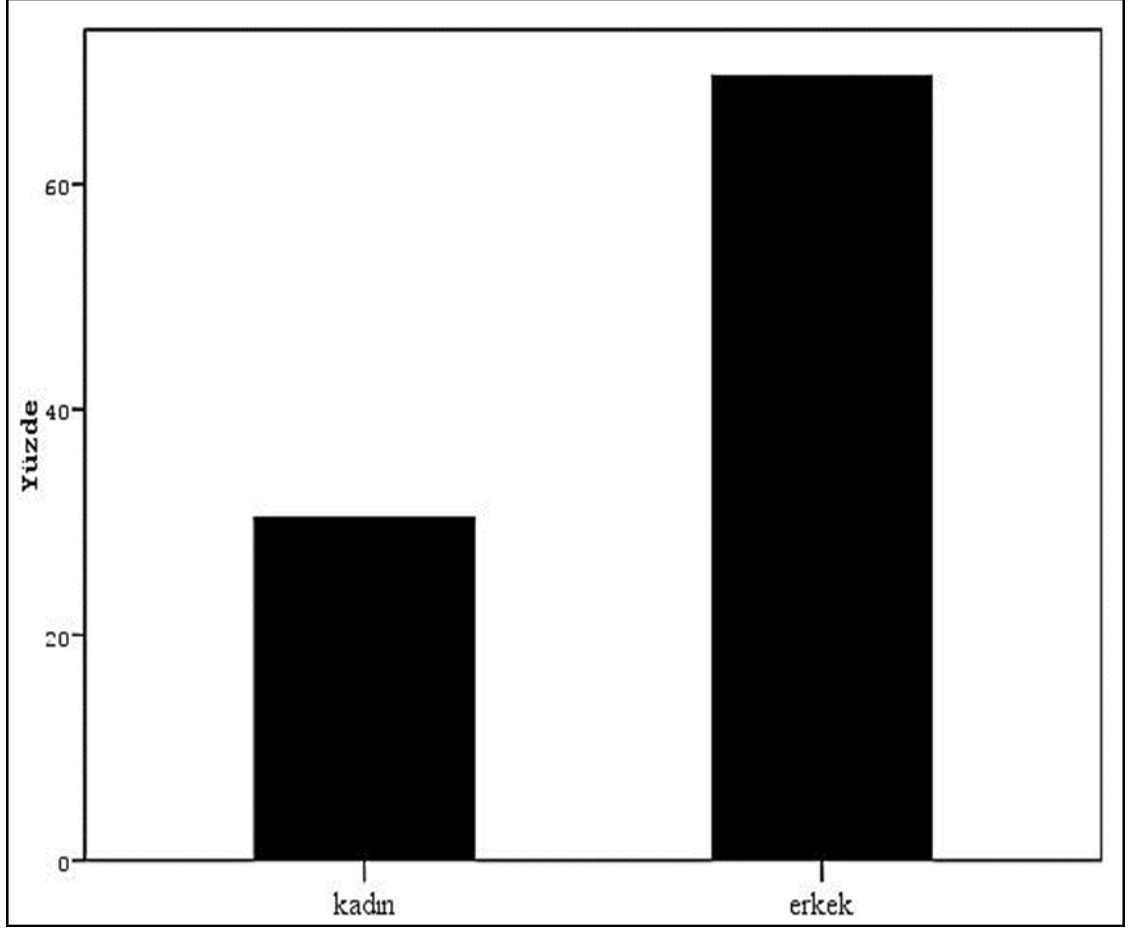
Elde edilen verilerden aşağıdaki bulgular bulunmuştur.

4.2.1. Demografik Bulgular

Anket Gümüşhane ilinde yaşayan 385 kişiye uygulanmıştır. Ankete katılan 385 kişiden 117'si kadın (%30,4), 268'si erkektir (%69,6). (Tablo 4.1.; Grafik 4.1.)

Tablo 4.1. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

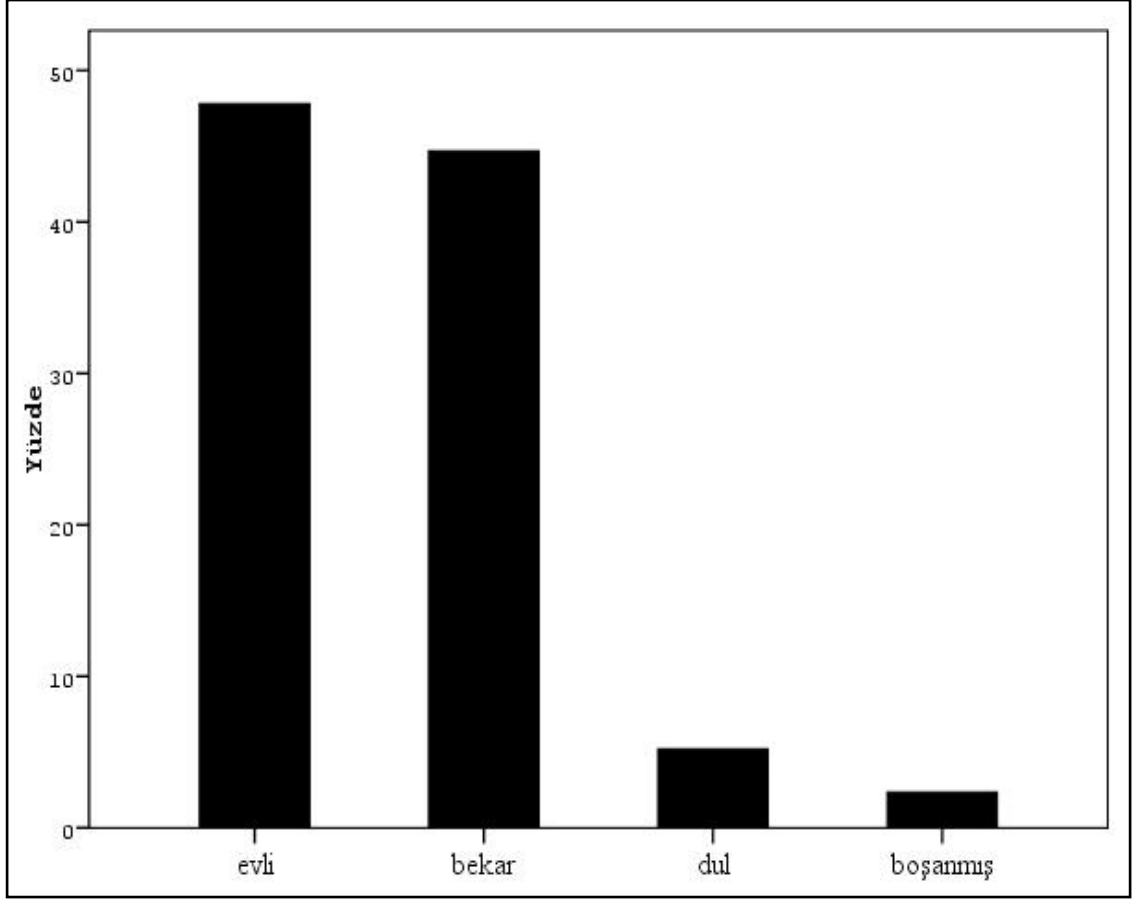
	FREKANS	YÜZDE
Kadın	117	30,4
Erkek	268	69,6
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.1. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Ankete katılan kişilerin medeni durumu göz önüne alındığında 184 kişinin evli (%47,8), 172 kişinin bekâr (%44,7), 20 kişinin dul (%5,2) ve 9 kişinin de boşanmış (%2,3) olduğu görülmüştür (Tablo4.2.; Grafik 4.2.).

Tablo 4.2. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

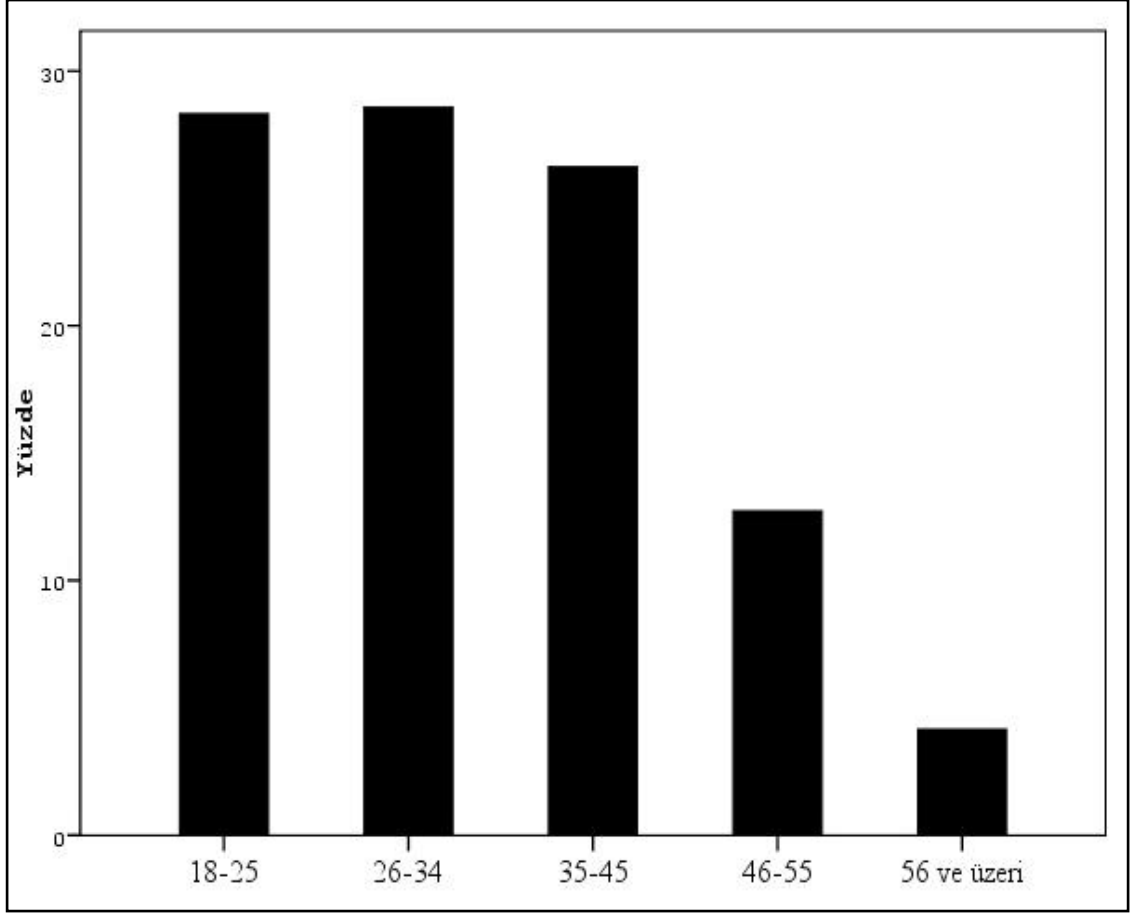
	FREKANS	YÜZDE
Evli	184	47,8
Bekâr	172	44,7
Dul	20	5,2
Boşanmış	9	2,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.2. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Medeni Duruma Göre Dağılımı

Ankete katılan kişilerin yaş grupları dikkate alındığında 109 kişi 18-25 yaş aralığında (%28,3), 110 kişi 26-34 yaş aralığında (%28,6), 101 kişi 35-45 yaş aralığında (%26,2), 49 kişi 46-55 yaş aralığında (%12,7) ve 16 kişinin de 56 yaş ve üzerindedir (%4,2) (Tablo 4.3.; Grafik 4.3.).

Tablo 4.3. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı

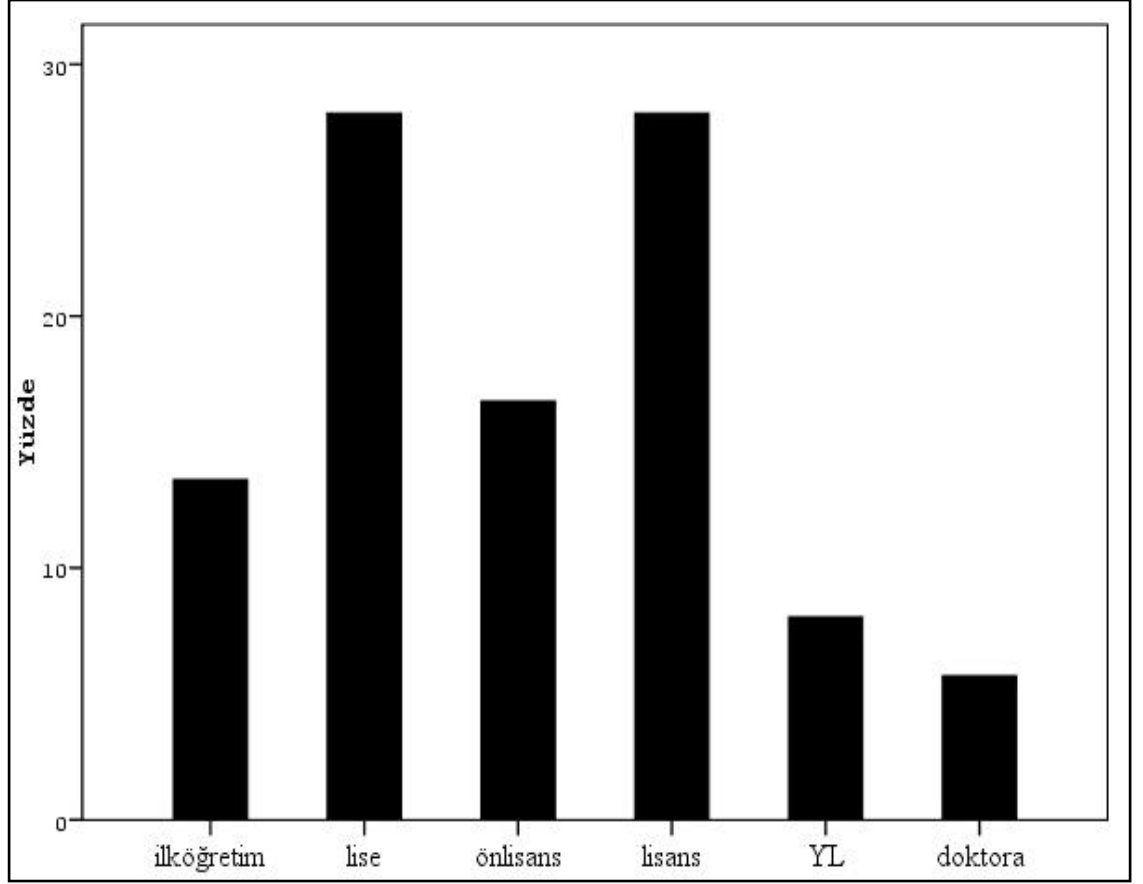
	FREKANS	YÜZDE
18-25	109	28,3
26-34	110	28,6
35-45	101	26,2
46-55	49	12,7
56 ve üzeri	16	4,2
TOPLAM	250	100,0

Grafik 4.3. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı

Anket yapılan 385 kişiden 52'si ilköğretim (%13,5), 108'i lise (%28,1), 64'ü ön lisans (%16,6), 108'i lisans (%28,1), 31'i yüksek lisans (%8,1) ve 22'si doktora eğitimi almıştır (Tablo 4.4.; Grafik 4.4.).

Tablo 4.4. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

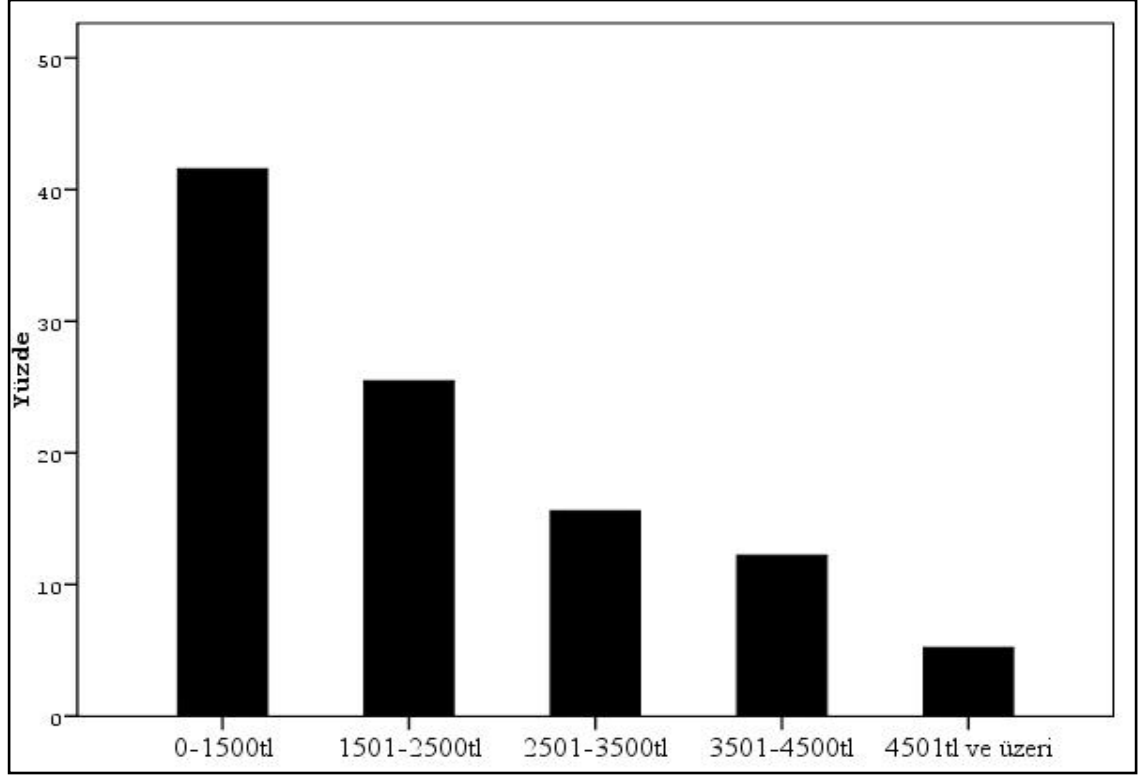
	FREKANS	YÜZDE
İlköğretim	52	13,5
Lise	108	28,1
Ön lisans	64	16,6
Lisans	108	28,1
Yüksek Lisans	31	8,1
Doktora	22	5,7
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.4. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan 385 kişinin gelir durumları incelendiğinde geliri 0-1500 TL arasında olan 160 kişinin (%41,6), 1501-2500 TL arasında olan 98 kişinin (%25,5), 2501-3500 TL arasında olan 60 kişinin (%15,6), 3501-4500 TL arasında olan 47 kişinin (%12,2), 4501 TL ve üzerinde olan ise 20 kişinin (%5,2) olduğu görülmüştür (Tablo 4.5.; Grafik 4.5.).

Tablo 4.5. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

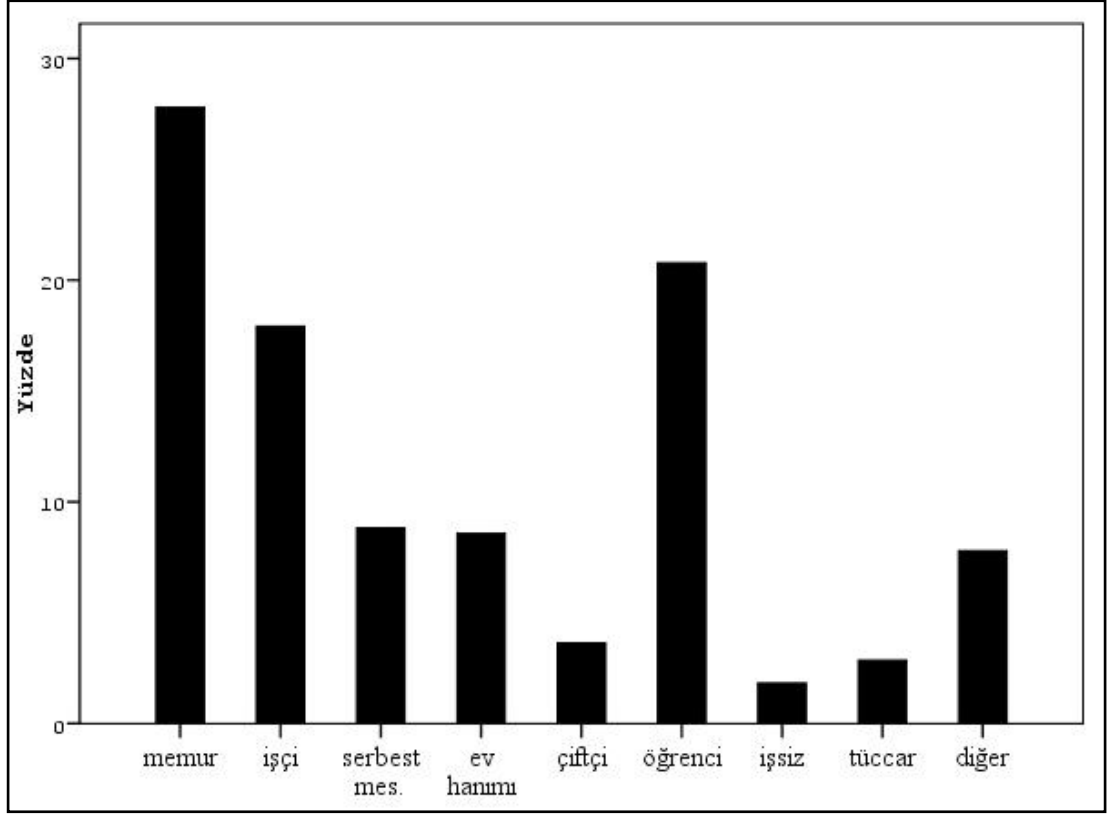
	FREKANS	YÜZDE
0-1500 TL	160	41,6
1501-2500 TL	98	25,5
2501-3500 TL	60	15,6
3501-4500 TL	47	12,2
4501 TL ve üst	20	5,2
TOPLAM	250	100,0

Grafik 4.5. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

Ankete katılan 385 kişinin meslek durumları göz önüne alındığında 107 kişi (%27,8) memur, 69 kişi (%17,9) işçi, 34 kişi (%8,8) serbest meslek, 33 kişi (%8,6) ev hanımı, 14 kişi (%3,6) çiftçi, 80 kişi (%20,8) öğrenci, 7 kişi (%1,8) işsiz, 11 kişi (%2,9) tüccar ve 30 kişide (%7,8) diğer meslek gruplarındandır (Tablo 4.6.; Grafik 4.6.).

Tablo 4.6. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Mesleki Durumuna Göre Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE
Memur	107	27,8
İşçi	69	17,9
Serbest Meslek	34	8,8
Ev Hanımı	33	8,6
Çiftçi	14	3,6
Öğrenci	80	20,8
İşsiz	7	1,8
Tüccar	11	2,9
Diğer	30	7,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.6. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Mesleki Durumu Göre Dağılımı

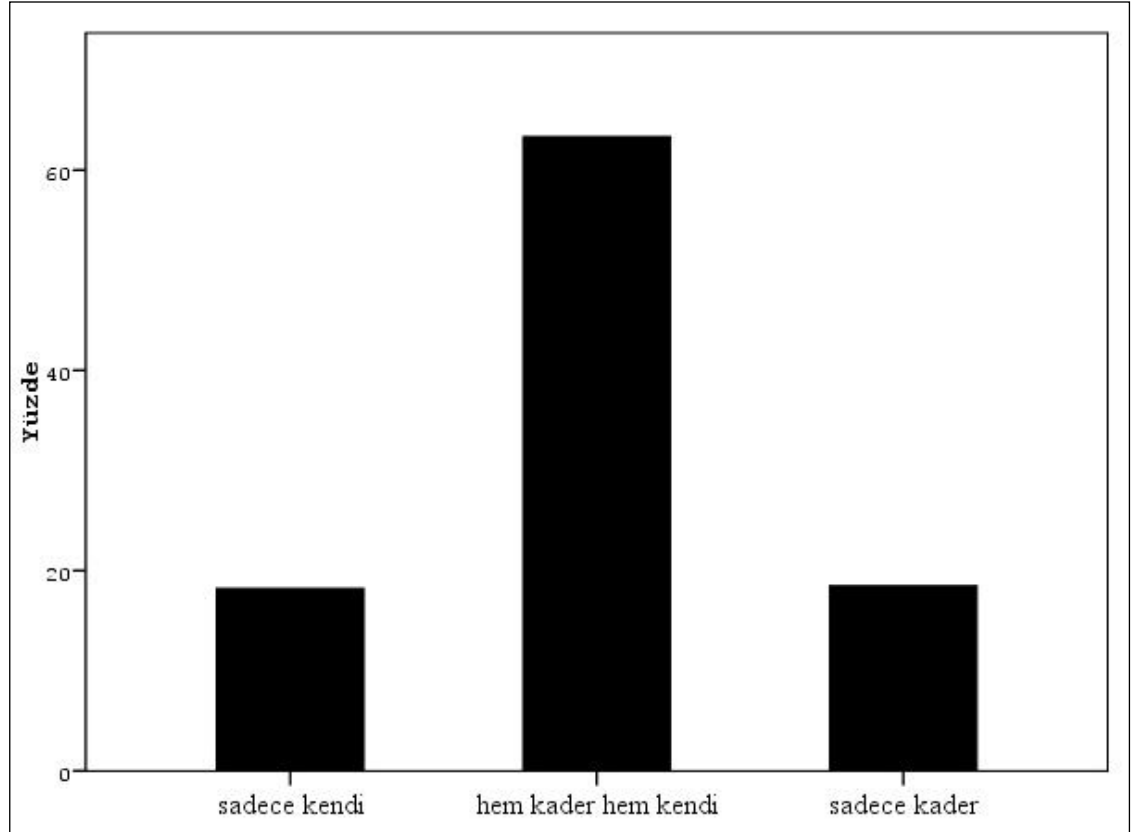
4.2.2. Kader İnancı İle İlgili Betimsel Analizler

Kader inancı ile ilgili soruya ankete katılan 385 kişinin görüşleri incelendiğinde 69 kişi (%17,9) kaderi insanların tamamen kendi çizdiğini, 240 kişi (%62,3) kaderi hem kendi hem de Allah tarafından belirlendiğini, 70 kişi (%18,2) ise kaderi sadece Allah'ın çizdiğini belirtmiştir. 6 kişi (%1,6) ise kader ile ilgili görüşlerini bildirmemiştir (Tablo 4.7.; Grafik 4.7.).

Tablo 4.7. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Kader Görüşüne Göre Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE
Kaderi insan sadece kendi belirler	69	17,9
Kaderi hem kendi hem Allah belirler	240	62,3
Kaderi sadece Allah belirler	70	18,2
Cevap Yok	6	1,6
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.7. Araştırma Grubuna Alınan Kişilerin Kader Görüşüne Göre Dağılımı

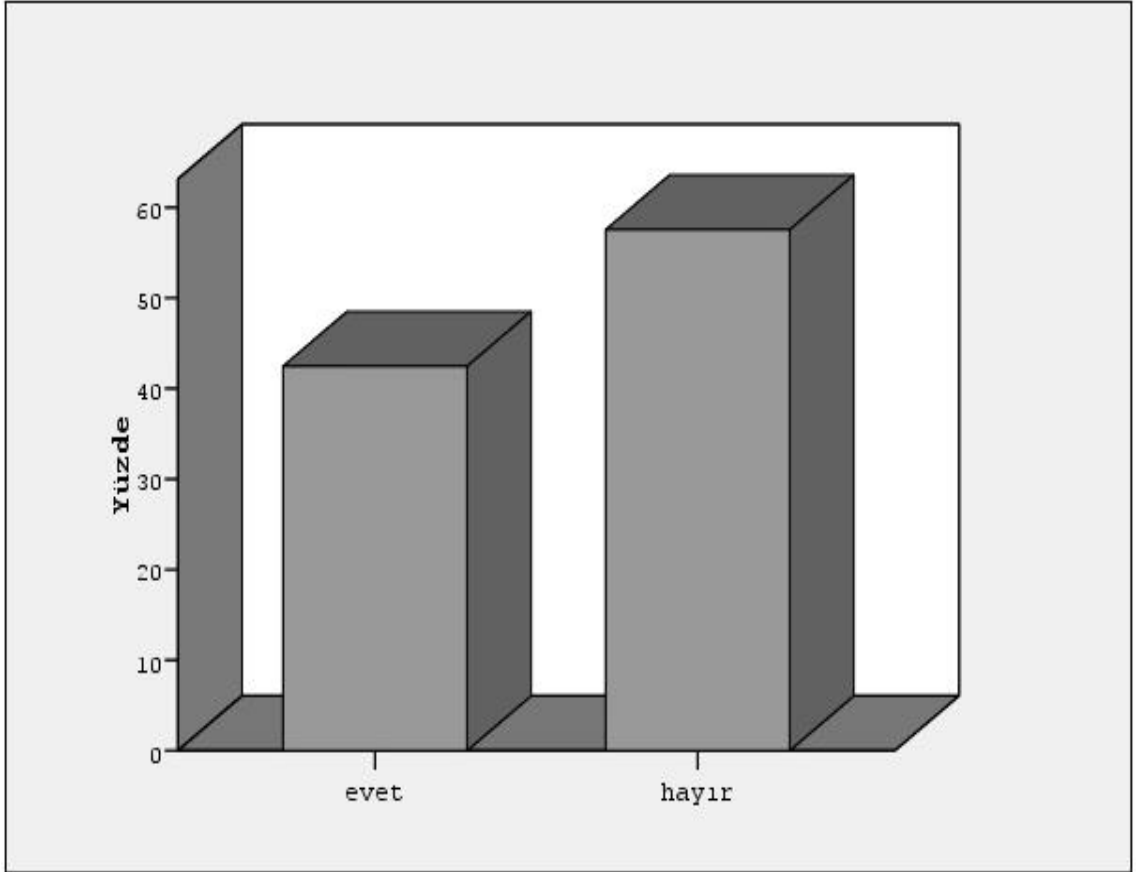
4.2.3. Afet Bilinci İle İlgili Betimsel Analizler

Soru 1. “Türkiye’nin bazı bölgelerinin depremde yüksek risk düzeyinde olmasına rağmen genel anlamda ülkemiz deprem bölgesi değildir” sorusuna 163 kişi (%42,3) evet derken, 221 kişi (%57,4) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.8.; Grafik 4.8.).

Tablo 4.8. Soru.1

	FREKANS	YÜZDE
Evet	163	42,3
Hayır	221	57,4
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.8. Soru.1

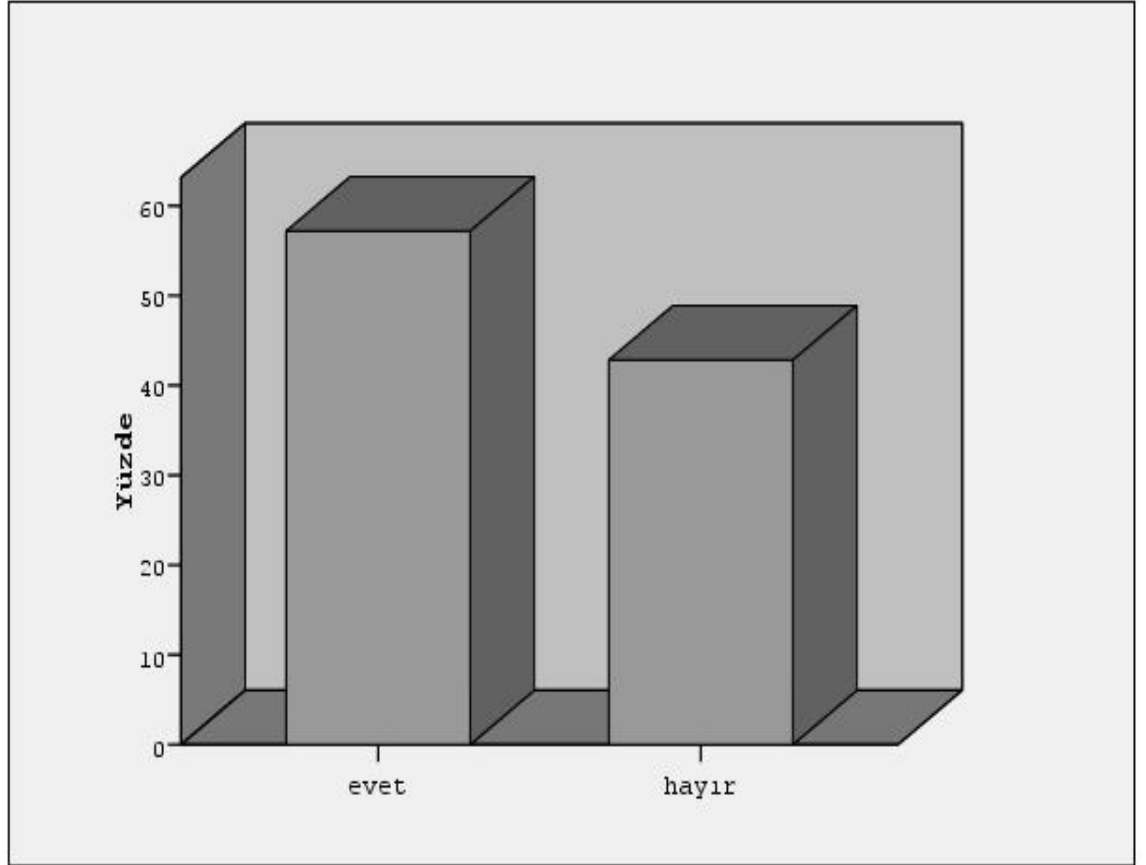

Soru 2. “Deprem anında hemen evden dışarıya çıkmaya çalışırım” sorusuna 219 kişi (%56,9) evet derken, 164 kişi (%42,6) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.9.; Grafik 4.9.).

Tablo 4.9. Soru.2

	FREKANS	YÜZDE
Evet	219	56,9
Hayır	164	42,6
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.9. Soru.2

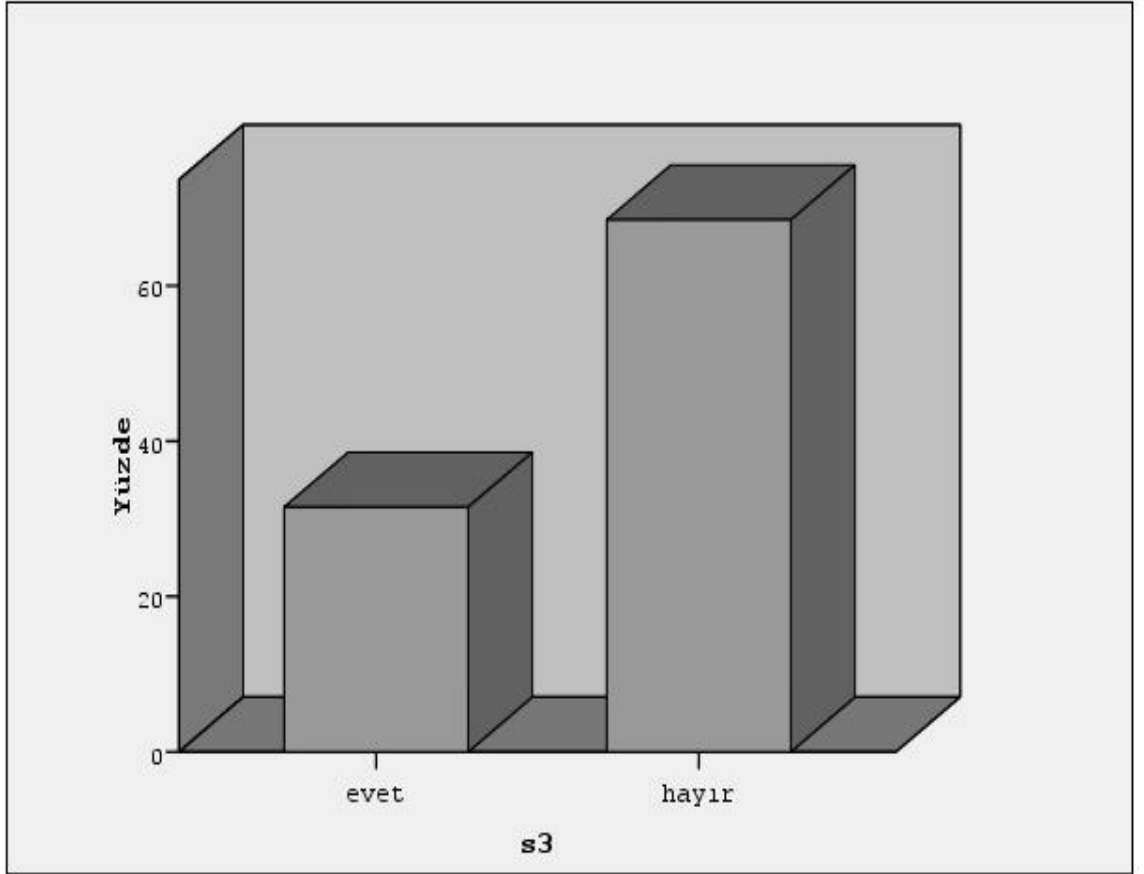

Soru 3. “Deprem anında pencereye ve balkona yakın dururum ki erkenden çıkabileyim” sorusuna 121 kişi (%31,4) evet derken, 263 kişi (%68,3) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.10.; Grafik 4.10.).

Tablo 4.10. Soru.3

	FREKANS	YÜZDE
Evet	121	31,4
Hayır	263	68,3
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.10. Soru.3

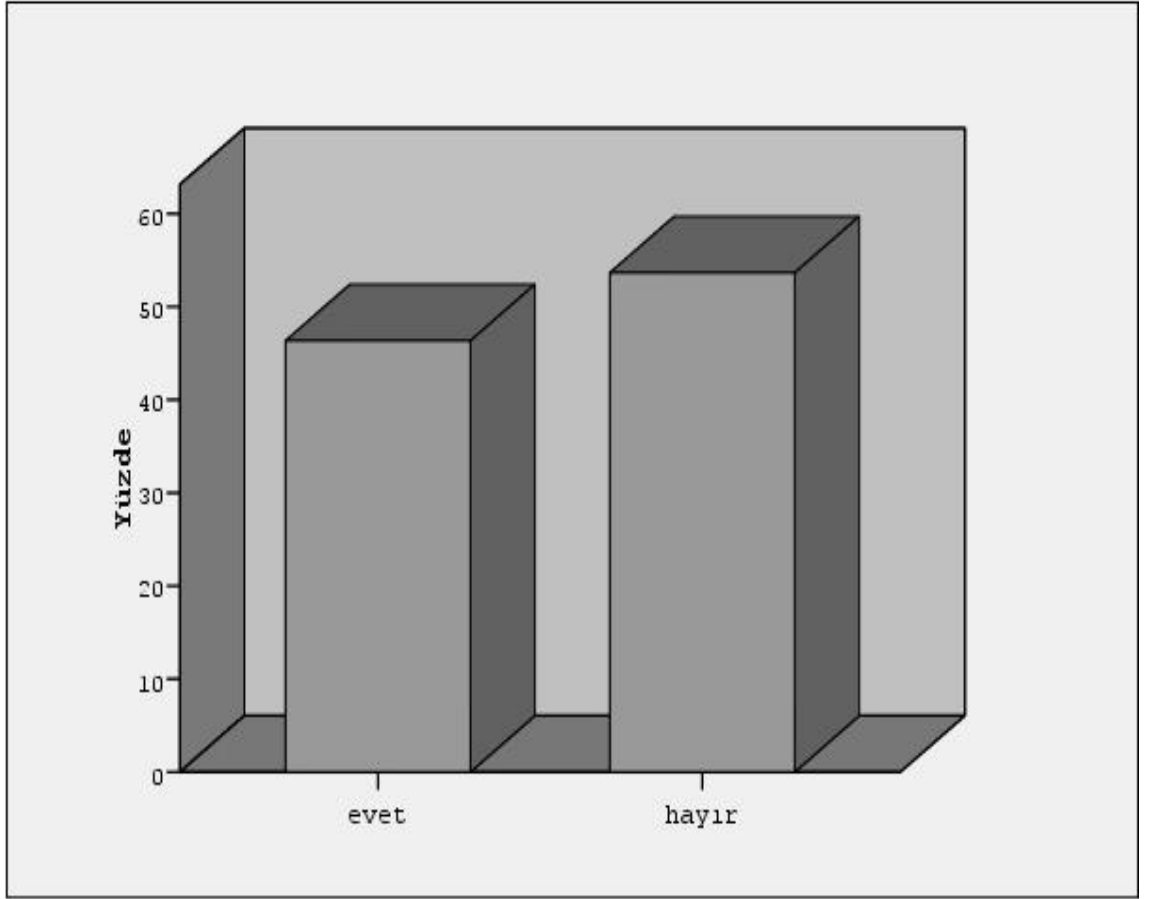

Soru 4. “Deprem sonrasında binalar hasarlı bile olsa içine girer insanları kurtarmaya çalışırım” sorusuna 178 kişi (%46,2) evet derken, 206 kişi (%53,5) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.11.; Grafik 4.11.).

Tablo 4.11. Soru.4

	FREKANS	YÜZDE
Evet	178	46,2
Hayır	206	53,5
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.11. Soru.4

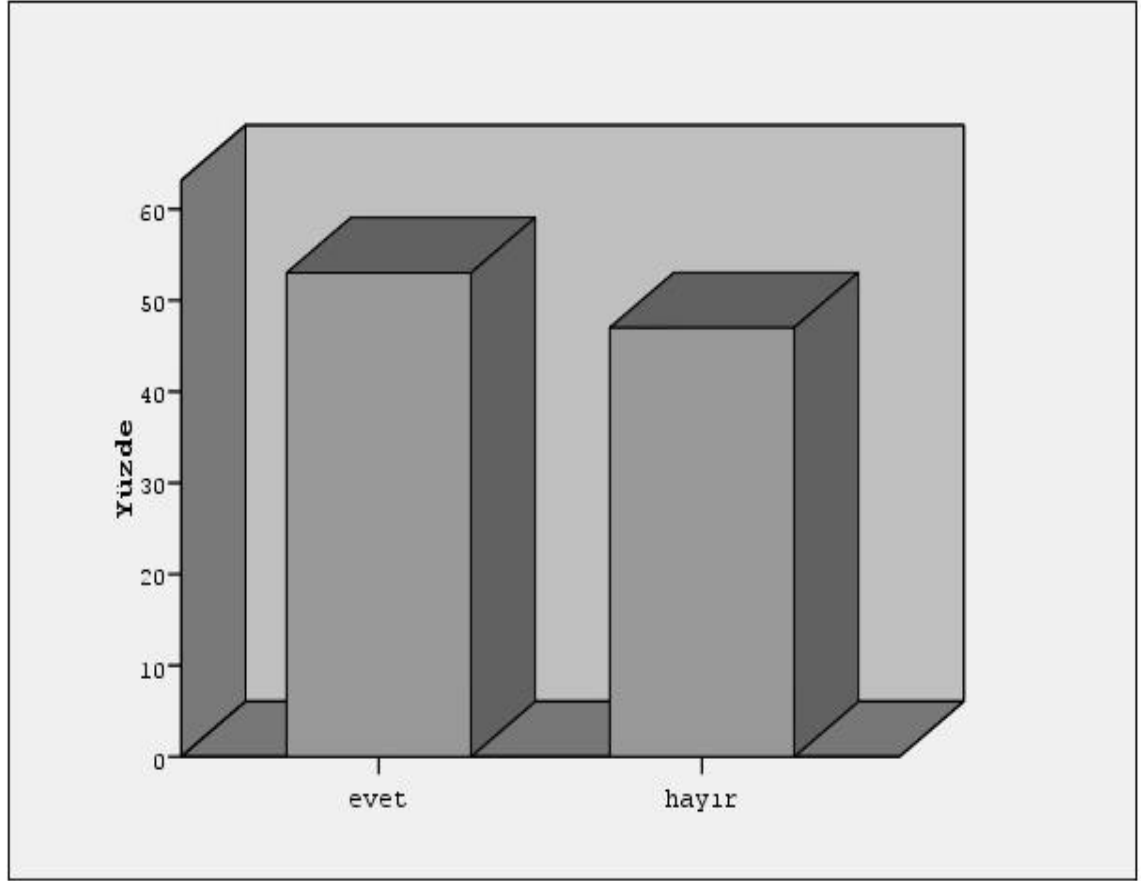

Soru 5. “Deprem anında büyük ve sağlam bir eşyanın altına girmem çünkü beni ezebilir” sorusuna 203 kişi (%52,7) evet derken, 180 kişi (%46,8) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.12.; Grafik 4.12.).

Tablo 4.12. Soru.5

	FREKANS	YÜZDE
Evet	203	52,7
Hayır	180	46,8
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.12. Soru.5

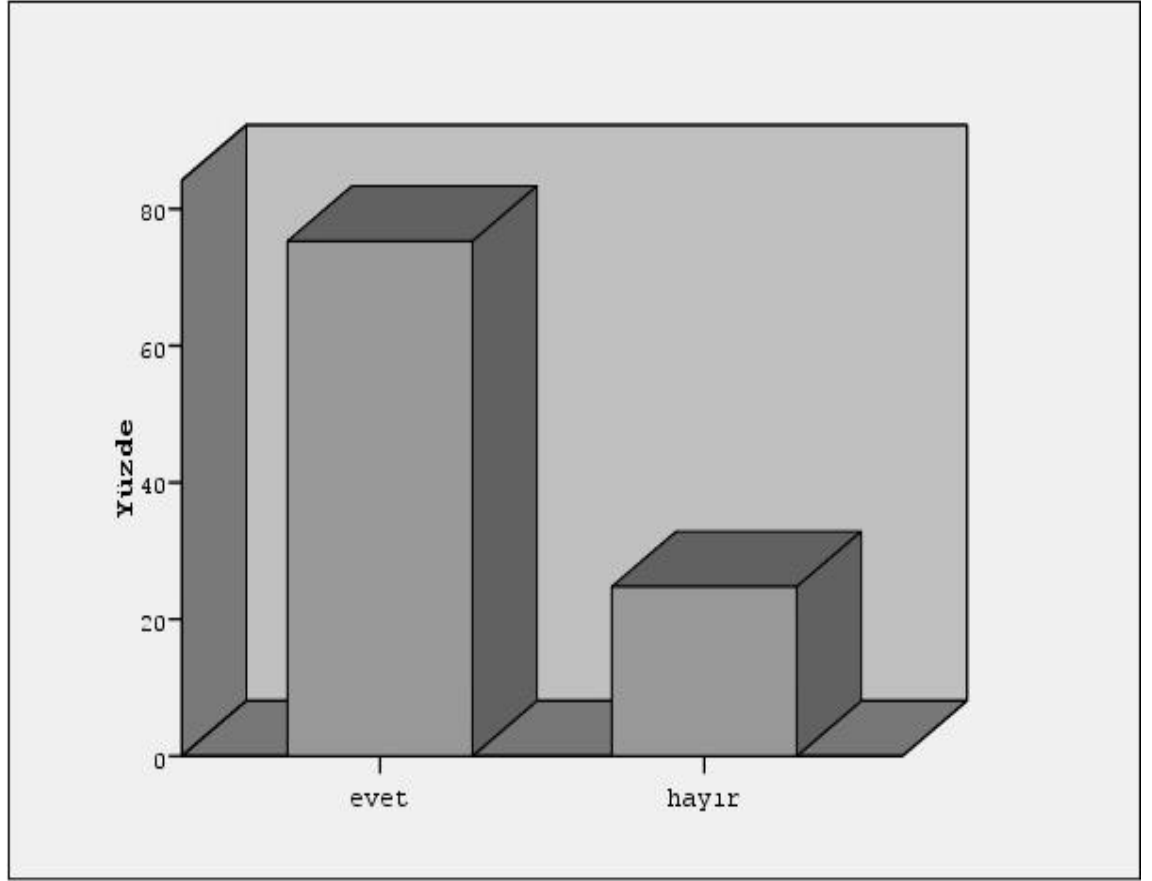

Soru 6. “Enkaz altında kalırsam bütün gücümle ve devamlı şekilde bağırırım ki beni duyup yardım etsinler” sorusuna 289 kişi (%75,1) evet derken, 95 kişi (%24,7) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.13.; Grafik 4.13.).

Tablo 4.13. Soru.6

	FREKANS	YÜZDE
Evet	289	75,1
Hayır	95	24,7
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.13. Soru.6

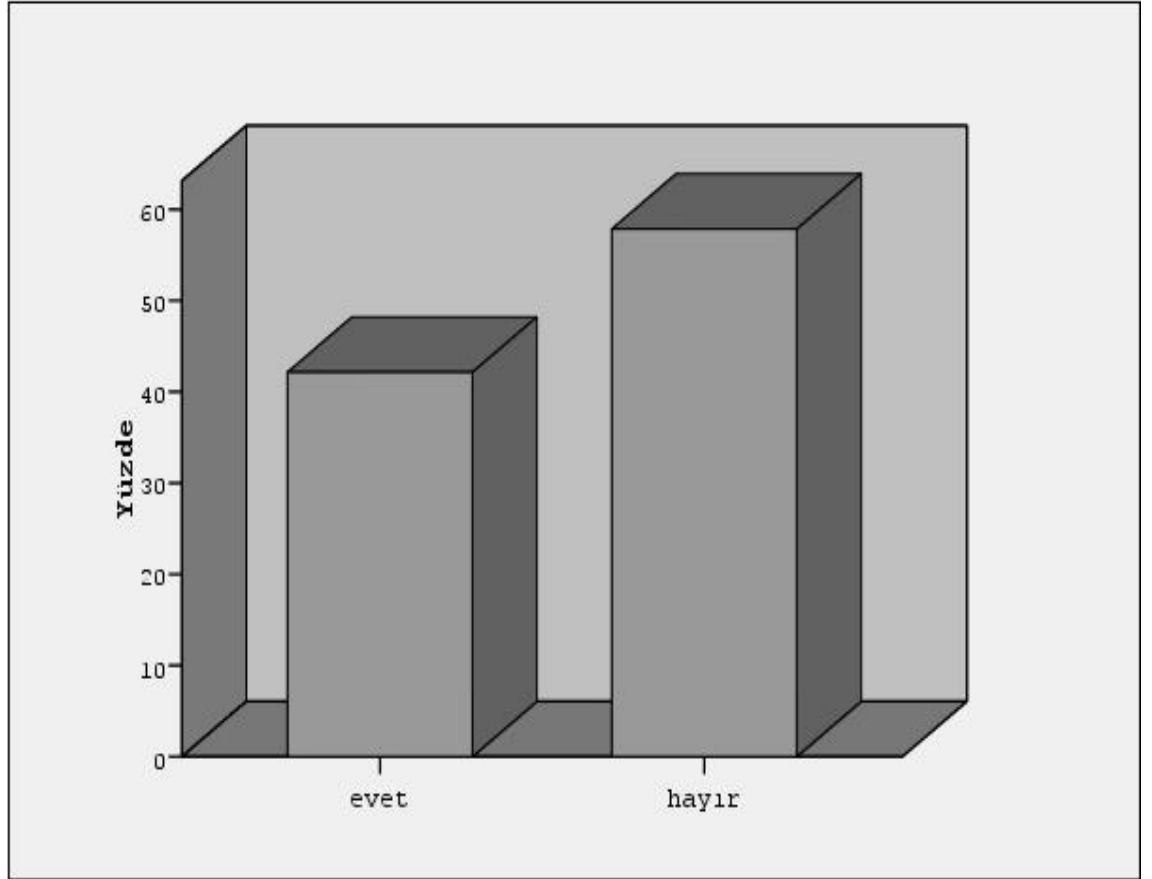

Soru 7. “Oturduğum eve depreme dayanıklılık testini yaptırdım” sorusuna 161 kişi (%41,8) evet derken, 221 kişi (%57,4) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.14.; Grafik 4.14.).

Tablo 4.14. Soru.7

	FREKANS	YÜZDE
Evet	161	41,8
Hayır	221	57,4
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.14. Soru.7

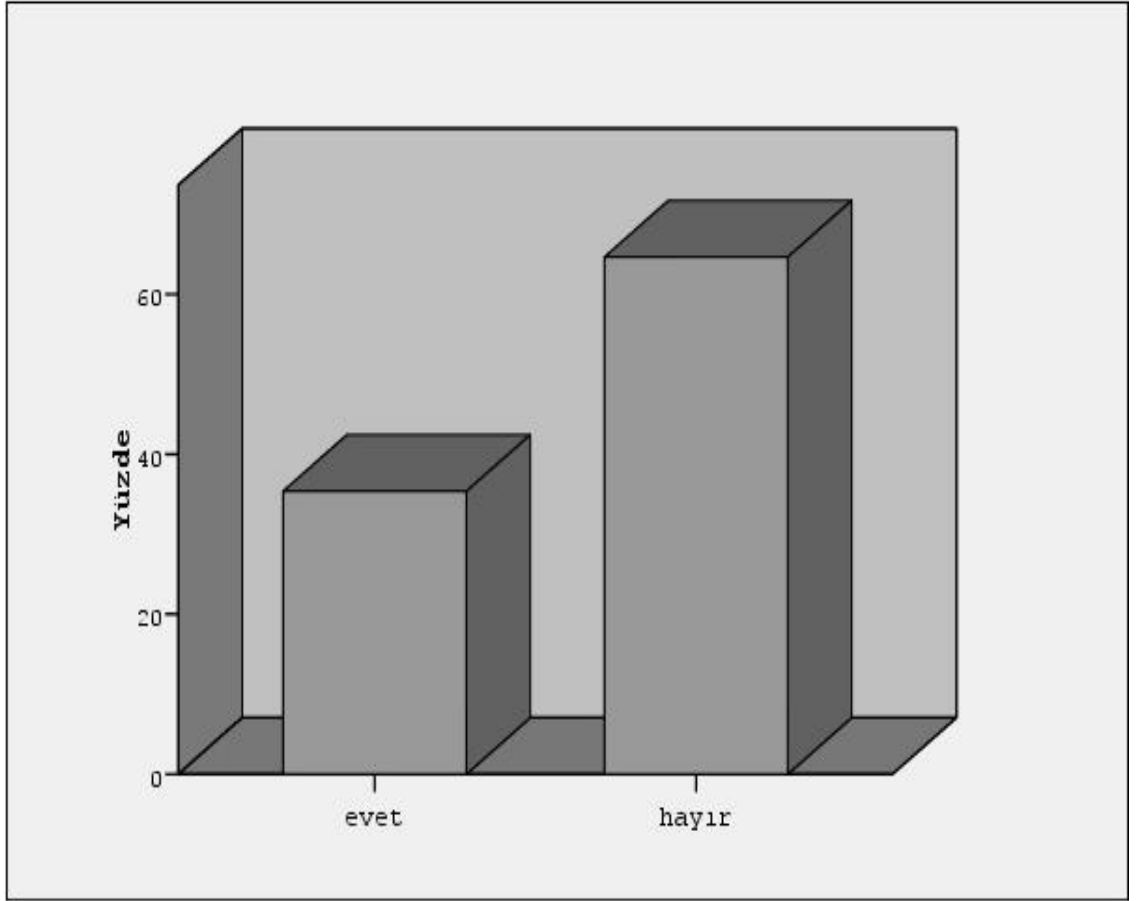

Soru 8. “Deprem anında uygulayacak bir planım var” sorusuna 134 kişi (%34,8) evet derken, 245 kişi (%63,6) hayır demiştir ve 6 kişi (%1,6) cevap vermemiştir (Tablo 4.15.; Grafik 4.15.).

Tablo 4.15. Soru.8

	FREKANS	YÜZDE
Evet	134	34,8
Hayır	245	63,6
Cevap yok	6	1,6
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.15. Soru.8

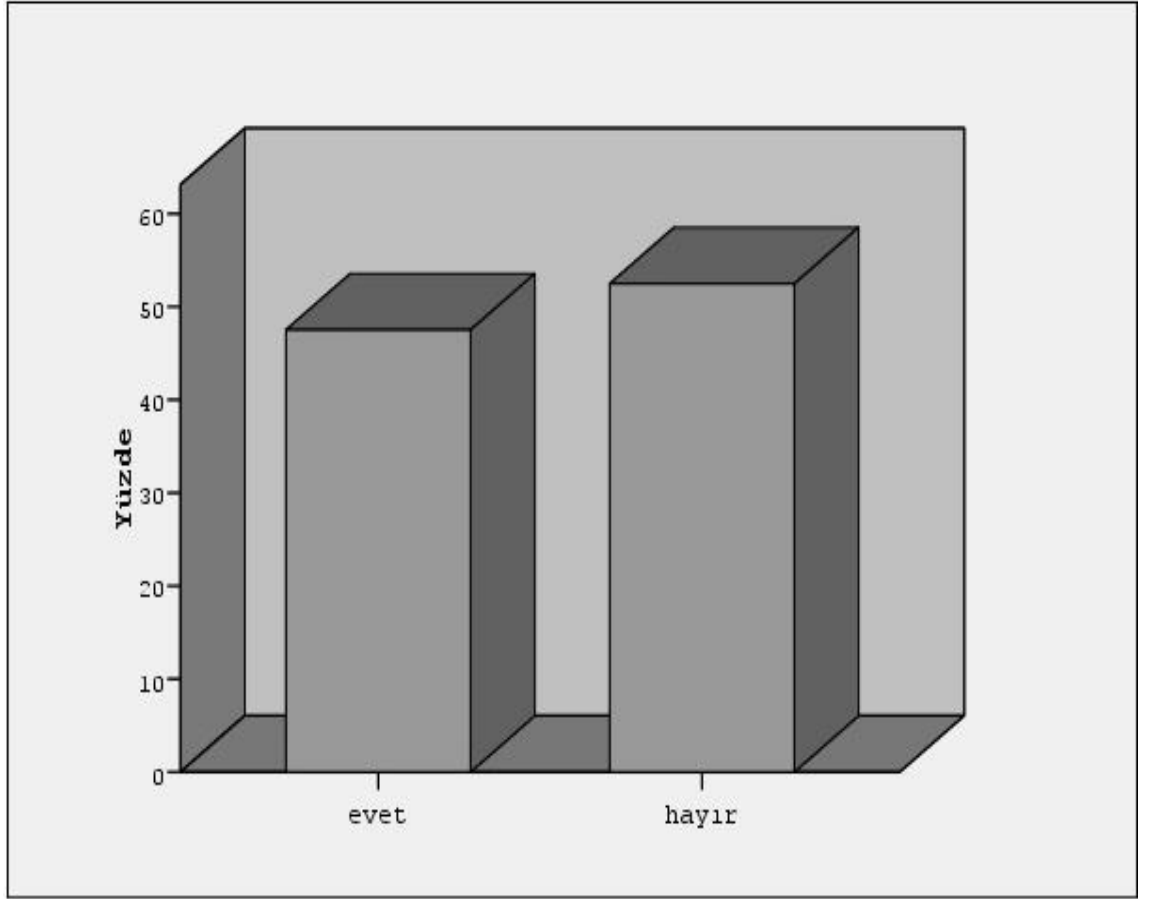

Soru 9. “Oturduğum binanın inşaat standartlarına uygun yapılp yapılmadığını biliyorum” sorusuna 182 kişi (%47,3) evet derken, 201 kişi (%52,2) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.16.; Grafik 4.16.).

Tablo 4.16. Soru.9

	FREKANS	YÜZDE
Evet	182	47,3
Hayır	201	52,2
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.16. Soru.9

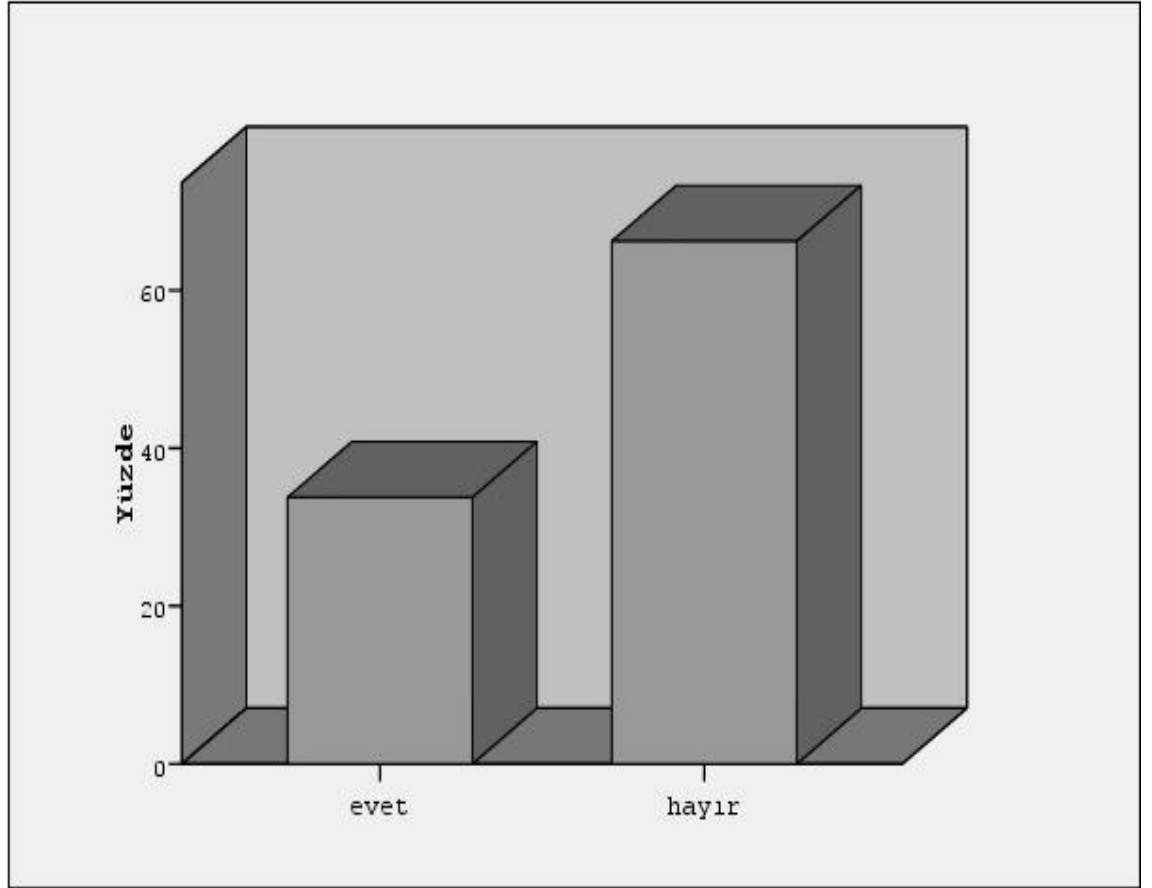

Soru 10. “Evimde yüksek ve ağır mobilyaları ve beyaz eşyayı duvara sabitledim” sorusuna 129 kişi (%33,5) evet derken, 253 kişi (%65,7) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.17.; Grafik 4.17.).

Tablo 4.17. Soru.10

	FREKANS	YÜZDE
Evet	129	33,5
Hayır	253	65,7
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.17. Soru.10

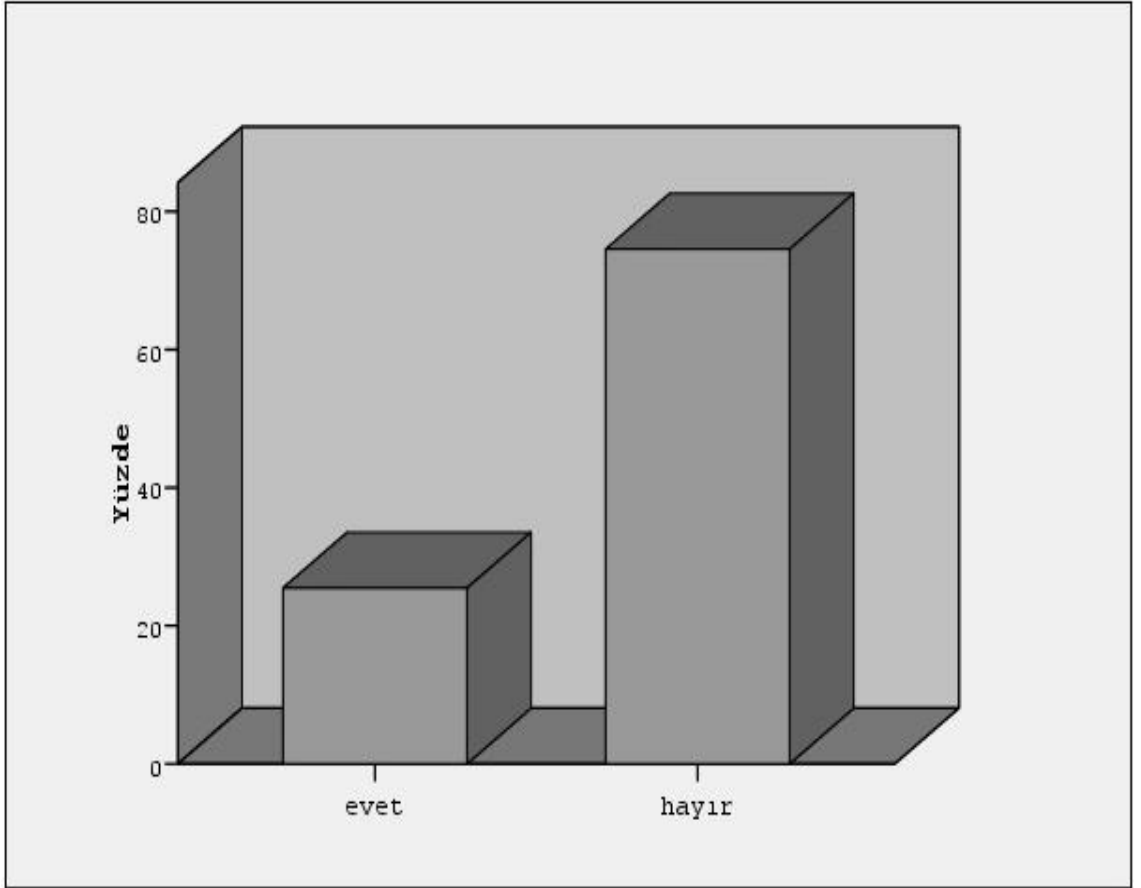

Soru 11. “Evimde tehlike oluşturabilecek durumlar hakkında daha önce bir uygulamada bulundum” sorusuna 98 kişi (%25,5) evet derken, 287 kişi (%74,5) hayır demiştir ve bu soruyu cevapsız bırakan kişi bulunmamıştır (Tablo 4.18.; Grafik 4.18.).

Tablo 4.18. Soru.11

	FREKANS	YÜZDE
Evet	98	25,5
Hayır	287	74,5
Cevap yok	0	0
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.18. Soru.11

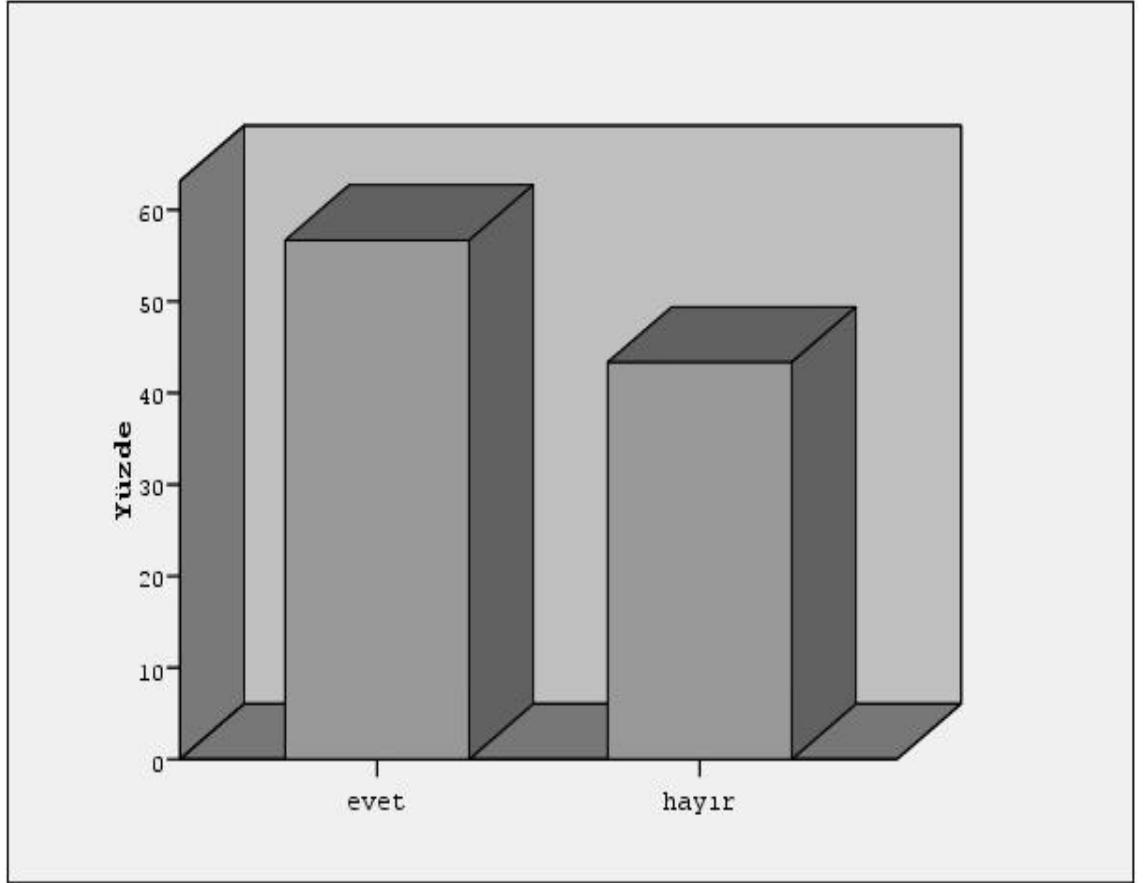

Soru 12. “Yangın durumunda ne yapacağımı çok iyi biliyorum” sorusuna 217 kişi (%56,4) evet derken, 166 kişi (%43,1) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.19.; Grafik 4.19.).

Tablo 4.19. Soru.12

	FREKANS	YÜZDE
Evet	217	56,4
Hayır	166	43,1
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.19. Soru.12

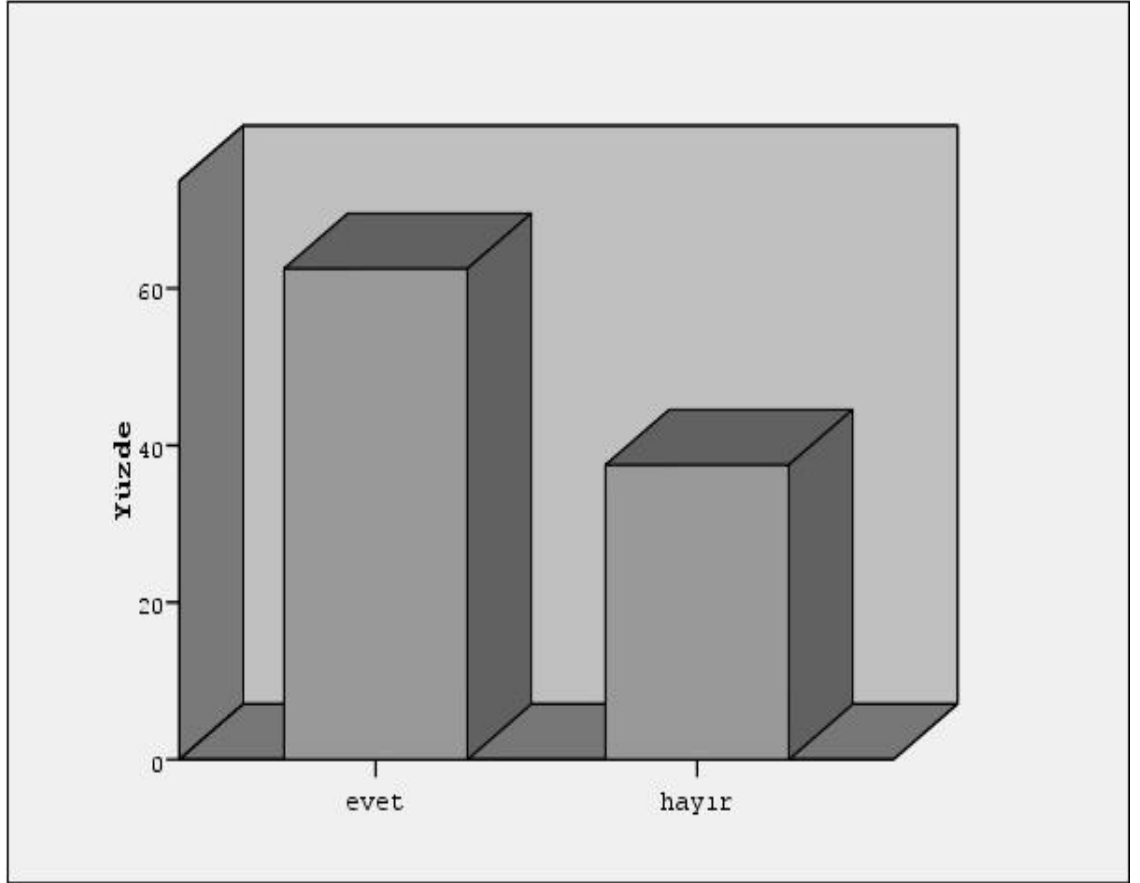

Soru 13. “Yangın söndürücüyü kullanmayı biliyorum” sorusuna 240 kişi (%62,3) evet derken, 144 kişi (%37,4) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.20; Grafik 4.20).

Tablo 4.20. Soru.13

	FREKANS	YÜZDE
Evet	240	62,3
Hayır	144	37,4
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.20. Soru.13

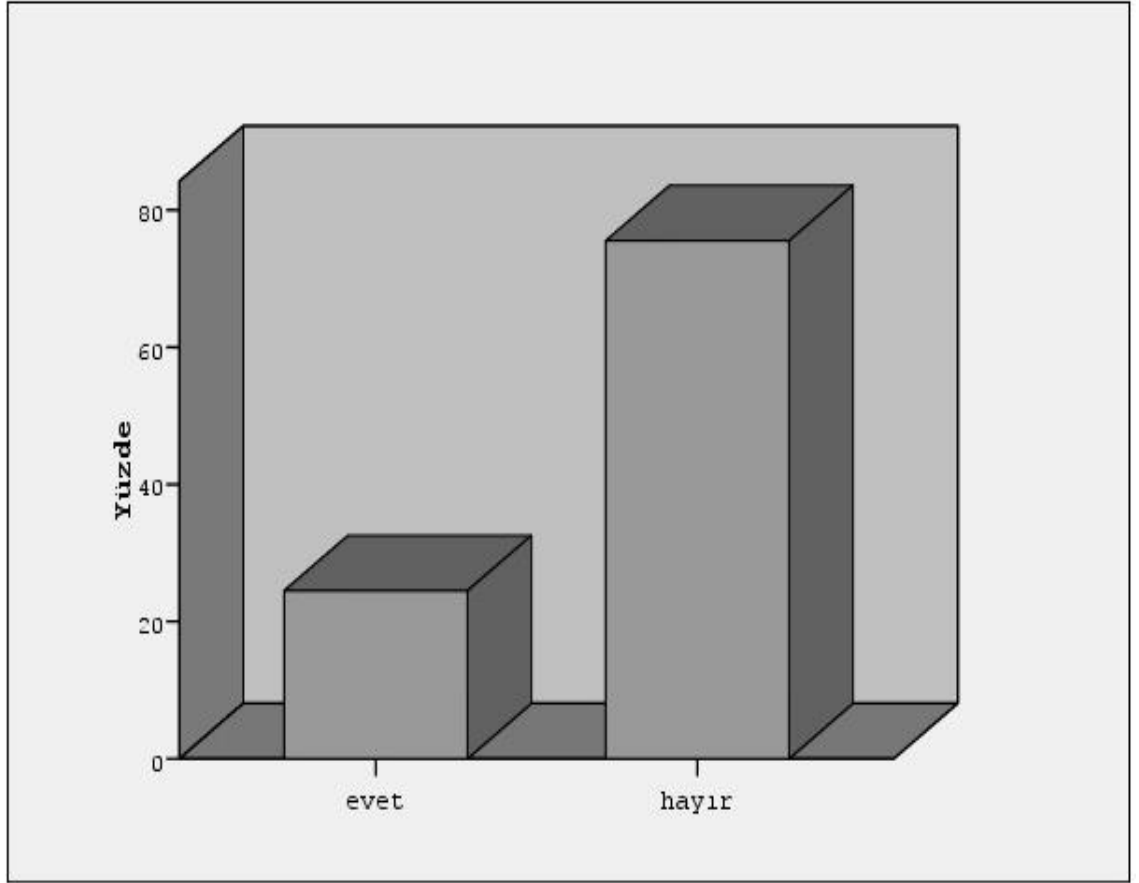

Soru 14. “Evimde yangın söndürücü var” sorusuna 94 kişi (%24,4) evet derken, 290 kişi (%75,3) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.21, Grafik 4.21).

Tablo 4.21. Soru.14

	FREKANS	YÜZDE
Evet	94	24,4
Hayır	290	75,3
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.21. Soru.14

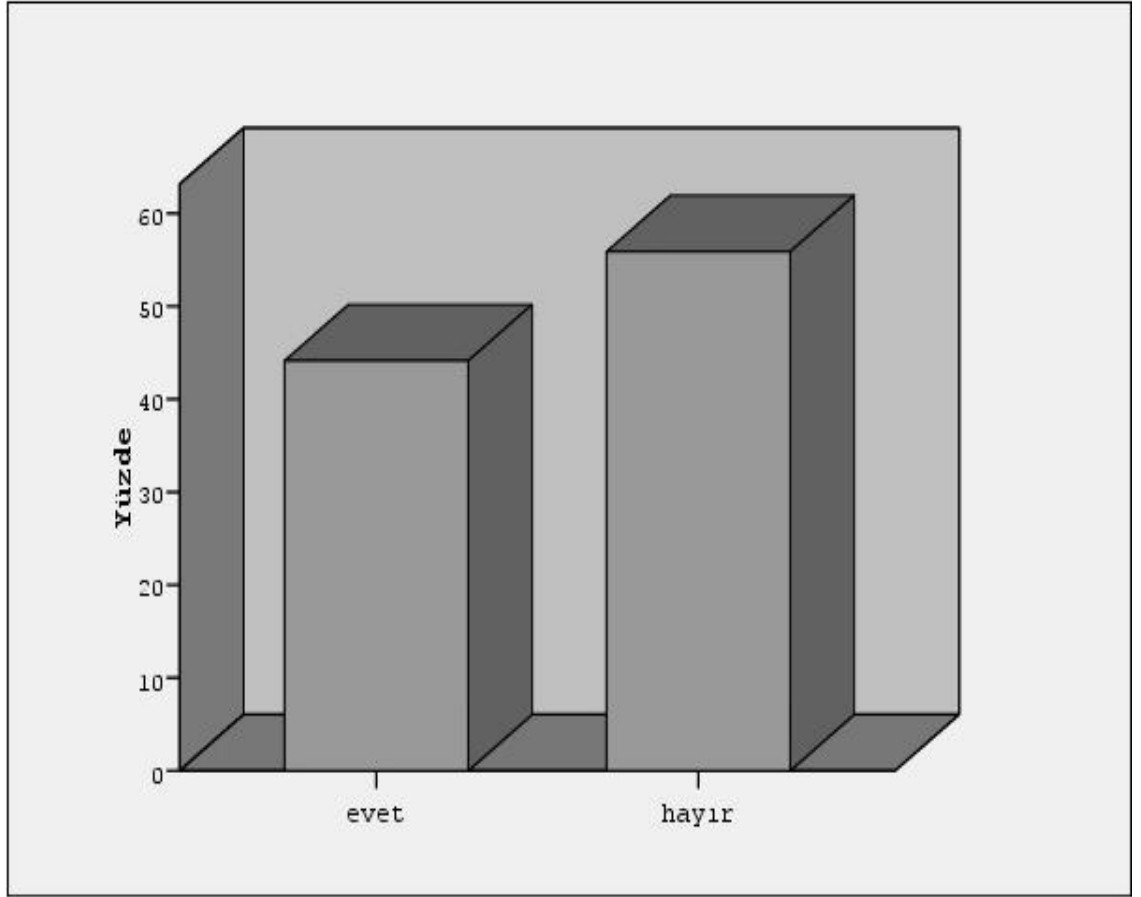

Soru 15. “Yangın halinde tavana yakın dururum ki oksijen miktarı yukarı bölgelerde daha fazladır” sorusuna 169 kişi (%43,9) evet derken, 214 kişi (%55,6) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.22; Grafik 4.22).

Tablo 4.22. Soru.15

	FREKANS	YÜZDE
Evet	169	43,9
Hayır	214	55,6
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.22. Soru.15

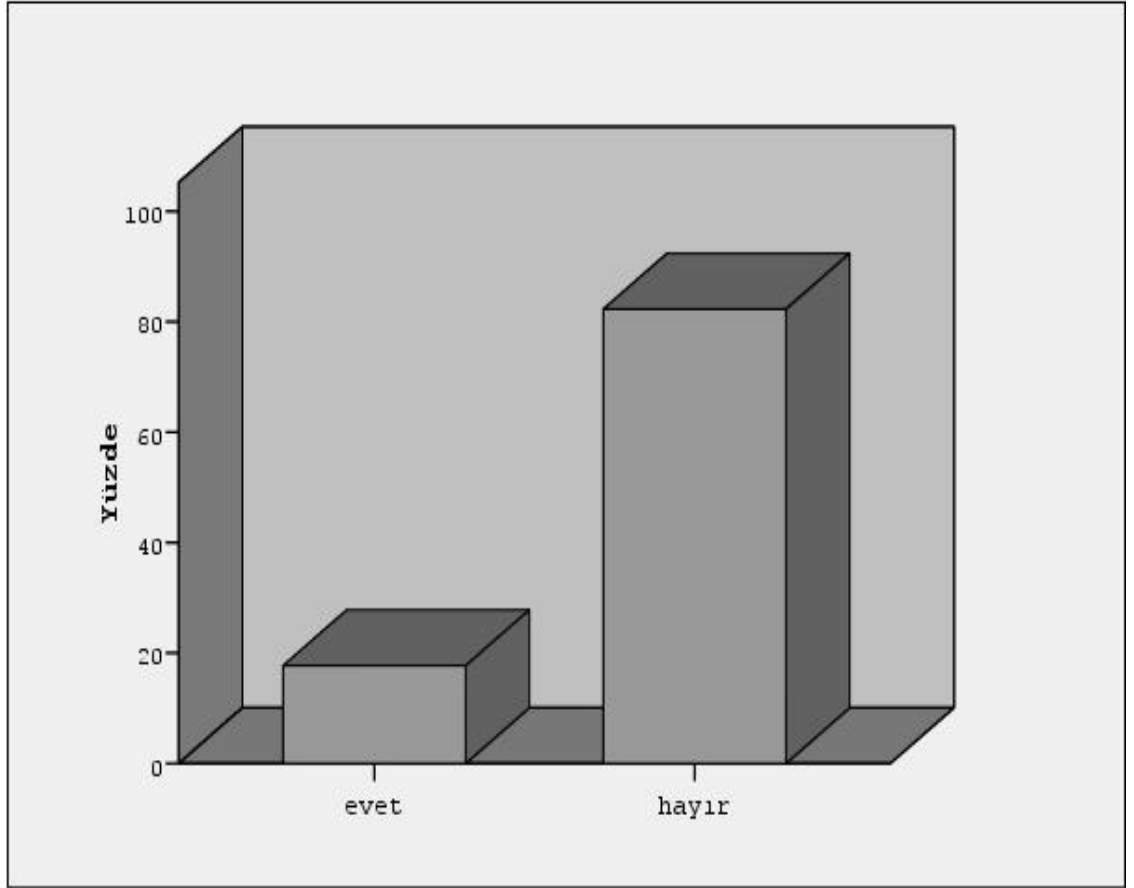

Soru 16. “Elektrik aksamında bir yangın varsa üzerine su dökmek az da olsa işe yarar” sorusuna 68 kişi (%17,7) evet derken, 316 kişi (%82,1) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.23; Grafik 4.23).

Tablo 4.23. Soru.16

	FREKANS	YÜZDE
Evet	68	17,7
Hayır	316	82,1
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.23. Soru.16

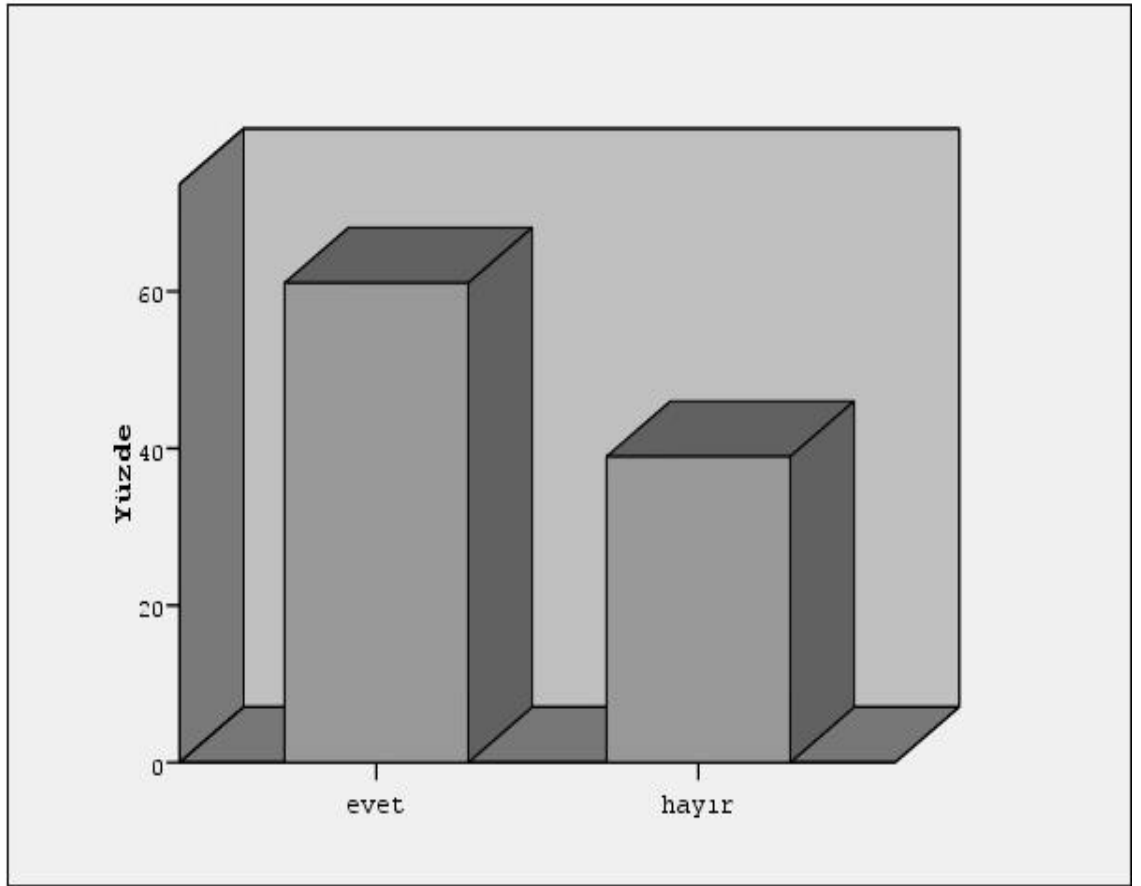

Soru 17. “Elbiselerim alev alırsa ilk önce onları çıkarmaya çalışırım” sorusuna 232 kişi (%60,3) evet derken, 148 kişi (%38,4) hayır demiştir ve 5 kişi (%1,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.24; Grafik 4.24).

Tablo 4.24. Soru.17

	FREKANS	YÜZDE
Evet	232	60,3
Hayır	148	38,4
Cevap yok	5	1,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.24. Soru.17

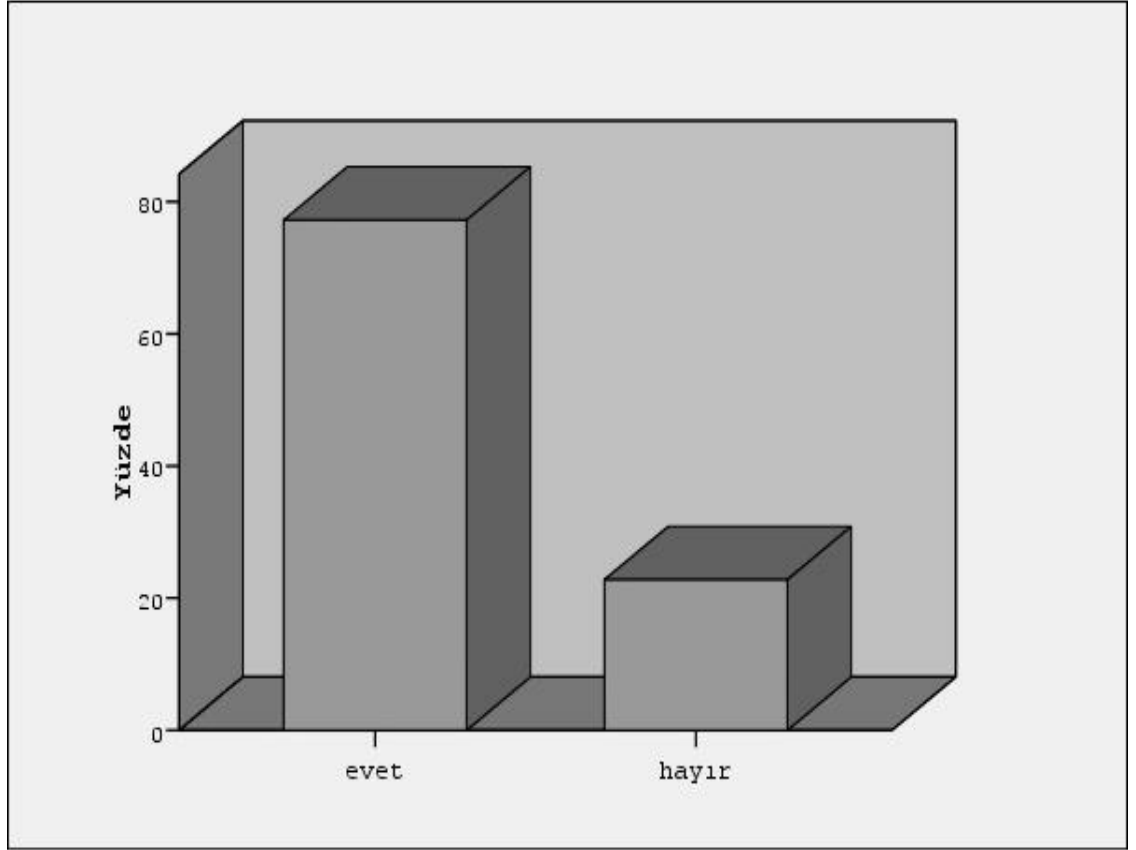

Soru 18. “Acil durum telefon numaralarının çok büyük bir kısmını ezbere biliyorum” sorusuna 295 kişi (%76,6) evet derken, 87 kişi (%22,6) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.25; Grafik 4.25).

Tablo 4.25. Soru.18

	FREKANS	YÜZDE
Evet	295	76,6
Hayır	87	22,6
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.25. Soru.18

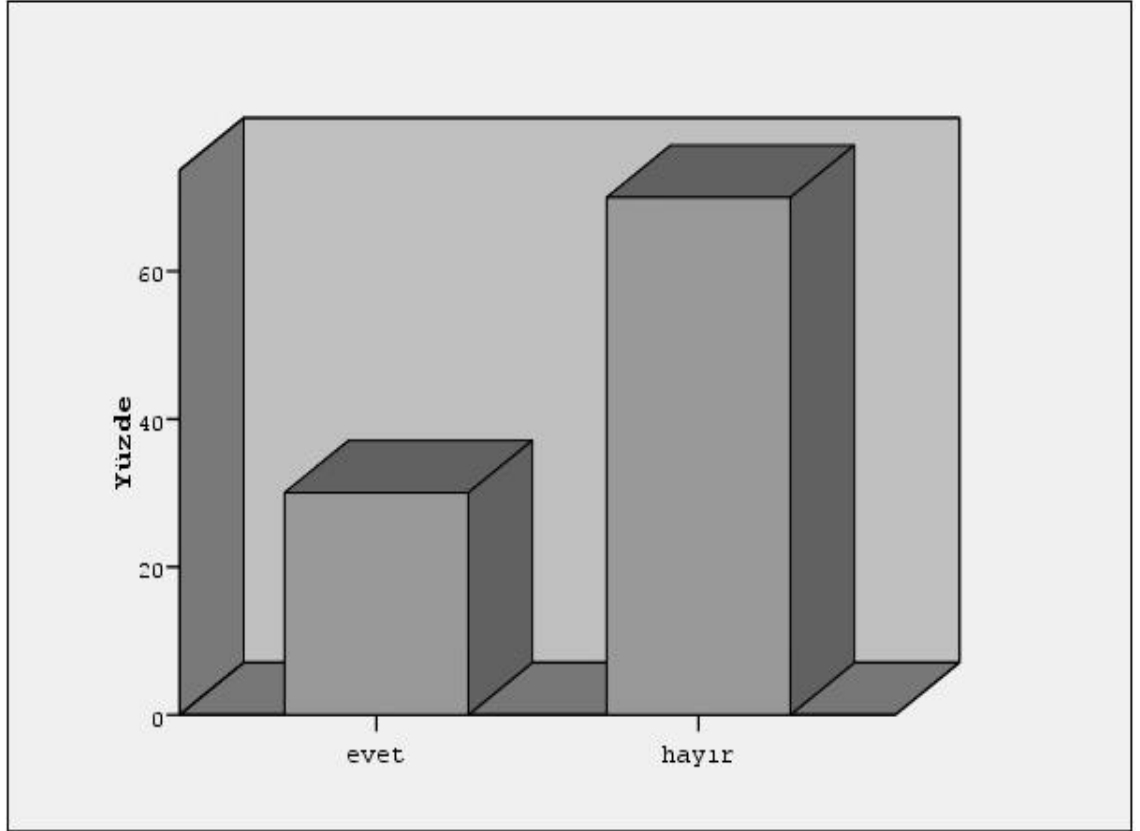

Soru 19. “Evimde afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan su ve konserve gıda bulundururum” sorusuna 115 kişi (%29,9) evet derken, 268 kişi (%69,6) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.26; Grafik 4.26).

Tablo 4.26. Soru.19

	FREKANS	YÜZDE
Evet	115	29,9
Hayır	268	69,6
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.26. Soru.19

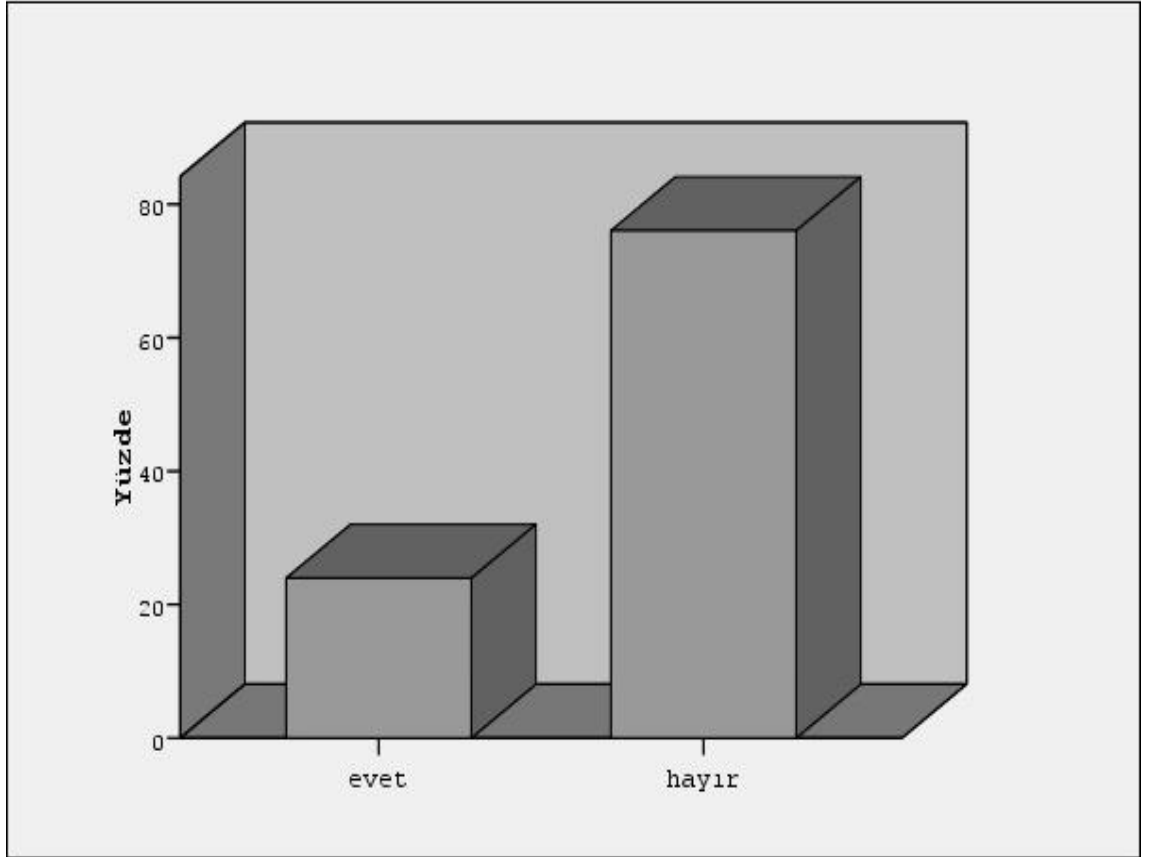

Soru 20. “Evimde afet çantam vardır” sorusuna 92 kişi (%23,9) evet derken, 292 kişi (%75,8) hayır demiştir ve 1 kişi (%0,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.27; Grafik 4.27).

Tablo 4.27. Soru.20

	FREKANS	YÜZDE
Evet	92	23,9
Hayır	292	75,8
Cevap yok	1	0,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.27. Soru.20

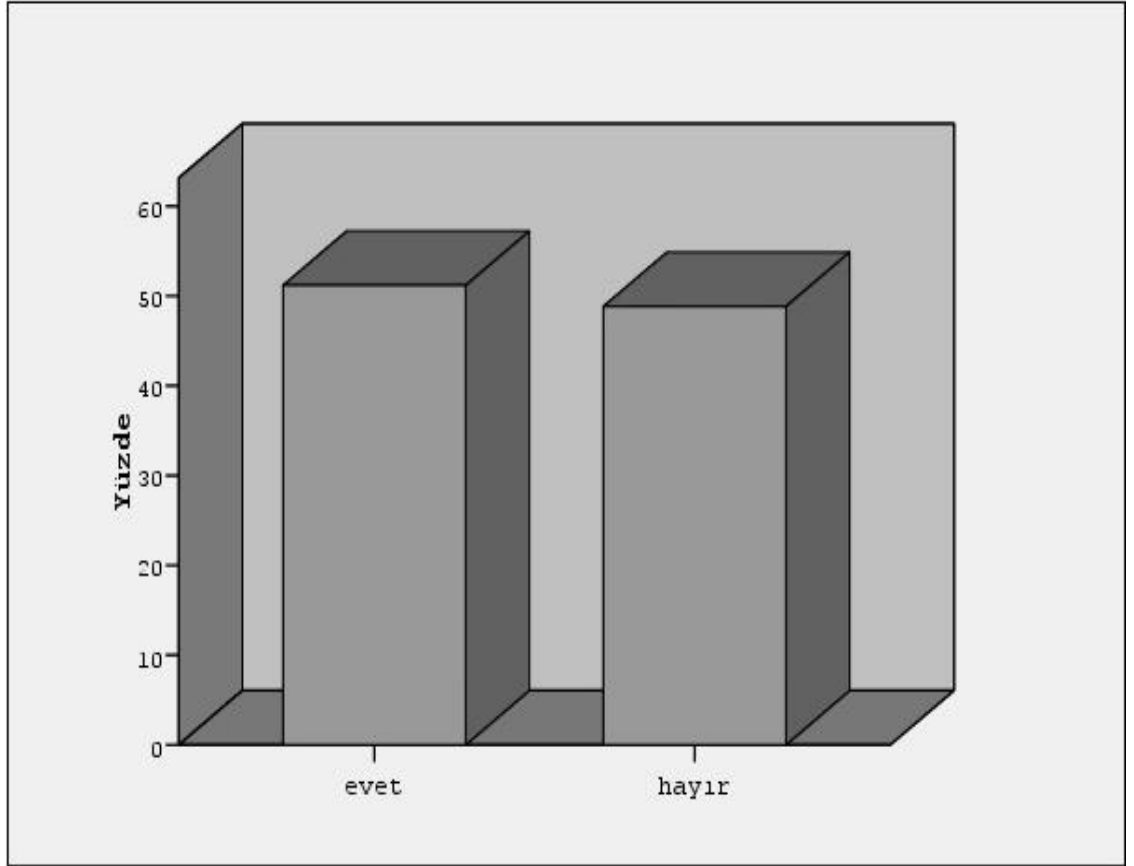

Soru 21. “İlk yardım müdahalesi konusunda bilgiliyim” sorusuna 196 kişi (%50,9) evet derken, 187 kişi (%48,6) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.28; Grafik 4.28).

Tablo 4.28. Soru.21

	FREKANS	YÜZDE
Evet	196	50,9
Hayır	187	48,6
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.28. Soru.21

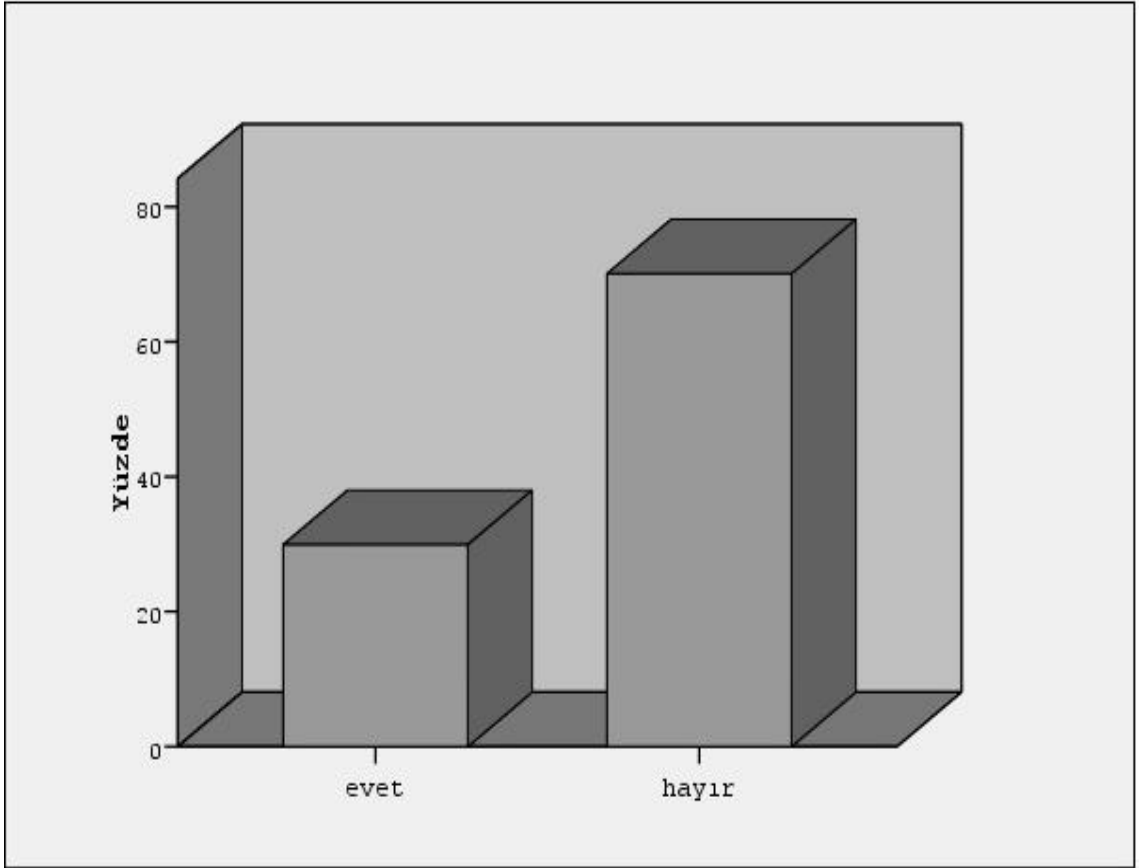

Soru 22. “Temel afet bilgisi eğitimi aldım” sorusuna 114 kişi (%29,6) evet derken, 267 kişi (%69,4) hayır demiştir ve 4 kişi (%1,0) cevap vermemiştir (Tablo 4.29; Grafik 4.29).

Tablo 4.29. Soru.22

	FREKANS	YÜZDE
Evet	114	29,6
Hayır	267	69,4
Cevap yok	4	1,0
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.29. Soru.22

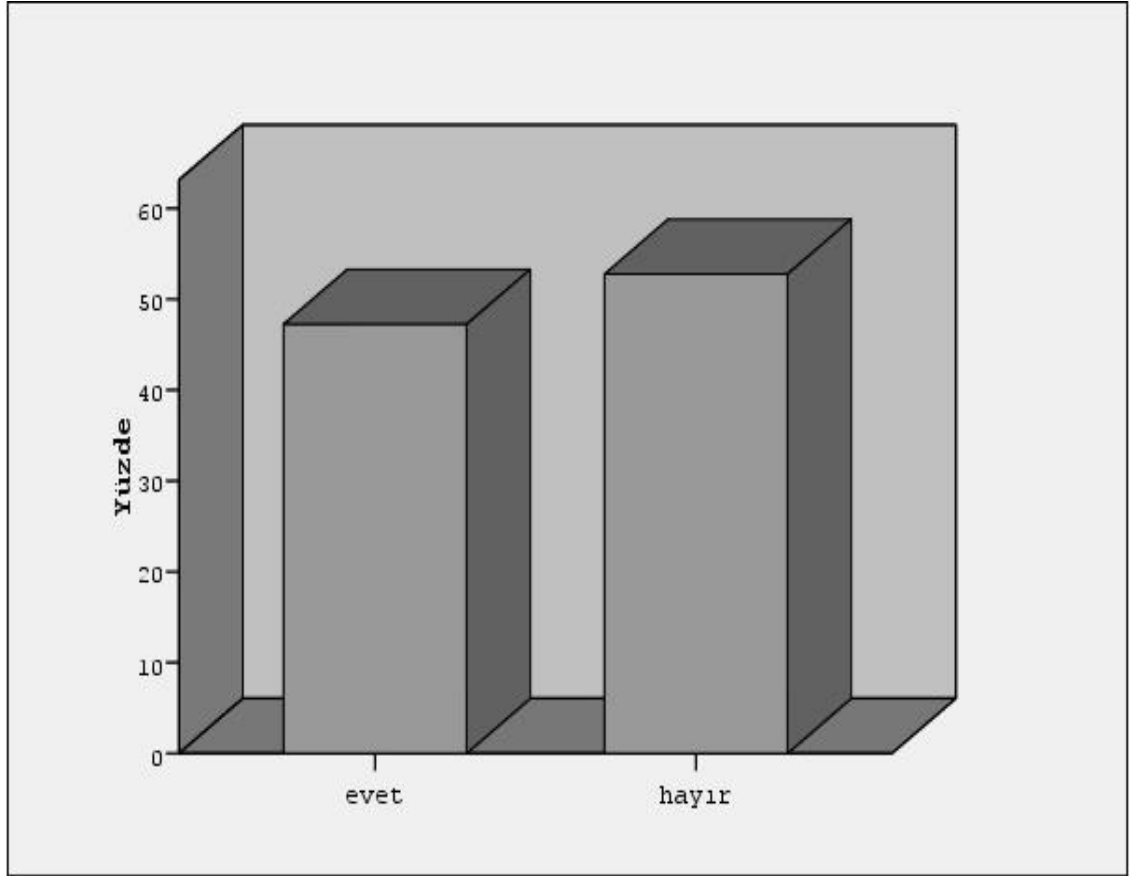

Soru 23. “Afet sinyali uyarı ses ve görsellerini biliyorum” sorusuna 180 kişi (%46,8) evet derken, 201 kişi (%52,2) hayır demiştir ve 4 kişi (%1,0) cevap vermemiştir (Tablo 4.30; Grafik 4.30).

Tablo 4.30. Soru.23

	FREKANS	YÜZDE
Evet	180	46,8
Hayır	201	52,2
Cevap yok	4	1,0
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.30. Soru.23

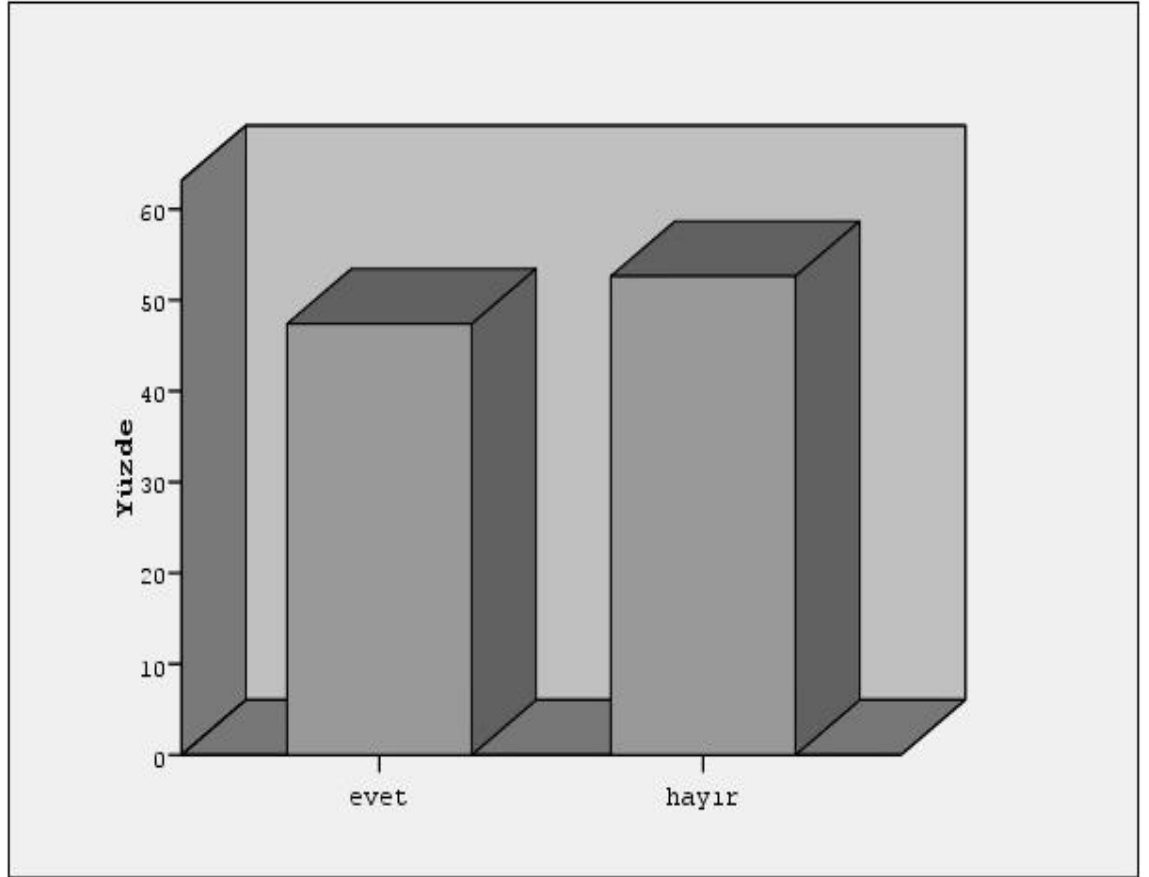

Soru 24. “Fırtınalı ve yıldırımli havada arabada durmaktansa dışarıda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim” sorusuna 181 kişi (%47,0) evet derken, 201 kişi (%52,2) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.31; Grafik 4.31).

Tablo 4.31. Soru.24

	FREKANS	YÜZDE
Evet	181	47,0
Hayır	201	52,2
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.31. Soru.24

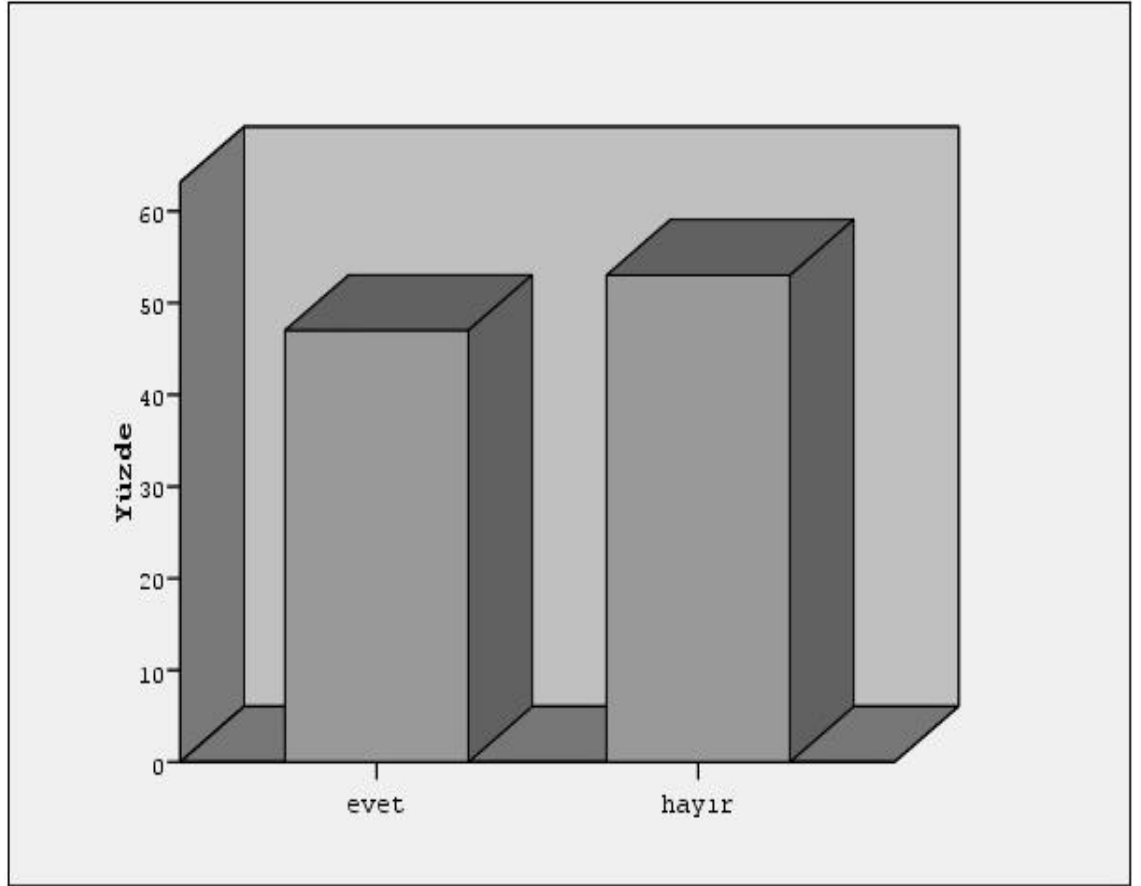

Soru 25. “Yangın ve gaz zehirlenmesine karşı soba ve gaz boru hatlarını sabitledim” sorusuna 180 kişi (%46,8) evet derken, 203 kişi (%52,7) hayır demiştir ve 2 kişi (%0,5) cevap vermemiştir (Tablo 4.32; Grafik 4.32).

Tablo 4.32. Soru.25

	FREKANS	YÜZDE
Evet	180	46,8
Hayır	203	52,7
Cevap yok	2	0,5
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.32. Soru.25

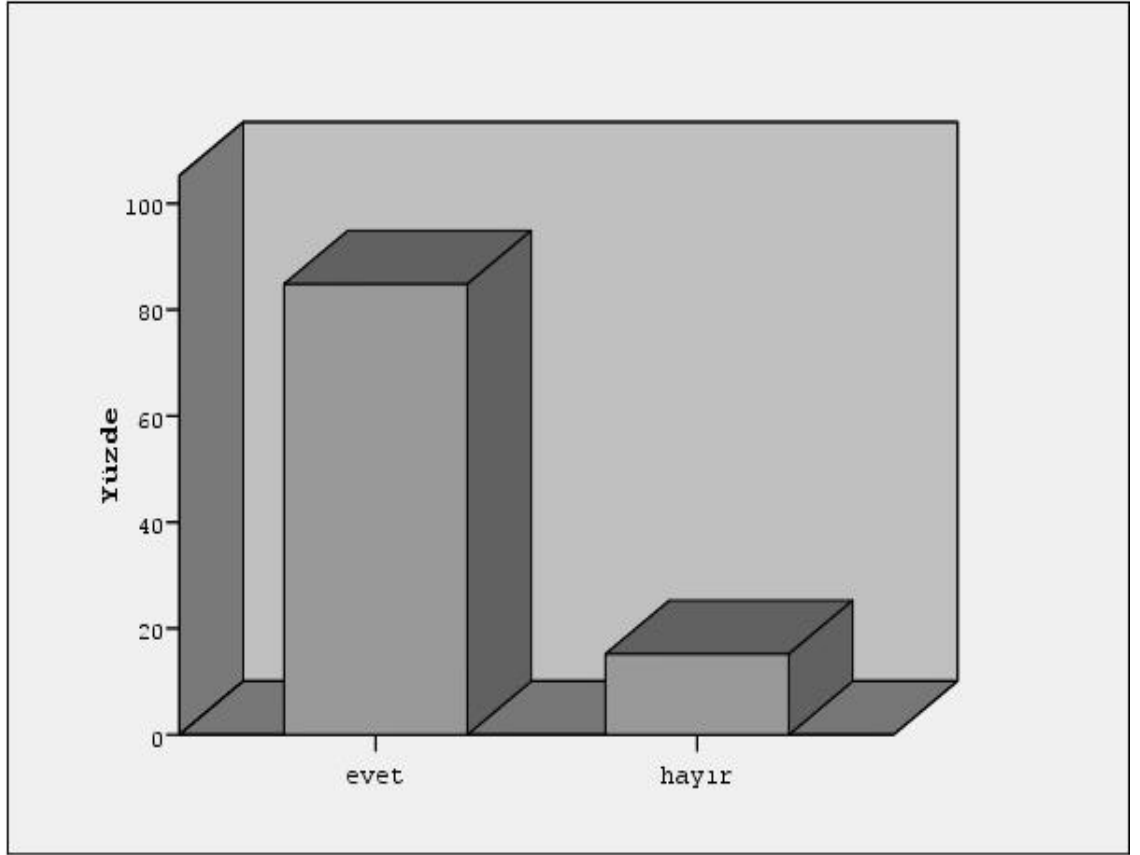

Soru 26. “Evimdeki elektrik, gaz ve su vanalarının nasıl kapanacağını biliyorum” sorusuna 324 kişi (%84,2) evet derken, 58 kişi (%15,1) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.33; Grafik 4.33).

Tablo 4.33. Soru.26

	FREKANS	YÜZDE
Evet	324	84,2
Hayır	58	15,1
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.33. Soru.26

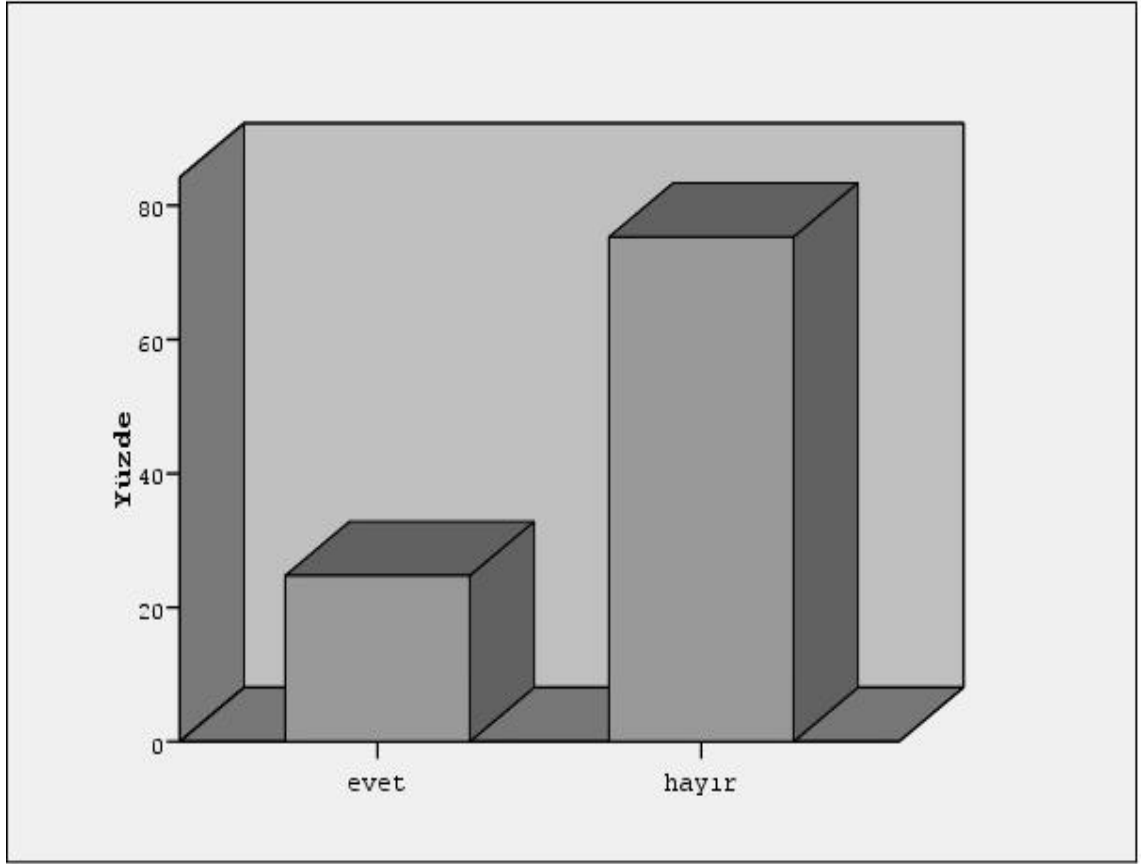

Soru 27. “Önemli evraklarımın birer kopyasını çıkarıp yakın bir akrabama veya güvenli bir bölgeye gönderdim” sorusuna 94 kişi (%24,4) evet derken, 286 kişi (%74,3) hayır demiştir ve 5 kişi (%1,3) cevap vermemiştir (Tablo 4.34; Grafik 4.34).

Tablo 4.34. Soru.27

	FREKANS	YÜZDE
Evet	94	24,4
Hayır	286	74,3
Cevap yok	5	1,3
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.34. Soru.27

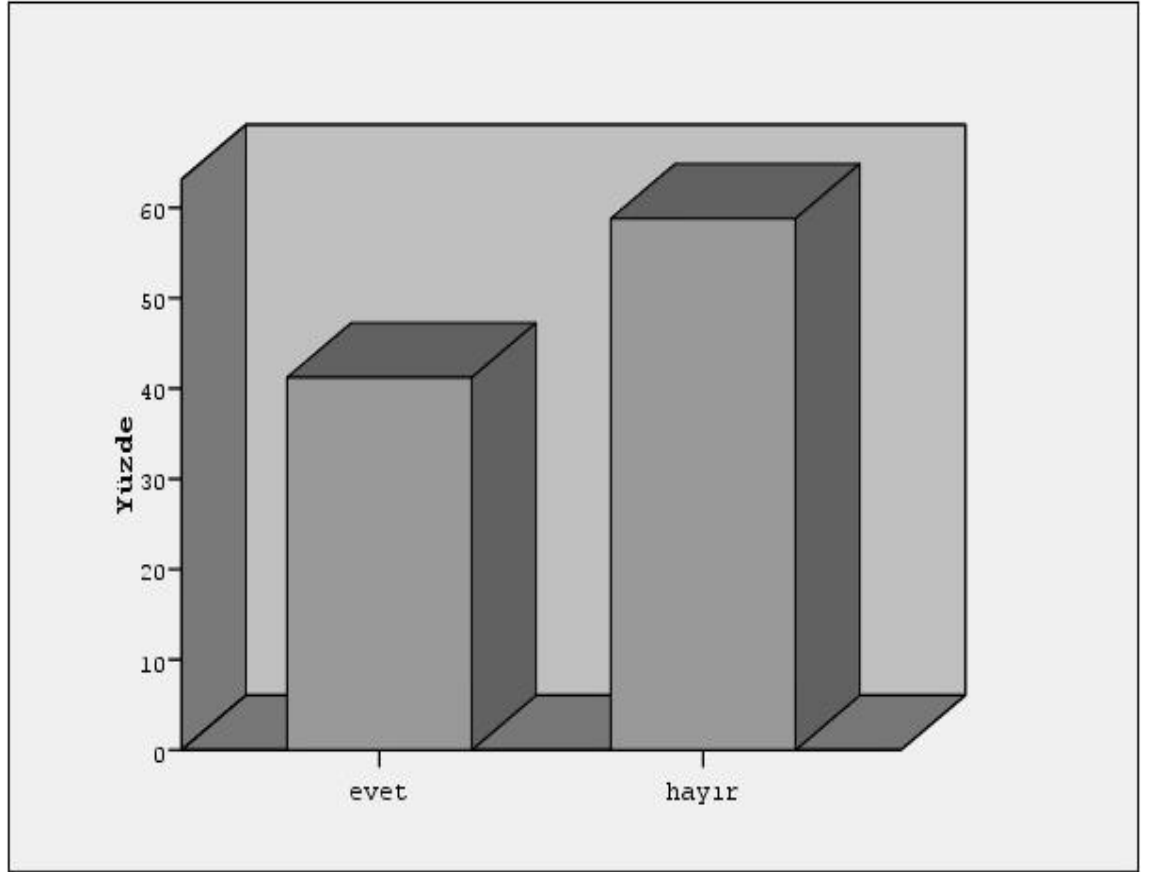

Soru 28. “Afetlere karşı sigorta seçeneğini kullanıyorum” sorusuna 157 kişi (%40,8) evet derken, 224 kişi (%58,2) hayır demiştir ve 4 kişi (%1,0) cevap vermemiştir (Tablo 4.35; Grafik 4.35).

Tablo 4.35. Soru.28

	FREKANS	YÜZDE
Evet	157	40,8
Hayır	224	58,2
Cevap yok	4	1,0
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.35. Soru.28

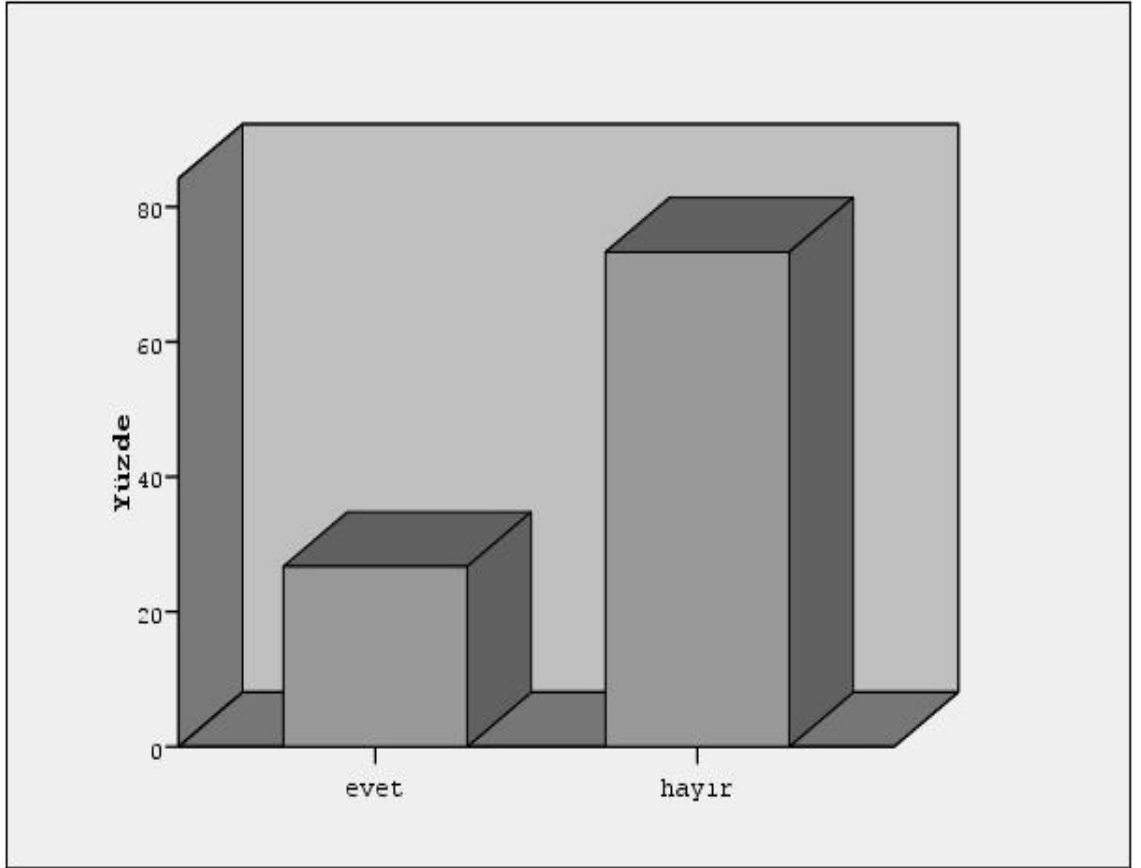

Soru 29. “Hızla akan su köprülerinin üzerinde su seviyesi köprüye yakın olsa da geçerim” sorusuna 102 kişi (%26,5) evet derken, 280 kişi (%72,7) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.36; Grafik 4.36).

Tablo 4.36. Soru.29

	FREKANS	YÜZDE
Evet	102	26,5
Hayır	280	72,7
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.36. Soru.29

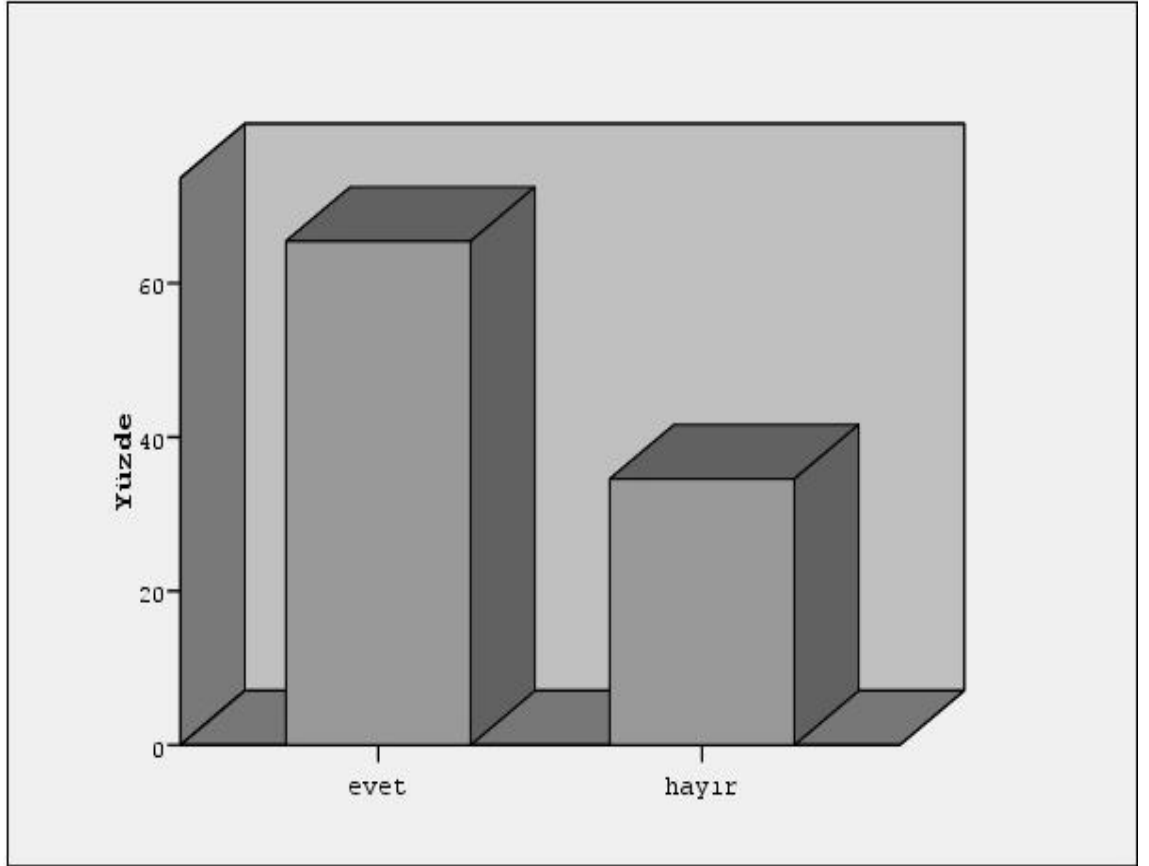

Soru 30. “Eğer yolda su miktarı az ise o yoldan arabayla geçerim” sorusuna 250 kişi (%64,9) evet derken, 132 kişi (%34,3) hayır demiştir ve 3 kişi (%0,8) cevap vermemiştir (Tablo 4.37; Grafik 4.37).

Tablo 4.37. Soru.30

	FREKANS	YÜZDE
Evet	250	64,9
Hayır	132	34,3
Cevap yok	3	0,8
TOPLAM	385	100,0

Grafik 4.37. Soru.30

Tablo 4.38. Genel Tablo

		EVET	HAYIR
1	Türkiye'nin bazı bölgelerinin depremde yüksek risk düzeyinde olmasına rağmen genel anlamda ülkemiz deprem bölgesi değildir.	42,3	57,4
2	Deprem anında hemen evden dışarıya çıkmaya çalışırım.	56,9	42,6
3	Deprem anında pencereye ve balkona yakın dururum ki erkenden çıkabileyim.	31,4	68,3
4	Deprem sonrasında binalar hasarlı bile olsa içine girer insanları kurtarmaya çalışırım.	46,2	53,5
5	Deprem anında büyük ve sağlam bir eşyanın altına girmem çünkü beni ezabilir.	52,7	46,8
6	Enkaz altında kalırsam bütün gücümle ve devamlı şekilde bağırırım ki beni duyup yardım etsinler.	75,1	24,7
7	Oturduğum eve depreme dayanıklılık testini yaptırdım.	41,8	57,4
8	Deprem anında uygulayacak bir planım var.	34,8	63,6
9	Oturduğum binanın inşaat standartlarına uygun yapıp yapılmadığını biliyorum.	47,3	52,2
10	Evimde yüksek ve ağır mobilyaları ve beyaz eşyayı duvara sabitledim.	35,5	65,7
11	Evimde tehlike oluşturabilecek durumlar hakkında daha önce bir uygulamada bulundum.	25,5	74,5
12	Yangın durumunda ne yapacağımı çok iyi biliyorum.	56,4	43,1
13	Yangın söndürücüyü kullanmayı biliyorum.	62,3	37,4
14	Evimde yangın söndürücü var.	24,4	75,3
15	Yangın halinde tavana yakın dururum ki oksijen miktarı yukarı bölgelerde daha fazladır.	43,9	55,6
16	Elektrik aksamında bir yangın varsa üzerine su dökmek az da olsa işe yarar.	17,7	82,1
17	Elbiselerim alev alırsa ilk önce onları çıkarmaya çalışırım.	60,3	38,4
18	Acil durum telefon numaralarının çok büyük bir kısmını ezbere biliyorum.	76,6	22,6
19	Evimde afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan su ve konserve gıda bulundururum.	29,9	69,6
20	Evimde afet çantam vardır.	23,9	75,8
21	İlk yardım müdahalesi konusunda bilgiliyim.	50,9	48,6
22	Temel afet bilgisi eğitimi aldım.	29,6	69,4
23	Afet sinyal uyarı ses ve görsellerini biliyorum.	46,8	52,2
24	Fırtınalı ve yıldırımlı havada arabada durmaktansa dışarıda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim.	47,0	52,2
25	Yangın ve gaz zehirlenmesine karşı soba ve gaz boru hatlarını sabitledim.	46,8	52,7
26	Evimdeki elektrik, gaz ve su vanalarının nasıl kapanacağını biliyorum.	84,2	15,1
27	Önemli evraklarımın birer kopyasını çıkarıp yakın bir akrabama veya güvenli başka bir bölgeye gönderdim.	24,4	74,3
28	Afetlere karşı sigorta seçeneğini kullanıyorum.	40,8	58,2
29	Hızla akan su köprülerinin üzerinde su seviyesi köprüye yakın olsa da geçerim.	26,5	72,7
30	Eğer yolda su miktarı az ise o yoldan arabayla geçerim.	64,9	34,3

Size göre kadere inanan bir insan nasıl bir tutum içinde olmalıdır?

(%17,9) İnsan akıllı, şuurlu ve irade sahibi bir varlıktır. Bu sebeple kendi kaderini tamamen kendisi çizer.

(%62,3) İnsan kendisine verilen akıl ve irade sayesinde kaderine bir miktar yön verebilir. Ama yine de elinde olmayan bazı hususlar vardır.

(%18,2) İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın alınına yazılmış olan kaderini değiştiremez.

4.3.Kader İnancı ile Afet Bilinci Arası İlişki Analizi

Kader inancı ile afet bilinci arasındaki ilişki analizi Ki kare analizi vasıtasıyla yapılmış olup bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.39. Çapraz tablo (s3)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	72.2	27.8
	Hem kendi hem kader belirler	24.3	75.7
	Sadece kader belirler	35.7	64.3

Pearson Ki Kare: 20.044; sd:2; p:0.000

Afet bilincinin 3. sorusu olan “Deprem anında pencereye ve balkona yakın dururum ki erkenden çıkabileyim” sorusuna insanın kaderini sadece kendi belirler şeklindeki kader inancına sahip olanlar evet derken diğer kader inancı çeşitlerine sahip olanlar hayır demektedirler.

Tablo 4.40. Çapraz Tablo (s12)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	39.1	60.9
	Hem kendi hem kader belirler	60.3	39.7
	Sadece kader belirler	60.9	39.1

Pearson Ki Kare: 10.374; sd:2; p:0.006

Afet bilincinin 12. sorusu olan “Yangın durumunda ne yapacağımı çok iyi biliyorum” sorusuna insanın kaderini sadece kendi belirler şeklindeki kader inancına sahip olanlar hayır derken diğer kader inancı çeşitlerine sahip olanlar evet demektedirler.

Tablo 4.41. Çapraz tablo (s13)

Kader görüşü		Evet	Hayır
	Sadece kendi belirler	37.8	62.2
	Hem kendi hem kader belirler	65.0	35.0
	Sadece kader belirler	68.1	31.9

Pearson Ki Kare: 7.901; sd:2; p:0.019

Afet bilincinin 13. sorusu olan “Yangın söndürücüyü kullanmayı biliyorum” sorusuna insanın kaderini sadece kendi belirler şeklindeki kader inancına sahip olanlar hayır derken diğer kader inancı çeşitlerine sahip olanlar evet demektedirler.

Yapılan Ki kare analizleri sonucunda Afet bilinci ile ilgili toplam 30 maddenin sadece bu 3 maddesinde kader inancı farkına göre bir değişiklik bulunmuş olup, diğer sorulara verilen cevaplar kader inancı türlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu üç soruya verilen cevaplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasına rağmen genel anlamda diğer sorular göz önüne alındığında afet bilincinin kader inancı türlerine göre bir değişiklik göstermediği sonucuna varılmıştır, yani hipotezimiz reddedilmiştir.

TARTIŞMA

Ülkemiz afet potansiyeli yüksek bir bölgededir. Doğal ve doğal olmayan afetlerin hemen hemen çoğuna bulunduğu jeopolitik konum ve yer yapısı dolayısı ile maruz kalmaktadır. Böylesi yüksek riskin olduğu bölgelerde yaşayan toplumun bu risklerle birey olarak tek başlarına başa çıkmalarını beklemek iyimserlik olur. Toplumsal bir bilinç ve devlet eliyle yapılacak eğitim ve önlem faaliyetleri ile riskleri ve maruziyeti azaltmak, afet etkilerini minimize etmek ve üstesinden gelmek için afet bilincinin devlet ve birey entegrasyonu ile aşılması umulmaktadır. Burada birey olarak bizlere afet bilincine sahip olmak, her an bir afetle karşılaşabileceğimizin farkında olmak ve buna göre tedbir ve önlem almak düşmektedir.

Yapılan bu çalışma Gümüşhane özelinde incelenmiş olup bireylerin afetlere karşı bakış açıları ile inanç ve tutumları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ankete katılan 385 kişiden 6 kişi kader inancı ile ilgili görüş vermekten kaçınmış geri kalan 379 kişi ise görüşünü bildirmiştir. Çıkan sonuçlara göre ise % 62,3'ü kader inancını hem insan iradesi hem de Allah'ın iradesinin birlikte olduğunu belirtmişlerdir. O halde insanların kendi iradelerinden de sorumlu olduğunu ve sadece kendi dışı bir iradenin hâkim olmadığı bilincindedirler.

Türkiye'de çoğu bölgenin deprem riski yüksek olmasına rağmen ankete katılanların yarıya yakını (%42,3) maalesef bu bilincin farkında değildir. Zira Gümüşhane merkez ve ilçelerinde şüana kadar yüksek dereceli bir deprem olmaması bu inancın oluşmasında etken olduğunu düşündürmektedir. Fakat şüana kadar depremin yıkıcı etkilerinin görülmediği bu bölgede şiddetli depremin olmayacağı ya da I. derece deprem riski taşıyan civar illerde yaşanabilecek yıkıcı bir depremin kenti etkileyerek mağdur etmeyeceği düşüncesine sahip olunmamalıdır.

Gümüşhane ilinde yaşanan ve hissedilen depremlerde can ve mal kaybı yaşanmaması bölge insanlarında depreme karşı bilinç düzeyini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Şöyle ki deprem anında bireyin kendini dışarı çıkarmaya çalışma oranı % 56,9 iken pencere ve balkona yakın durma tercihi % 31,4'tür. Ayrıca deprem sırasında kişilerin kendilerini korumak için büyük bir eşyanın altına sığınma tercihi ise %46, 8'dir.

Göçük altında devamlı ve yüksek sesle bağırarak insanın vücut enerjisini azaltır ve dayanıklılığını zayıflatır. Bunun yerine belli aralıklarla vücudumuzda ki enerjiyi de israf etmeyecek düzeyde yardım istemek daha faydalı olacaktır. Ama ne yazık ki bununla ilgili soruya kişilerin %75,1'i devamlı ve yüksek sesle bütün gücümle bağırırım seçeneğini işaretlemişlerdir. Bu da demek oluyor ki kişilerin, arama-kurtarma ekiplerinin enkaza ulaşınca dek geçen sürede tüm güçlerini kaybedecekleri ve kurtarma ekibine seslerini duyuramama durumunun oluşabileceğini gösteriyor.

Depremde can kaybı büyük çoğunlukla ikamet edilen binanın çökmesiyle altta kalma sonucu ezilme ya da göçük altında oksijensiz kalma sonucu oluşmaktadır. Bu bağlamda oturulan binanın sağlamlığı ve zemin yapısı önem kazanmaktadır. Oturduğumuz binanın standartlara uygunluğu ile zemin yapısının durumunun nasıl olduğu gibi testlerin yapıp yapılmadığını bilmek ikamet tercihimizi şekillendirebilir. Çünkü zemin yapısı zayıf olan alanda çok sağlam bina yapılsa bile bina çökebilir. Ayrıca zeminin eğimli olduğu yerlerde depremin ikincil etki olarak heyelanı beraberinde getirerek binanın zemin üzerinde hareketine neden olarak yıkılmasına yol açma durumu vardır. Özellikle Gümüşhane il merkezinde de eğimli arazilerde inşa edilen yapılar bu risk grubundadır. Yapılan ankette çıkan sonuçlarda ise ne yazık ki bu bilincin olmadığı görülmüştür. Oturduğu eve dayanıklılık testi yaptırmayanlar % 57,4'ü oluştururken ikamet edilen binanın standartlara uygun şekilde yapıldığını bilen % 47,3'tür. O halde ankete katılanların yarıya yakını oturduğu evin durumundan bihaberdir. Öte yandan deprem anında bir planı olan sadece %34,8 ve yıkılabilecek yüksek ve ağır eşyalarını ise duvara sabitleyen %35,5'tir. Bu çıkan sonuçlar kişilerin bilinç düzeylerinin düşük olduğunun ve tedbirsizliğinin bir göstergesidir.

Hayatta her an bir tehlike ile karşı karşıya kalınabilir. Ancak bizim alacağımız tedbir tehlikelerden korunmamıza ve hayatta kalmamıza yardımcı olacaktır. İnsanlar tatbikat yaparak maruz kalınabilecek afetlere karşı hazırlıklı olarak bilinçlendirilmelidirler. Japonya'da düzenli olarak deprem tatbikatları yapılmaktadır ve bu tatbikatlar ile halkta bilinç düzeyi devamlı sıcak tutularak doğru tercihler yapması sağlanmaktadır. Aynı zamanda zeminlerine uygun kendi standartlarını karşılayan binalar yaparak yaşanan sekiz şiddetinde bir depremden bile Japonlar çok az hasarla kurtulabilmektedirler. Fakat ülkemizde yaşanan daha düşük şiddetli bir depremde tedbirsiz yaşadığımız ve gereken bilince sahip olmadığımız için yüzlerce ve binlerce

insanımız hayatını kaybetmektedir. Gelişen teknolojiyi doğru kullanırsak ve gerekli çalışmaları yaparsak Japonya ya da ABD gibi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi daha az kayıplar verebiliriz.

İnsanların çoğunun hayatları kapalı alanlarda geçmektedir. Bu yüzden bulunduğumuz binanın durumu önem kazanmaktadır. Evimizde tehlike oluşturabilecek durumlara hazırlıklı olmak için bazı uygulamalarda bulunmak hayatta kalma ihtimalimizi arttırabilir. Fakat ankete katılan 385 kişiden 287'si (% 74,5) bu çeşit bir uygulamalarının olmadığı yönünde görüş bildirerek ne kadar rahat yaşadığımızı göstermişlerdir.

Yangın önlenabilir ya da etkileri azaltılabilir bir olaydır. Bu yüzden yangın durumunda ne yapılacağını iyi bilmek gereklidir. Yangına sebebiyet verecek unsurlardan ya da yangını daha da arttıracak uygulamalardan kaçınırsak yaşanacak kayıpları azaltabilir hatta önleyebiliriz. Ankete katılanların %43,1'i yangın durumunda ne yapılacağını bilmemektedir. Bildiklerini iddia edenlerin oranı ise %56,4'tür. Ancak elbiseleri alev alanların ilk önce elbisesini çıkarma gayreti ise % 60,3'tür. Elbiselerin alev alması durumunda ilk önce onları çıkarma gayreti yanlış bir uygulamadır. Çünkü yanan elbiselerin çıkarılırken vücudumuzun diğer bölgeleri özellikle baş bölgesinde bulunan organlarımızın yanma riski vardır. Öncelikle battaniye, palto gibi vücudu örtecek, alevin hava ile temasını kesecek materyaller ile insan vücudun sarılması ya da yakında varsa toprak, su, yangın söndürücü gibi unsurları kullanmalıdır. Yangın söndürücünün nasıl kullanılacağını bilenler ise %62,3'tür ve evlerinde yangın söndürücü olanların oranı da sadece %24,4'tür. Elektrik aksamında yangın çıkması halinde üzerine suyun dökülmeyeceğinin farkında olanlar ise % 82,1'dir ve bu olayda bilinç düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak bu bilinç düzeyi, yangın esnasında tavana yakın durma sorusunda gösteremeyerek hayır cevabı veren kişi oranı %55,6'da kalmıştır. Yangın sonucu oluşan duman yukarı doğru yükselerek oksijen miktarını azalttığı için üst katlarda bulunmak zehirlenme olayını arttırmaktadır. Bu yüzden yukarı taraflarda bulunma durumundan sakınılması gereklidir.

Hayatta tedbirli olmalıyız. Bir olay başa gelmedi diye asla başa gelmeyecek diye bir kaide yoktur. Birey olarak afet ile ilgili bilgi birikimimizi edinmek ve eğitimimizi almak daha doğru bir davranıştır. Afete maruz kaldığımızda belli bir süre yaşamımızı sürdürecektik kadar evimizde fazladan yiyecek ve içecek bulundurmak afet bilinci

içerisinde bir davranış olur. Gerekli sağlık malzemeleri bulundurmak ve ilk yardım konusunda bilgili olmak afet durumunda yaşam süremizi arttırabilecek diğer unsurlardır. Ayrıca afet uyarı ses ve görselleri de insanların tedbir almasına olanak sağlayan uyarıcılardır. Bunların bilinmesi ve nasıl davranışta bulunması gerektiği öğrenilmelidir. Çünkü afetin kendisi değil sonucu kayıp yaşatmaktadır. Sonucundan ne kadar etkileneceğimizden bizim önlem, bilgi ve çalışmalarımız belirleyici olacaktır. Ankete katılanların %69,6'sının afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan gıda malzemesi stoklamadığı, %75,8'inin sağlık ve yardım çantasını bulundurmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca % 48,6'sının ilk yardım konusunda bilgisi olmadığı, %69,4'ünün temel afet eğitimi almadığı, %52,2'sinin afet sinyal ses ve görsellerini bilmediği ve %22,6'sının ise acil durum telefon numaralarını bilmediği saptanarak ne kadar tedbirsiz ve afet bilincinden uzak olduğumuz gözler önüne serilmiştir.

Sel olayı can ve mal kaybına sebebiyet veren bir afettir. Nehir sularının miktarlarının artarak taşkınlara sebebiyet vermesi seli daha da tehlikeli hale getirir. Bu yüzden nehirlerin ıslahı ve suyun taşmasını önleyecek yapıların yapılması gerekmektedir. Nehir üzerlerine kurulmuş köprülerde su seviyesi köprüye yakın seviyelere çıkabilir. Bu yüzden köprünün suyun kuvvetinden dolayı direnci kırılıp yıkılma tehlikesi olabilir. Nitekim Mart ayında Samsun'un Çarşamba ilçesinde köprüyü yıkan sel sularından dolayı köprüden geçiş esnasında nehre düşen araçtaki kişiler çevredeki vatandaşlar tarafından kurtarılmıştı. Yapılan ankete katılanların %72,7'si su seviyesi köprüye yakın olsa bile geçmem demiştir. Ancak yolda su miktarı az olsa geçirim diyenler %64,9'dur. Su seviyesi az olan fakat asfaltı gözükmeyen yoldan geçmek tehlikeli olabilir. Yolda olan bir çukuru ya da tehlikeyi göremeyebiliriz.

Yıldırımlı havada düşecek şimşeklerden korunmak için ağaç altında durmak yanlış bir önlemdir. Çünkü ağaçlar yıldırımı çeker. Aynı şekilde yüksek alanlarda bulunmakta yıldırıma maruz kalma riski oluşturabilir. Araç ile seyahat halinde araç için durmak daha güvenli bir önlemdir. Çünkü aracın tekerlekleri lastik olduğu için toprakla elektriklenme temasını kesmektedir. Ankette, fırtınalı ve yıldırımlı havada arabada durmaktansa dışarda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim diyenler %47'dir.

Ülkemizde yaşanan afetlerde can kaybı yanında yüksek miktarda maddi kayıpta yaşanmaktadır. Bu da hem birey olarak hem de devlet olarak ekonomik kayıpların yaşanmasına sebep olmaktadır. Ancak bireylerin ekonomik gücü daha sınırlı olduğu göz

önüne alındığında bina, araç, eşya, sağlık gibi sigorta seçeneklerinin kullanılması bireylerin ekonomilerine önlem olarak sunulacak bir çözümdür. Yıkılan bina, kaza yapan araç, telef olan hayvan gibi yitiklerde devlet desteği ile telafisinin mümkün olduğu sigortayı kullanmak mal kaybının yaşanmasına bir önlem olarak düşünülmelidir. Ankete katılanlardan, afetlere karşı sigorta seçeneğini kullandığını belirten ise sadece %40,8 olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Afet öncesi alacağımız önlemler ile afet anında yapacaklarımızı bilmek, afet sonrası insan yaşamını ve toplumun geleceğini belirleyen eylemlerdendir. Sağlıklı nesiller ve devamlı gelişen bir toplum olabilmemiz adına afet bilgi ve bilinç düzeyimizi üst seviyelere taşıma gayreti içinde olup her yaşanan felaketlerin sonucunu kadere yüklememek gereklidir. Yapılan çalışmamızda bu konu hakkında Gümüşhane ili için verimli bir sonuç aldığımız söylenemeyebilir. Gelişen teknolojiye rağmen eski usul kentleşmenin doğuracağı sıkıntılardan en az zararla atlatılması bireylerin geleceği için alınacak tedbir ve düzenlemelerle mümkün olabilecektir. Çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgular üzerine kentte ikamet eden bireylerin olası bir afete hazır olmadıkları söylenebilir. Çıkan sonuçlarda sevindiren taraf ise kader inancı ile afet bilinci arasında bir ilişki olmadığıdır. Çünkü kişilerin kader görüşü ne olursa olsun gerekli eğitim ve faaliyetlerle afet bilinç seviyeleri arttırabilir.

Öğrenmenin yaşı olmadığı gibi başa gelecek felaketlerin de belli bir zamanı yoktur. Afet bilincine, toplumun sadece tavanı değil tabanında sahip olmalıdır. Yani halkın geneli bilinçlendirmelidir. Bu bağlamda afet ile ilgili kavramlar ilköğretimde öğretilmeli, ortaöğretimde zorunlu ders olmalı ve yükseköğretimlerde ise bununla ilgili bölümler üniversiteler arası yaygınlaştırılmalıdır. Bu alanda uzmanlaşma için lisansüstü programları arttırılarak kariyer meslekler oluşturulmalıdır. Belli bölgelerde afet uygulama fuarları kurularak halkın ziyaretine açılmalı ve afetin tehlikesinin farkındalığı arttırılmalıdır. Öte yandan bu fuarda önlemlerde gösterilerek bireylerin bilinç düzeyleri arttırılmalıdır. Yasal düzenlemelerle yaptırımların ve cezaların caydırıcılığı arttırılarak bilinçsiz yapı yapanların ve afetin sonuçlarının ağırlaşmasına sebebiyet verenlerin önüne geçilmesi gereklidir. Gelişen ve yenilenen teknolojiyi takip ederek yapılarımızı modern ve uygun yapılmasına olanak tanınmalıdır. Tabiata zarar vermeden şehir içinden geçen nehirlerin ıslahı yapılmalı ve şehir altyapı sistemlerinin güvenliğini sağlayacak şekilde oluşturulması sağlanmalıdır. Belediyeler ile merkezi yürütme organları oy rantı için göstermelik altyapı çalışması yerine insanlara değer vererek hizmet üretmelidir. Gelecek nesillerin atası olarak torunlarımıza güvenli ve yaşanabilir bir çevre bırakmak devlet ve millet olarak herkesin boynunun borcudur.

KAYNAKÇA

Abdallah, Saade ve Burnham, Gilbert (2000), Public Health Guide for Emergencies, The Johns Hopkins School of Hygiene and Public Health and The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Boston.

Abdülhamid, İrfan (1993), “Cebriyye”, Diyanet İşleri Ansiklopedisi içinde, VII, s.205

Adalıoğlu, Ulvi (1996), “Enerji Üretim Sistemleri ve Risk”, Çetin Algüneş ve Gökay Bozkurt (Ed.), **I. Ulusal Nükleer Enerji ve Çevre Sorunları Sempozyumu**, Trakya Üniversitesi Türkan Sabancı Kültür Merkezi, Edirne.

Akbulut, Ahmet (1992a), Allah’ın Takdiri-Kulun Tedbiri, **A.Ü.İ.F. Dergisi**, c.33, s. 131.

_____ (1992b), Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkileri.

Aktel, Mehmet ve Çağlar, Nedret (2004), “İsparta İli Afet (Kriz) Yönetim Yapılanması Üzerine Bir Çalışma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 12(3), 150.

Aktepe, Orhan (2012), "Kaza-Kader'in Mahiyeti ve Değişip Değişmemesi Problemi", **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 69-72.

Altaytaş, Muhammed (2015), İslam İnancı Açısından Çağımızda İnsanın Kaderi Ve Özgürlüğü Meselesine Bir Bakış, **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 13(1), 23-59.

Armaner, Neda (1967), **İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi**, Milli Eğitim Bakanlığı.

Atay, Hüseyin (1983), **Ehl-i Sünnet ve Şia**, Ankara.

Aydın, Ali Arslan (1979), **İslam İnançları ve Felsefesi (Tevhid ve İlm-i Kelam)**, 5. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Balta, Evren ve Paker, Murat (1999), “Afet: Doğal mı, Toplumsal mı?”, **Birikim Dergisi**, 125 - 126, 39-40.

Cabiri, Muhammed Abid el- (2001), Arap-İslam Siyasal Aklı, (trc. Vecdi Akyüz), İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Cuny, Frederick C. (1986), Aim and scope of disaster management, Wisconsin University, Disaster Management Center.

Çağırıcı, Mustafa (2006), “Musibet” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde, Cilt:31 (255-256), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Değer, Alper ve Anbar, Adem (2007) "Küresel Isınmanın Dünya Ekonomisine ve Türkiye Ekonomisine Etkileri" Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(4), 16-17.

Demir, Aynur (2009), "Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi", **Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi**, 1(2), 37-38.

Deshmukh, Ravindra ve diğerleri (2008), "Earthquake Risk And Knowledge Management", Journal of Knowledge Management Practice, 9(3).

Dirim, Aygören (1999), **İlk Yardım ve Deprem ve Depremden Korunma Yolları**, 1. Baskı, İstanbul: Esin Yayınları.

Dombrowsky, Wolf R. (1998), "Again and Again: Is a Disaster What We Call a Disaster?", What is a Disaster, (ed.) E. L. Quarantelli, Routledge, New York.

United Nations Economic Commission for Latin America and The Caribbean Programme Planning and Operations Division (Eclac) (1991), "Manual For Estimating The Socio – Economic Effects of Natural Disasters", United Nations Economic Commission for Latin America and The Caribbean Programme Planning and Operations Division,

Ergünay, Oktay ve diğerleri (2008), "Afet Yönetimi ile İlgili Terimler Açıklamalı Sözlük", **Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri**, (Ed.: Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar), JICA Türkiye Ofisi, Yayın No:2, 328.

Ergünay, Oktay (1996), "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?", **TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı**.

_____ (1998), **Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi**, AİGM, Ankara.

_____ (1999), "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır? ", **Türk Psikoloji Bülteni**, Deprem Özel Sayısı.

_____ (2007), "Türkiye'nin Afet Profili", **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**.

Erkal, Tevfik ve Değerliyurt, Mehmet (2009), Türkiye'de Afet Yönetimi/Disaster Management Of Turkey, **Doğu Coğrafya Dergisi**, 22, 151.

Ersoy, Şükrü (2013), **2013 Afet Raporu: Dünya ve Türkiye**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Doğa Bilimleri Araştırma Merkezi.

Fetihi, Leyla ve Gülay, Hülya (2011), "The Effect of Earthquake Awareness Development Program (EADP) on 6 Years Old Children (Deprem Bilinci Artırma Programı' nın (DEBAP) 6 Yaş Çocukları Üzerindeki Etkisi)", **International Online Journal of Educational Sciences**, 3(2), s. 668-669.

Fırlı, Ethem Ruhi (1999), **Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri**, İstanbul: Birlesik Yayınları.

Genç, Fatma Neval (2007), “Türkiye’de Doğal Afetler Ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, (5.-9), 204-205.

Gökçe, Oktay ve diğerleri (2008), **Türkiye’de Afetlerin Mekânsal Ve İstatiksel Dağılımı Afet Bölgeleri Envanteri**, Bayındırlık ve Iskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Afet Etüt ve Hasar Tespit Daire Başkanlığı.

Güler, Çağatay ve Çobanoğlu, Zakir (1997), **Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi: 39**, 1.Baskı, Ankara.

Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, **Afet Envanteri**.

Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2015), “Gümüşhane Sel Yönü”, Afet Raporu.

Gürer, İbrahim ve Yavaş, Ömer Murat (1994), “Anadolu’da Çığ Sorunu”, **Sivil Savunma Dergisi**, Ankara: Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Yayını, 36(135), 15.

İbiş, Emsal ve Kesgin, Bedrettin (2014), “Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Medikal Kurtarma Açısından Yalova, Van ve Simav Depremlerinin İncelenmesi”, **Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (41), 227.

İşçi, Coşkun (2008), “Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz?”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi-Journal of Yasar University**, 3(9), 959-983.

İTÜ Afet Yönetim Merkezi (2005); Toplum Acil Müdahale Ekipleri (TAME) Eğitimi: Katılımcı El Kitabı, İstanbul: İTÜ Press.

Japonya Uluslar Arası İşbirliği Ajansı, (JICA) (2004); **Türkiye’de Doğal Afetler Konulu Ülke Strateji Raporu**, T.C. İçişleri Bakanlığı, Ankara.

Kadıoğlu, Miktad (2011), **Afet Yönetimi: Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek**, 1. Baskı, İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.

Kartopu, Saffet (2013), ‘Kaygının Kader Algıları İle İlişkisi Kahramanmaraş Örneği’, Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, Yayın Numarası: 18, Isbn: Isbn No: 978-605-63476-7-2, Birinci Baskı, İstanbul.

Keskin, Halife (1997), **İslam Düşüncesinde Kader ve Kaza**, İstanbul: Beyan Yayınları.

Kılavuz, A. Saim (1987), Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam’a Giriş: 297

Koçkan, Çağdaş (2015), **Uluslararası Burdur Deprem ve Çevre Sempozyumu**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.

Kusumasari, Bevaola ve diğerleri (2010), “Resource Capability For Local Government In Managing Disasters”, *Disaster Prevention and Management*, 19(4), 438–451.

- Louhisuo, Machiko ve diğerleri (2007) “A Disaster Information And Monitoring System Utilising Earth Observation”, *Management of Environmental Quality*, 18(3), 246–262.
- Manzur, İbn ve Cemalüddin, Muhammed (1990), **Lisanu’l-Arap**, Beyrut: Daru’s-Sadr Yayınları.
- Matüridî, Muhammed bin Mahmud Ebu Mansur Semerkandî (2003), **Kitabu’t-Tevhid Tercümesi**, (Çev.: Bekir Topaloğlu), Ankara :İSAM Yayınları.
- Messner, Frank (2007), “Evaluating Flood Damages: Guidance And Recommendations On Principles And Methods”, **Helmholz Umweltforschungszentrum (UFZ)**.
- Moe, T. L. ve diğerleri (2007), “Balanced Scorecard For Natural Disaster Management Projects”, *Disaster Prevention and Management*, 16(5), 2007, pp. 785–806.
- Mümin, Filiz ve Avcı, Hatice, “Trabzon İlinde Meydana Gelen Heyelanlar ve Heyelanların Bölgeye Etkileri”, **SDU International Journal of Technologic Sciences**, 5, 31-38.
- Müslim, Ebu’l Hüseyin Müslim b.Haccac el-Kuşeyri (1955), **el-Camiu’s-Sahih**, Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabiye, Beyrut.
- National Research Council (US) (2000); **Committee on Risk-Based Analysis for Flood Damage Reduction**, Risk Analysis And Uncertainty In Flood Damage Reduction Studies, Natl Academy Pr.
- National Research Council of The National Academies (2003), “**Preventing Earthquake Disasters: The Grand Challenge in Earthquake Engineering**”, Washington, DC: The National Academies.
- Natural Hazards and Disaster Management (2006), A Supplementary Textbook in Geography for Class XI on Unit 11: Natural Hazards and Disasters, Delhi: Central Board Of Secondary Education - Preet Vihar, Delhi.
- Nesefî, Ömer (2001), İslam İnancının Temelleri, Akaid, (Çev.: M. Seyyid Ahsen), İstanbul.
- Nursi, Bediüzzaman Said (1995), **Sözler**, Risale-i Nur Külliyyatından, İstanbul: Cihan Neşriyat ve Matbaacılık.
- Ok, Üzeyir (2011), ‘Dini Tutum Ölçeği: Ölçek Geliştirme Ve Geçerlik Çalışması’, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:8, Sayı:2, 529-549
- Özcan, Ahmet Şahin (2011), Afet ve Acil Durum Yönetimi, **İdarecinin Sesi Dergisi**.
- Özcan, Esin (2006), “Sel Olayı ve Türkiye”, Gazi Üniversitesi, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 26(1), 36-37.
- Özey, Ramazan (2009a), **Çevre Sorunları**, 3. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi.

_____ (2009b), **Günümüz Dünya Sorunları**, 4. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi.

_____ (2012), **Doğal Bölgeler Coğrafyası**, 1. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özkul, Barış ve Karaman, A. Erkan (2007), “Doğal afetler için risk yönetimi”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**.

Özşahin, Emre (2013), “Türkiye’ de Yaşanmış (1970-2012) Doğal Afetler Üzerine Bir Değerleme”, 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, Hatay.

Öztürk, Kemal (2002), “Heyelanlar ve Türkiye’ye Etkileri”, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22(2), 37.

Rozalis, Shahar ve diğerleri (2010), “Flash Flood Prediction Using An Uncalibrated Hydrological Model And Radar Rainfall Data İn A Mediterranean Watershed Under Changing Hydrological Conditions”, **Journal of Hydrology**, 394, 245.

Sabunî, Nureddin Ahmed b. Mahmud b. Ebi Bekir (1978), **el-Bidâye fi Usûli’-d-Din/Mâturîdiyye Akâidi**, (Çev.: Bekir Topaloğlu), 3. Baskı, Ankara :DİB Yay.

Sehristanî, Muhammed b. Abdülkerim (1948), **el-Milel ve’n-Nihal**, c:I, Beyrut.

Sermendi, İmam-ı Rabbani Ahmed-i Faruki (2014), “217.Mektup”, **Mektubat Tercemesi**, (Çev.: Hüseyin Hilmi Işık), Tercüme ve Tahric çalışması, İstanbul: Hakikat Kitabevi.

Sönmez, M. Emin ve Kesici, Ökkeş (2012), “İklim Değişikliği ve Plansız Şehirleşmenin Kilis Şehrinde Yol Açtığı Sel Felaketleri”, **Eastern Geographical Review**, 28, 59.

Şengün, Hayriye (2007), “Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taftazani, Saduddin (1998), **Şerhu’l-Makasid**, C. III, Beyrut: 1409-1989.

Taşkın, Orçun (2014), “Taşkınlarla Daha Etkin Mücadele İçin: Taşkın Eylem Planı”, **Devlet Su İşleri Vakfı Su Dünyası Dergisi**, 132(52-61), 52.

T.C Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2014); Müdahale, İyileştirme ve Sosyoekonomik Açidan 2011 Van Depremi Raporu, Ankara.

T.C. Resmi Gazete (2009); “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, Başbakanlık Basımevi, Ankara: 27261, 10449

_____ (1959), “**Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun**”, Başbakanlık Basımevi, Ankara: 10213, 3203.

Tirmizî, Sıfatu’l-kıyame, Bab 60, Hadis no:2517.

_____, Kader 10, 2145.

Tunç, Cihat (1987), Kader ve Kaza Hakkında Düşünceler, **Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 5(4), 6.

Tüz, Melek (2004), **Kriz Yönetimi**, İstanbul: Alfa Yayınları.

_____(2013a), “Kriz Öncesi Çalışmalar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (58-77), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

_____(2013b), “Kriz Anında Yapılacak Çalışmalar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (78-93), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

_____(2013c), “Kriz Sonrası Yönetim ve Örnek Olaylar”, Gürkan Haşit (Ed.), **Kriz İletişimi ve Yönetimi**, 1. Baskı içinde (94-109), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

“Vatandaş, Aydoğan (2001), **Haarp: Kıyamet Teknolojisi**, 7. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.

Warren, Clive M. J. (2010), “The Role Of Public Sector Asset Managers İn Responding To Climate Change”, *Property Management*, 28(4), 245– 256.

Yavuz, Yusuf Şevki (2001), **Kader**, DİA, İstanbul: XXIV/58.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi, “Hadid Suresi”, **Hak Dini Kur'an Dili**, cilt 7, (434-435), İstanbul: Zehraveyn Yayınları.

_____, “Yusuf Suresi”, **Hak Dini Kur'an Dili**, cilt 5, (69-99), İstanbul: Zehraveyn Yayınları.

_____, “Yasin Suresi”, **Hak Dini Kur'an Dili**, cilt 6, (403), İstanbul: Zehraveyn Yayınları.

Yılmaz, Abdullah (2003), **Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi**, Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

Yılmaz, Sinan (2011), **İman Hakikatleri Serisi – 1:İlahi Sır Kader**, İstanbul: Feyyaz Yayınları.

Zehra, Muhammed Ebu (1996), **İslam'da Siyasi İtikadi ve Fıkhi Mezhepler Tarihi**, (çev. Sıbgatullah Kaya), İstanbul: Sûra Yayınları.

İnternette Yararlanılan Kaynaklar

- Barış, Şerif (2015), “Temel Afet Bilgileri”, Kocaeli Üniversitesi Yer ve Uzay Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi, <http://tekirdag.meb.gov.tr/ss/otae/1Temel%20Afet%20Bilgileri.pdf>, (22.06.2015).
- Bayrak, Temel ve diğerleri (2010), “Gümüşhane Heyelanları”, Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi, 2(1), www.teknolojikarastirmalar.com (14.02.2015)
- Bekir, Abdullah (2013), Din, Akıl ve Cüzi İrade (Kulun Dilemesi), İslam Dergisi, <http://www.islamdergisi.com/genel/din-akil-ve-cuzi-irade-kulun-dilemesi/>, (29.07.2015)
- Bölgesel Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (BTİM); http://www.koeri.boun.edu.tr/tsunami/Turkiye_ve_Tsunami_Riski.html, (16.06.2015).
- Demir, Alpaslan ve Aktaş, Esat, “Gümüşhane Sancağı’nda Doğal Afetler(1888-1910)”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1348/15616.pdf>, (21.05.2015).
- Ercan, Ali (2010), “ Türkiye’ de Depremler”, http://itubirlik.org.tr/wp-content/uploads/ali_ercan_makale.pdf, (12.07.2015).
- Gümüşhane İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü resmi internet sitesi, İlimizin Afetselliği, <http://gumushane.afad.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=4>, (24.06.2015)
- Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü, <http://jeofizik.gumushane.edu.tr/GDR-95.html>, (22.04.2015).
- Hopkins, Johns, Bloomberg School of Public Health, Disaster Definitions, http://www.jhsph.edu/research/centers-and-institutes/center-for-refugee-and-disasterresponse/publications_tools/publications/_CRDR_ICRC_Public_Health_Guide_Book/Chapter_1_Disaster_Definitions.pdf, (15.06.2015)
- <http://www.e-sehir.com/turkiye-haritasi/gumushane-deprem-fay-hatti-riskharitasi.html>, (26.03.2015).
- Kırkinci, Mehmed (2010), Atâ, Kaza ve Kader Münasebetleri, <http://www.mehmedkirkinci.com/index.php?s=article&aid=384> (15.08.2015).
- Kutluay, Hakan (2014), “Doğal Afetler Nelerdir?”, <http://www.makaleler.com/do%C4%9Fal-afetler-nelerdir>, (13.06.2015).
- Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>, (30.06.2015).
- Natural Hazards and Disaster Management: A Supplementary Textbook in Geography for Class XI: Central Board of Secondary Education http://www.preventionweb.net/files/4002_CBSENatHazDMCurricClassXIGeog.pdf, (21.06.2015).
- Risale-i Nur Enstitüsü, **Lügat**, <http://www.risaleinurenstitusu.org/shared/lugat/lugat.asp>, (05.08.2015)

Saygılı, Ramazan (2014), Türkiye Doğal Afet Haritaları, http://www.cografyaharita.com/turkiye_dogal_afet_haritalari.html, (25.03.2015)

T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı, <http://www.deprem.gov.tr/sarbis/shared/depremharitalari.aspx>, (23.03.2015).

_____ (1996), Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, <http://www.deprem.gov.tr/sarbis/Doc/INDEKS.pdf>, (23.03.2015).

Türk Dil Kurumu (TDK) (2006); “Güncel Türkçe Sözlük”, <http://www.tdk.gov.tr/>, (04.03.2015).

_____, “Güncel Türkçe Sözlük”, <http://www.tdk.gov.tr/>, (15.06.2015).

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR) (2009), Terminology and Disaster Risk Reduction, <http://www.unisdr.org/>, (12.05.2015).

Yozgat İl Afet Müdürlüğü; “Heyelan ve Kaya Düşmesi”, <https://tabb-dokuman.afad.gov.tr/Uploads/TABBDOCUMENT/INSTITUTION1/USER1100/3.HEYELAN%20KAYA%20D%C3%9C%C5%9EMES%C4%B0.docx>, (26.06.2015).

EK:1 AFET BİLİNCİ VE KADER İLİŞKİSİ ANKETİ

Bu anket Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalında hazırlanmakta olan yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket verileri bilimsel amaçla tez çalışmasında kullanılacaktır. Lütfen aşağıdaki soruları inceleyerek size uygun şıkları işaretleyiniz. Göstermiş olduğunuz ilgi için şimdiden teşekkür ederiz.

Mazhar OYANIK
Gümüşhane Üniversitesi
Afet Yönetimi Anabilim Dalı

1-) Cinsiyetiniz:

- a) Kadın b) Erkek

2-) Medeni Durumunuz:

- a) Evli b) Bekar c) Dul d) Boşanmış

3-) Yaşınız

- a) 18-25 b) 26-34 c) 35-45 d) 46-55 e) 56 Yaş ve Üzeri

4-) Eğitim Durumunuz

- a) İlköğretim b) Lise c) Ön lisans d) Lisans e) Yüksek Lisans f) Doktora

5-) Toplam Gelir Durumunuz

- a) 700-1500 b) 1501-2500 TL c) 2501-3500 TL d) 3501-4500 TL e) 4501 ve Üzeri

6-) Mesleğiniz

- a) Memur b) İşçi c) Serbest meslek d) Ev hanımı e) Çiftçi f) Öğrenci g) İşsiz h) Tüccar
i) Diğer

7) Size göre kadere inanan bir insan nasıl bir tutum içinde olmalıdır?

- () İnsan akıllı, şuurlu ve irade sahibi bir varlıktır. Bu sebeple kendi kaderini tamamen kendisi çizer.
() İnsan kendisine verilen akıl ve irade sayesinde kaderine bir miktar yön verebilir. Ama yine de elinde olmayan bazı hususlar vardır.
() İnsan ne kadar çabalarsa çabalasın alnına yazılmış olan kaderini değiştiremez.

Aşağıdaki soruları okuyup size uygun kutucuğu işaretleyiniz

		EVET	HAYIR
1	Türkiye'nin bazı bölgelerinin depremde yüksek risk düzeyinde olmasına rağmen genel anlamda ülkemiz deprem bölgesi değildir		
2	Deprem anında hemen evden dışarıya çıkmaya çalışırım.		
3	Deprem anında pencereye ve balkona yakın dururum ki erkenden çıkabileyim.		
4	Deprem sonrasında binalar hasarlı bile olsa içine girer insanları kurtarmaya çalışırım.		
5	Deprem anında büyük ve sağlam bir eşyanın altına girmem çünkü beni ezebilir.		
6	Enkaz altında kalırsam bütün gücümle ve devamlı şekilde bağırırım ki beni duyup yardım etsinler.		
7	Oturduğum eve depreme dayanıklılık testini yaptırdım.		
8	Deprem anında uygulayacak bir planım var.		
9	Oturduğum binanın inşaat standartlarına uygun yapıldığını biliyorum.		
10	Evimde yüksek ve ağır mobilyaları ve beyaz eşyayı duvara sabitledim.		
11	Evimde tehlike oluşturabilecek durumlar hakkında daha önce bir		

	uygulamada bulundum.		
12	Yangın durumunda ne yapacağımı çok iyi biliyorum.		
13	Yangın söndürücüyü kullanmayı biliyorum.		
14	Evimde yangın söndürücü var.		
15	Yangın halinde tavana yakın dururum ki oksijen miktarı yukarı bölgelerde daha fazladır.		
16	Elektrik aksamında bir yangın varsa üzerine su dökmek az da olsa işe yarar.		
17	Elbiselerim alev alırsa ilk önce onları çıkarmaya çalışırım.		
18	Acil durum telefon numaralarının çok büyük bir kısmını ezbere biliyorum.		
19	Evimde afet halinde ihtiyaç olur diye fazladan su ve konserve gıda bulundururum.		
20	Evimde afet çantam vardır.		
21	İlk yardım müdahalesi konusunda bilgiliyim.		
22	Temel afet bilgisi eğitimi aldım.		
23	Afet sinyal uyarı ses ve görsellerini biliyorum.		
24	Fırtınalı ve yıldırımlı havada arabada durmaktansa dışarıda düz bir yerde bulunmayı tercih ederim.		
25	Yangın ve gaz zehirlenmesine karşı soba ve gaz boru hatlarını sabitledim.		
26	Evimdeki elektrik, gaz ve su vanalarının nasıl kapanacağını biliyorum.		
27	Önemli evraklarımın birer kopyasını çıkarıp yakın bir akrabama veya güvenli başka bir bölgeye gönderdim.		
28	Afetlere karşı sigorta seçeneğini kullanıyorum.		
29	Hızla akan su köprülerinin üzerinde su seviyesi köprüye yakın olsa da geçerim.		
30	Eğer yolda su miktarı az ise o yoldan arabayla geçerim.		

EK:2 GÜMÜŞHANE AFAD İL MÜDÜRLÜĞÜ AFET ENVANTERİ

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
1	Sel	12.06.1905	Torul	Harmancık Köyü	1 kişinin konutunun nakli önerildi ve haksahibi oldu. (Özcan Mah. 116 konut)	
2	Heyelan	24.09.1961	Torul	Herek Köyü	18 konutun nakli önerildi.Yasak bölge ilan edildi. (Kendi köy sınırları içerisinde Çakırlı mevki yeni yerleşim yeri olarak belirlenmiştir.)	
3	Heyelan	03.06.1964	Merkez	Karamustafa Köyü	25 konutun nakli önerildi. (Köy hudutları içerisinde)	
4	Heyelan	11.08.1964	Merkez	Akgedik Köyü	48 konutun nakli önerildi. Köy içerisinde güvenli alana nakilleri sağlandı.	
5	Kaya Düşmesi	16.09.1966	Merkez	Süngübayır Köyü	17 konutun nakli önerildi. (Merkez Karşıyaka mah.)	
6	Heyelan	17.09.1967	Torul	Kirazlık Köyü	52 konutun nakli önerildi.Heyelan aktivitesini kaybettiği için nakli iptal edildi.	
7	Kaya Düşmesi	18.10.1967	Torul	Gümtüştü Köyü	38 konutun nakli önerildi.18 kişi haksahibi ilan edildi. (Tuğrulbey Mah. Afet Konutları)	
8	Heyelan	30.03.1968	Merkez	Olukdere Köyü	22 konutun nakli önerildi.19 kişi hak sahibi oldu.Heyelan etkisini kaybedince haksahipliklerinin tamamı iptal edildi.	
9	Heyelan	31.03.1968	Merkez	Çayırardı Köyü	Genel hayata etkili sayılıp 24 konutun nakli önerilmiş.Ancak konut sahipleri kendi imkanlarıyla konutlarını naklettiği için haksahipliği iptal edilmiştir.	
10	Heyelan	02.05.1968	Kelkit	Güneyçevirme K.	EYY Yönetimi ile kendi köylerinde 104 konut verilmiştir. Saha heyelan sahası ilan edildi.	
11	Kaya Düşmesi	07.05.1968	Merkez	Kırıklı Köyü	Kaya ıslahı çalışması yapılmıştır.	
12	Heyelan	28.07.1970	Merkez	Pehlivantaş Köyü	Meskun saha dışında gelişmiş bir heyelan olduğu için yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.	
13	Kaya Düşmesi	10.12.1971	Kürtün	Beşir Köyü.	28 konutun nakli önerildi. Hak sahibi ilan edildiler ancak borçlandırma yapılmadıklarından dolayı hak sahiplikleri iptal edilmiştir.	
14	Sel	19.07.1978	Kelkit	Cemallı Köyü	Genel hayata etkili görülüp.D.S.İ etüt raporunda 5 konutun nakli önerildi. Kendi imkanlarıyla nakledildiler.	
15	Sel	15.12.1978	Merkez	Çaltılı Köyü	D.S.İ tarafından düzenlenen raporda Genel hayata etkili görülüp 10 konutun nakli önerilmiştir. Daha sonra hadise etkisiz sayılarak iptal edildi.	
16	Çığ+Heyelan	14.08.1979	Şiran	Ardıçlı Köyü	Ağaçlandırma yapılması önerilmiştir.	
17	Kaya Düşmesi	15.08.1979	Kürtün	Aş. Karadere K.	Mahalli imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
18	Çığ	14.09.1979	Merkez	Erdemler Köyü	Meskun mahallin dışında gelişti.Ağaçlandırma yapılması önerildi.	
19	Kaya Düşmesi	14.09.1979	Merkez	Olucak Köyü	2 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi. Genel Hayata etkisiz bulunmuştur.	
20	Heyelan	18.09.1979	Kelkit	Doğankavak Köyü	Olabilecek sel baskınına karşı DSİ tarafından ıslah çalışması ve ağaçlandırma çalışmasının yapılması önerildi.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
21	Kaya Düşmesi	20.09.1979	Kürtün	Gündoğdu Köyü	Genel Hayata etkili bulunmadığından 2 konutun kendi imkanlarıyla nakli önerildi.	
22	Heyelan	21.09.1979	Kelkit	Babakonağı Köyü	Genel hayata etkisiz.Ağaçlandırmaya çalışmasının yapılması önerildi.	
23	Kaya Düşmesi	21.09.1979	Kürtün	Gürgenli Köyü	Bakanlık tarafından Kaya Islah Çalışması yapılacaktır.Kaya ıslah çalışması yapılmıştır.	
24	Kaya Düşmesi	27.09.1979	Merkez	Aktutan Köyü	Kendi imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
25	Kaya Düşmesi	28.09.1979	Kelkit	Özen Köyü	Genel hayata etkisiz görülüp mahalli imkanlarla kaya ıslah çalışmasının yapılması önerilmiştir.	
26	Heyelan	04.08.1980	Merkez	Geçit Köyü	20 konut kendi imkanları ile nakledildiği için Kontrol Etüdleri Programından çıkarılmıştır.	
27	Sel+Heyelan	17.09.1980	Merkez	Yağlıdere Köyü	Genel hayata etkisiz görülmüş olup ağaçlandırmaya çalışmalarının yapılması istenilmiştir.	
28	Kaya Düşmesi	24.09.1982	Merkez		Mahalli imkanlarla kaya ıslahı çalışması önerildi. Genel hayata etkili olmadığından 9 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
29	Kaya Düşmesi+Heyelan	15.03.1983	Merkez	Esenyurt Köyü	16 konutun nakli önerildi.14 kişi hak sahibi oldu.Konutları teslim edildi.	16 kişi Afete Maruz bölgede halen oturmaktadır.
30	Kaya Düşmesi+Heyelan	30.04.1983	Merkez	Tekke Beldesi	Afete maruz bölge ilan edildi.	
31	Heyelan	20.08.1983	Merkez	Dörtkonak köyü	14 konutun nakli önerildi.Haksahipliği çalışması yapıp konutları teslim edildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi.	14 kişi Afete maruz bölgede oturmaktadır.
32	Çığ	29.08.1983	Merkez	Örenler Köyü	Afete maruz bölge ilan edildi.	
33	Kaya Düşmesi+Heyelan	24.09.1983	Merkez		2 aileye konut teslim edildi. (Özcan Mahallesi Afet konutları)	
34	Heyelan	30.09.1983	Şiran	Başköy Köyü	27 konutun naklinden vazgeçilip Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
35	Kaya Düşmesi	04.10.1983	Merkez	Süngübayır Köyü	15 konutun nakli önerildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi. Karşıyaka Mahallesiindeki konutlara nakledilmişlerdir.	
36	Heyelan	04.10.1983	Merkez	Tamzi Köyü	14 konutun nakli önerildi.Daha sonra gösterilen yerin beğenilmemesinden dolayı hak sahipliği iptal edilmesi kararına varıldı.	
37	Sel	08.10.1983	Merkez	Aş. Alıçlı Köyü	Nakli önerilen 12 konut D.S.İtarafından yapılan dere ıslah çalışması sonucu nakli iptal edilmiştir.	
38	Kaya Düşmesi+Heyelan	09.10.1983	Merkez	Tekke Beldesi	Afete maruz bölge ilan edildi.	
39	Heyelan	10.10.1983	Torul	Güvemli Köyü	13 konutun nakli önerildi. Haksahiplikleri iptal edilip Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
40	Heyelan	02.12.1983	Kürtün	Ekinciler Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
41	Kaya Düşmesi	12.04.1984	Kelkit	Aziz Köyü	Genel hayata etkili bulunmadığından 6 konutun kendi imkanları ile nakli ve kaya ıslah çalışmasının yapılması önerilmiştir.	
42	Kaya Düşmesi	20.09.1984	Merkez	Erdemler Köyü	Mahalli imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
43	Heyelan+Sel	22.09.1984	Kelkit	Aydoğdu Köyü	32 konutun nakli önerildi.Haksahipliği çalışması yapıp konutları teslim edildi (Kendi köy sınırları içerisinde EYY yöntemi ile).	
44	Sel	22.09.1984	Kelkit	Tütenli Köyü	Islah çalışmasının yapılması önerildi.	
45	Kaya Düşmesi	28.09.1985	Merkez	Çamlı Köyü	Kaya ıslah çalışması Bakanlıkça yapılmıştır.	
46	Kaya Düşmesi	11.10.1985	Merkez	Alemdar Köyü	2 konutun kendi imkanları ile nakli.İlkokulunda ilgili kurum tarafından nakli önerildi.Genel hayata etkisiz görüldü.	
47	Heyelan	23.03.1988	Kürtün	Uluköy Köyü	38 konut 7 işyeri nakli önerildi.Konutlar teslim edildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Kürtün merkez Okulunu mevkiine yerleştirilmişlerdir.)	4 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
48	Kaya Düşmesi	24.03.1988	Merkez	Tekke Beldesi	Genel hayata etkili bulunmadı.	
49	Kaya Düşmesi	24.03.1988	Kelkit	Ünlüpinar Beldesi	Kaya ıslah çalışması Bakanlıkça yapılmıştır. Kalan kısımlarda mahalli imkanlarla ıslah edilmiştir.	
50	Heyelan	24.03.1988	Kürtün	Konacık Köyü	Kontrol Etüdları Programına alındı.	
51	Heyelan+Kaya Düşmesi	25.03.1988	Torul		Genel hayata etkili bulunmadığından 4 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
52	Heyelan	25.04.1988	Merkez	Çaltılı Köyü	Genel hayata etkisiz bulunmuştur. 3 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
53	Heyelan	21.09.1988	Kelkit	Obalar Köyü	Kontrol Etüdları Programına alınmıştır.	
54	Heyelan+Kaya Düşmesi	14.12.1988	Kürtün	Özkürtün Beldesi	Genel hayata etkili bulunmadığından 4 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
55	Heyelan+Sel	03.03.1989	Kürtün	Üçtaş Köyü	12 konutun nakli önerilip haksahipliği çalışması yapılmış olup konutları teslim edilmiştir. (Özcan Mah. 116 afet konutları)	9 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
56	Heyelan	05.03.1989	Kürtün	Günyüzü Köyü	15 konut ve 2 iş yerinin nakli önerilip haksahipliği çalışması yapıldı.Konutlar teslim edildi. (Özcan Mah. 116 afet konutları)	2 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
57	Heyelan	08.03.1989	Torul	Demirkapı Köyü	29 konutun nakli önerildi.Haksahipliği çalışması sonucunda 28 konut haksahibi ilan edilip konutları teslim edildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Tuğrulbey Mah. Afet konutları)	
58	Heyelan	10.03.1989	Kürtün	Özkürtün Beldesi	84 konutun nakli önerilip haksahipliği çalışması yapıldı.70 konut sahibine teslim edildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Süme Afet konutları)	8 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
59	Heyelan	12.03.1989	Kürtün	Araköy Köyü	Genel hayata etkisi görülerek Tozlu mah.1 konutun kendi imkanları ile nakli afete maruz bölge ilan.Geri kalan mah ve yerlerinde Kontrol Etüdları Programına alındı.	
60	Heyelan	13.03.1989	Torul	Zigana Köyü	33 konutun nakli önerildi.Sonra nakil kararı iptal edildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
61	Heyelan	14.03.1989	Kürtün	Uluköy Köyü	Orta Köy de 25, Hanyanı nda 6 konutun nakli.Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
62	Kaya Düşmesi+Heyelan	15.03.1989	Merkez	Dağteke Köyü	Genel hayata etkili görülüp 16 konutun nakli önerildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
63	Heyelan	16.03.1989	Merkez	Hasköy Köyü	7 konutun nakli önerildi. 6 afetzede haksahibi oldu konutlar teslim edildi.Sağlık ocağının yeri kontrol ettülerine alındı.Afete Maruz Bölge ilan edildi.	7 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
64	Heyelan	16.03.1989	Kürtün	Demirciler Köyü	10 konutun nakli önerilip haksahipliği çalışması yapılmış olup konutları teslim edilmiştir.Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.	4 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
65	Kaya Düşmesi	16.03.1989	Torul		7 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi. Genel hayata etkili bulunmayarak kontrol etüdler programına alınmıştır.	
66	Heyelan	17.03.1989	Kürtün	Özkürtün Beldesi	156 konutun nakli.Haksahipliği çalışması yapıldı. Hak sahibi olan 151 kişiye Konutları teslim edildi. Bir kısmı 67 kişi Özcan mah. Afet konutları, diğerleri özkürtün merkez afet konutları)	68 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
67	Heyelan	13.04.1989	Kürtün	Beşir Köyü.	14 konutun nakli önerildi.Borçlanma yapılmadığı için haksahipliği iptal edildi.Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.	
68	Heyelan+Çığ	26.04.1989	Torul	Atalar Köyü	14 konutun nakli önerildi. 11 afetzede haksahibi kabul edildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Hasanbey Mah. Afet konutları)	
69	Heyelan	03.05.1989	Torul	Bahçecik Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
70	Kaya Düşmesi	07.03.1990	Kelkit	Özen Köyü	Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	
71	Heyelan	28.03.1990	Torul	Altınpınar Beldesi	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
72	Heyelan	12.07.1990	Torul	Yeşilköy Köyü	Kontrol Etütleri Programına alındı.	
73	Kaya Düşmesi+Heyelan	14.07.1990	Merkez	Olucak Köyü	5 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi.Genel Hayata etkisiz bulunmuştur.	
74	Heyelan	14.07.1990	Merkez	Söğutağıl Köyü	9 konutun nakli önerildi 9 kişi hak sahibi oldu.Konutları teslim edildi. (Merkez Yenimahalle Afet konutları)	
75	Heyelan	14.07.1990	Torul	Tokçam Köyü	Kontrol Etütleri Programına alındı.	
76	Heyelan	06.10.1990	Merkez	Y.Yuvalı Köyü	Genel Hayata etkisiz olduğundan 1 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
77	Heyelan	15.10.1990	Kelkit	Bulak Köyü	9 konutun nakli ve köyün geri kalan kısmının Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi. Sonradan 8 konut daha eklenmiş olup toplam 17 Konut Kelkit Bahçelievler mahallesine nakledilmiştir.	
78	Kaya Düşmesi	03.08.1992	Kelkit	Kömür Köyü	Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	
79	Kaya Düşmesi	30.04.1993	Merkez		Afete maruz bölge ilan edildi.	
80	Kaya Düş+Heyelan+Sel	10.09.1993	Kelkit	Devekorusu Köyü	Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
81	Heyelan+Kaya Düşmesi	11.09.1993	Kürtün	Çayırçukur Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi.	
82	Heyelan	11.09.1993	Kürtün	Gündoğdu Köyü	4 konutta kontrollü ikamet edilmesi önerildi. Etkili bulunmadı.	
83	Heyelan	11.09.1993	Kürtün	Sarıbaba Köyü	Cami mah.18 konutun nakli Afete Maruz Bölge ilan edildi.Dere mah.Kontrol Etütleri Programına alındı.	17 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
84	Heyelan	18.04.1994	Merkez	Akçahisar Köyü	84 Konutun nakli önerildi.Konutlar teslim edildi. Köy sınırları içerisinde Dorukluğun düz ve dikenindibi mevkilerine yerleştirilmişlerdir.	
85	Kaya Düşmesi	22.04.1994	Kürtün		Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	
86	Heyelan	10.05.1994	Kelkit	Kömür Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
87	Heyelan	04.09.1994	Kürtün	Karadere Köyü	Yukarı Mah.4 Konutun nakli afete maruz bölge ilanı.Afete Maruz Bölge dışı ve Orta mah. Tamamı Kontrol Etütleri Programına alındı. Haksahiplerine konutları teslim edildi.	
88	Kaya Düşmesi	21.03.1995	Torul	Köstere Köyü	Genel Hayata etkili bulunmadığından 5 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
89	Heyelan	17.05.1995	Kürtün	Özkürtün Beldesi	Genel hayata etkili bulunmadığından 3 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
90	Sel	27.09.1995	Kürtün	Günyüzü Köyü	1 konutun nakli önerildi.Bu konut sahibide daha önce aftezede olduğu için yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.	
91	Heyelan	11.07.1996	Torul	Zigana Köyü	Kontrol Etütleri Programına alındı.	
92	Heyelan	12.07.1996	Kürtün	Konacık Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
93	Heyelan	12.07.1996	Torul	Güvemli Köyü	Aktivitesi kaybeden heyelanlı sahanın Kontrol Etütleri Programına alındı.	
94	Heyelan	15.07.1996	Torul	İnkılap Köyü	Kontrol Etütleri Programına alındı.	
95	Heyelan	16.07.1996	Köse	Akbaba Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
96	Heyelan	18.05.1998	Merkez	Keçikaya Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
97	Heyelan	18.05.1998	Şiran	Tepedam Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
98	Heyelan	21.05.1998	Merkez	Gümüşkaya Köyü	13 konutun nakli iptal edilip Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
99	Heyelan	25.05.1998	Merkez	Olukdere Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi.	
100	Heyelan	24.06.1999	Şiran	Tepedam Köyü	Genel hayata etkili bulunmadı.	
101	Kaya Düşmesi	09.06.2000	Torul		İlgili Belediye tarafından Kaya Islah Çalışmasının Yapılması önerilmiştir.	
102	Kaya Düşmesi	20.09.2000	Kelkit	Salördek Köyü	Genel hayata etkisiz görüldü.	
103	Heyelan	20.09.2000	Şiran	Ardeşli Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
104	Heyelan+Kaya Düşmesi	20.09.2000	Şiran	Gökçeler Köyü	Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	
105	Kaya Düşmesi	12.10.2000	Kürtün	Araköy Köyü	Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
106	Kaya Düşmesi	29.01.2001	Torul		Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	
107	Kaya Düşmesi	12.04.2001	Kürtün	Yaylalı Köyü	Mahalli imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
108	Kaya Düşmesi	17.08.2001	Kürtün	Demirciler Köyü	Genel hayata etkisiz görülmüştür.	
109	Çığ	27.03.2002	Kürtün	Aş. Karadere K.	Meskun mahallin dışında gelişti.Çığın geldiği anda geçmekte olan 2 kişi hayatını kaybetti.	
110	Heyelan	02.05.2002	Kürtün	Karadere Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
111	Kaya Düşmesi	10.03.2004	Merkez	Balıca Köyü	Genel Hayata etkisiz olduğu için 2 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
112	Kaya Düşmesi	10.03.2004	Merkez	Boğalı Köyü	Mahalli imkanlarla kaya ıslahı çalışması önerildi.	
113	Heyelan+Sel	24.03.2004	Merkez	Kale Köyü	48 konutun nakli önerildi.48 kişi hak sahibi oldu.Konutları teslim edildi. (Kale köyü hudutları içerisinde)	
114	Heyelan	29.04.2004	Torul	Dedelı Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
115	Heyelan	05.09.2005	Merkez	Düğün yazı Köyü	2 konutun nakli önerildi.2 kişi hak sahibi oldu.Konutları teslim edildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi.Geri kalan Kontrol Etütleri Programına alındı.	
116	Heyelan	08.09.2005	Kelkit	Çimenli Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
117	Kaya Düşmesi	18.11.2005	Merkez	İksu Köyü	Mahalli imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
118	Heyelan	19.02.2006	Kürtün	Taşlıca Köyü	Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	
119	Heyelan	19.05.2006	Kelkit	Deredolu Beldesi	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
120	Heyelan	22.05.2006	Merkez	Aksu Köyü	5 konutun nakli önerildi.Afete Maruz Bölge ilan edildi. Hak sahibi ilan edildiler ve konutları teslim edildi. (Özcan Mahallesi 116 afet konutları)	5 kişi afete maruz bölgede oturmaktadır.
121	Heyelan	07.06.2006	Kelkit	Bulak Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi.	
122	Kaya Düşmesi	21.06.2006	Şiran	Gökçeler Köyü	Kaya düşmesi genel hayata etkili bulundu. Afete maruz bölge ilan edildi. Kaya ıslah çalışması yapıldı ve bölge afete maruz bölgeden çıkartıldı.	
123	Heyelan	27.06.2006	Merkez	Hasköy Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
124	Heyelan	29.06.2006	Kürtün	Aş. Karadere K.	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
125	Heyelan	02.08.2006	Kelkit	Aziz Köyü	Olay genel hayata etkili bulunmadığından 1 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
126	Heyelan	04.08.2006	Kürtün	Ara köy Köyü	Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	
127	Heyelan	10.08.2006	Merkez	Aktutan Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alınmıştır.	
128	Yangın	23.11.2006	Torul	Kirazlık Köyü	Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	
129	Kaya Düşmesi	28.02.2007	Kürtün	Gündoğdu Köyü	Makine parkı bulunan kuruluş tarafından kaya ıslah çalışması yapılması önerildi.	
130	Sel	12.03.2007	Kelkit	Bindal Köyü	71 konutun nakli önerildi.Afete Maruz Bölge İlan Edildi. EYY kapsamında hak sahibi kabul edilen 55 kişinin konutu tamamlandı (5 tanesi devam ediyor).	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
131	Sel+Heyelan	08.05.2007	Kelkit	Kömtür Köyü	24.09.97 etüt tarihli raporda söz edilen 5 konutun bulunduğu alan Afete Maruz Bölge ilan edilmiştir.	
132	Kaya Düşmesi	09.05.2007	Kelkit	Öbektaş beldesi	Belediyesince kaya ıslah çalışması bitirilinceye kadar afete maruz bölge ilan edilmiştir. Mevcut durum devam etmektedir.	
133	Heyelan+Kaya Düşmesi	09.05.2007	Kürtün	Elmalı Köyü	Merkez Mah. Heyelan olayının Kontrol Etüdleri Programına alınması önerildi. Alantorlu Mah. Kaya düşmesinden dolayı 3 afetde haksahibi oldu. Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
134	Kaya Düşmesi	04.07.2007	Merkez	Güngören Köyü	Mahalli imkanları ile kayaların ıslahı önerildi.	
135	Yangın	23.10.2007	Torul	Harmancık Köyü	4 konut yandı. Genel hayata etkili olmadığı kanaatine varılmıştır.	
136	Çığ	09.07.2008	Merkez	Akocak Köyü	Afete maruz bölge ilan edildi.	
137	Heyelan	16.09.2008	Torul	Bahçelik Köyü	Kontrol Etüdleri Programına alındı.	
138	Heyelan	18.09.2008	Torul	Işık Köyü	Kontrol Etütleri Programına alındı.	
139	Çığ	25.01.2009	Torul	Köstere Köyü	10 dağcı çığ altında kalıp ölmüş 7dağcıda yaralanmıştır.	
140	Kaya Düşmesi	28.04.2009	Merkez	Pirahmet Köyü	Kaya ıslah çalışması yapılarak kadar Afete Maruz Bölge ilan edilmesi kararı alınmıştır. Kaya ıslah çalışması tamamlandı bölge afete maruz bölgeden çıkarıldı.	
141	Kaya Düşmesi	28.04.2009	Merkez	Yeşilyurt Köyü	Kaya ıslah çalışması yapılmaya kadar Afete Maruz Bölge kararı alınmalıdır. Kaya ıslah çalışması tamamlandı ve afete maruz bölge kaldırıldı.	
142	Kaya Düşmesi	09.06.2009	Torul	Aksüt Köyü	Önceki Bakanlık raporunda Kontrol Etütlerine alındı. 09.06.09 tarihli raporda ise Afete Maruz Bölge ilan edildi. 4 kişiye konutları teslim edildi. (Özcan Mah. 116 Afet Konutları)	
143	Kaya düşmesi	09.11.2009	Kürtün	Kızılcadam Köyü	17 konutun nakli önerildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
144	Heyelan	19.04.2012	Kürtün	Konacık Köyü	Heyelan olayı genel hayata etkisiz bulundu. Bölge afete maruz ilan edildi. 7 konutun kendi imkanlarıncı nakli önerildi.	
145	Kaya Düşmesi	08.08.2012	Merkez	Akocak Köyü	Kaya düşmesi genel hayata etkili bulunmuş olup, kaya ıslahı yapılmıştır. Afete maruz bölgenin kaldırılması beklenmektedir.	
146	Kaya Düşmesi	17.08.2012	Merkez	Tekke	Kaya düşmesi genel hayata etkili bulunmuş olup, kaya ıslahı yapılmıştır. Afete maruz bölgenin kaldırılması beklenmektedir.	
147	Çığ	06.09.2012	Merkez	Aslanca Köyü	Afete maruz bölge ilan edildi.	

Sıra no	Afetin Türü	Etüd Tarihi	İlçesi	Belde-Köy	Sonuç	Afete Maruz Bölgede Oturanlar
148	Kaya Düşmesi	25.02.2013	Şiran	Gökçeler Köyü	Kaya düşmesi genel hayata etkili bulundu. Afete maruz bölge ilan edildi. Kaya ıslah çalışması yapıldı ve afete maruz bölge kararının kaldırılması bekleniyor.	
149	Kaya Düşmesi	27.02.2013	Kürtün	Gürgenli Köyü	Kaya düşmesi olayı genel hayata etkili bulundu ve bölge afete maruz bölge ilan edildi. Kaya ıslah çalışması devam etmektedir.	
150	Heyelan	29.04.2013	Torul	Işık Köyü	Afete maruz bölge ilan edildi. Genel hayata etkili bulunmadığından 4 konutun kendi imkanları ile nakli önerildi.	
151	Kaya Düşmesi	19.06.2013	Kürtün	Aş. Karadere K.	Kaya düşmesi olayı genel hayata etkili bulundu ve bölge afete maruz bölge ilan edilerek yatırım programına alındı.	
152	Kaya Düşmesi	16.12.2013	Kürtün	Aş. Karadere K.	Kaya düşmesi olayı genel hayata etkili bulundu ve bölge afete maruz bölge ilan edilerek yatırım programına alındı.	
153	Kaya Düşmesi	11.06.2014	Kürtün	Kırgeriş Köyü	Genel hayata etkili bulundu. Başkanlıkça raporun onaylanması beklenmektedir. Yatırım programına alındı.	
154	Sel	19-20.06.1990	Kürtün	Taşlıca Köyü	Olay genel hayata etkisiz bulundu. 8 konutun nakli önerildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi.	
155	Heyelan+Kaya Düşmesi	1989-1990-1991	Torul	Kirazlık Köyü	32 konutun nakli önerildi. Haksahipliği çalışması yapıldı konutları teslim edildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Hasanbey Mah. Ve Yenimahalle Afet konutları)	
156	Heyelan+Sel	1990-20.04.1993	Torul	Aksüt Köyü	15 konutun nakli önerildi. Konutlar teslim edildi. Afete Maruz Bölge ilan edildi. (Tuğrulbey Mah. Afet Konutları)	

ÖZGEÇMİŞ

Adı- Soyadı: Mazhar OYANIK

Doğum Yılı: 1982

Doğum Yeri: Beyşehir/KONYA

İş Bilgilerim:

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Unvanı: Memur

Başlama Yılı: 29 Temmuz 2013

Eğitim Bilgilerim:

Lise: Konak 50. Yıl Lisesi

Lisans: Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Lisans Bölümü: İşletme (1999/2003)

Yüksek Lisans: Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi

Anabilim Dalı (Ekim, 2015)